T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (JAPON DİLİ VE EDEBİYATI)

ANABİLİM DALI

20. Yüzyıl Başlarında Japonların İstanbul'da Enformasyon Faaliyetleri: Kobayashi Tetsunosuke'nin "Galata Kulesi'nden" Eseri

Yüksek Lisans Tezi

Uğur ALTIN

Ankara – 2012

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (JAPON DİLİ VE EDEBİYATI)

ANABİLİM DALI

20. Yüzyıl Başlarında Japonların İstanbul'da Enformasyon Faaliyetleri: Kobayashi Tetsunosuke'nin "Galata Kulesi'nden" Eseri

Yüksek Lisans Tezi

Uğur ALTIN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. H. Can ERKİN

Ankara - 2012

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (JAPON DİLİ VE EDEBİYATI)

ANABİLİM DALI

20. Yüzyıl Başlarında Japonların İstanbul'da Enformasyon Faaliyetleri: Kobayashi Tetsunosuke'nin "Galata Kulesi'nden" Eseri

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. H. Can ERKİN

Tez Jürisi Üyeleri:

Adı ve Soyadı:	**İmzası**
Doç. Dr. H. Can ERKİN	.....
Doç. Dr. A. Merthan DÜNDAR	.....
Doç. Dr. Hülya TAŞ	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Tez Sınav Tarihi: 26.03.2012

İÇİNDEKİLER

Jüri Üyeleri İmza Sayfası……..iii

Önsöz…….. iv

Giriş……..... 1

1.Bölüm: 20. Yüzyıla Giden Süreçte Osmanlı Devleti ve Japonya'nın Genel Durumu……7

1.1. Japonya'nın Yeni Dünya Düzenine Uyumu……7

1.2. Türkiye'nin Genel Durumu……13

1.2.a. Jön Türk Dönemi 1908- 1918**…….....20**

1.2.b.Trablusgarp Savaşı**……...……21**

1.2.c.Balkan Savaşları**……...23**

2.Bölüm: Kobayashi Tetsunosuke'nin Osmanlı Devleti'ndeki Faaliyetleri…26

2.1. Kobayashi Tetsunosuke'nin Özgeçmişi……..26

2.2. Galata Kulesi'nden Eserinin Genel Özellikleri…….32

2.3. Kobayashi'nin Osmanlı Devleti Hakkında ki İlk Gözlemleri.....33

2.4.Kobayashi Tetsunosuke'nin İçinde Bulunduğu İnsan Ağı.....38

2.5. Savaşlar Sırasındaki Faaliyetler…….....43

a. Trablusgarp Savaşı Dönemi**……...43**

b. Balkan Savaşları**……..…..57**

c. Balkan Savaşları ile Birinci Dünya Savaşı Arasındaki Dönem **……..……80**

d. 1. Dünya Savaşı Dönemindeki Faaliyetleri**……..…….89**

İtalya**……..……....92**

Bulgaristan**……..…...…95**

Yunanistan**……...…..…101**

Yakın Doğu Haberleri**…….....….. 101**

Boğazlar Sorunu**…….....…..104**

Romanya'nın Savaşa Katılması**……...…….106**

Türkiye**……...……...106**

2.6. Birinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem……...…….110

Sonuç…….……...112
Ekler…….....114
Kaynakça…….114
Özet……...118
Abstract……119
要約……..120

Önsöz

Japon bilgi toplama faaliyetleri son yıllarda Japon Tarihi araştırmacılarının büyük ilgi gösterdiği bir alandır. Siyasi ve diplomasi tarihi bağlamında düşünüldüğünde bilgi toplama faaliyetlerinin modern ülkelerin politika üretme süreçlerinde en önemli gereksinimlerden biri olduğu şüphe götürmez.

Batılılaşmayı ve modernleşmeyi en büyük kıstas olarak belirleyen Japonya için de yabancı ülkelerle ilgili bilgiler ve bunların edinimi önem kazanmıştır. Bu bağlamda Osmanlı devletiyle henüz diplomatik ilişkilerin olmadığı bir dönemde askeri temsilcilerle gerekli, kritik bilgilerin aktarılmasının hedeflendiği görülmektedir.

Bu çalışmayla Trablusgarp Savaşı'ndan 1. Dünya Savaşı sonuna kadar olan bir dönemde Japonya'nın Osmanlı coğrafyasında yürüttüğü bilgi toplama faaliyetlerini Kobayashi Tetsunosuke örneğini ele alarak incelemeyi hedefledim. Çalışmada Kobayashi'nin yazdığı kitabı ve raporları esas alarak Osmanlı Devleti ile ilgili aktarmış olduğu bilgilerin içeriğini açığa çıkarmaya çalıştım. Ayrıca Kobayashi'nin içinde bulunduğu bağlantıların ışığında faaliyetlerin amaçları ve Japonya'nın politka üretme süreçlerine olan olası etkilerini ele aldım.

Bu çalışmada birçok zorlukla karşılaştım. Bunlardan en önemlileri araştırmamın hedefi olan Kobayashi ile ilgili belgelere ulaşılması, eski el yazma kitaplarının okunmasıdır. Japon Milli Eğitim Bakanlığı'nın araştırma bursu sayesinde Japonya'da araştıma yapma fırsatı bularak bu zorlukların üstesinden geldim.

Tezimde bu konuda araştırma yapmamı tavsiye eden ve tezin oluşturulması sürecinde büyük katkısı olan danışman hocam Doç. Dr. H. Can ERKİN'e; tezim

hakkında gerekli tavsiyelerde bulunan Doç. Dr. A. Merthan DÜNDAR ve Prof. Dr. Ayşe Nur TEKMEN'e; Japonya'da kaynakların araştırılması ve eski belgelerin okunması konusundaki dersleriyle eksiklerimi gidererek doğru bilgiye ulaşmamı sağlayan Doç. Dr. Kawaguchi AKIHIRO'ya; belgelerin ediniminde büyük yardımı ve yönlendirmesi bulunan Ayano NAKATANI'ye, maddi ve manevi anlamda desteklerini esirgemeyen başta ablam olmak üzere aileme, kız arkadaşıma ve çalışma arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Uğur ALTIN

14.03.2012

Ankara

Giriş

Türkiye'de Japonya çalışmaları henüz yeni bir araştırma alanı olmakla birlikte bu alanda kısa zamanda büyük gelişmeler katedildiği söylenebilir. Ülkemizdeki Japonya çalışmaları değişik alanlarda yapılan çalışmalarla gün geçtikçe çeşitlilik kazanmaktadır. Günümüze kadar yapılan çalışmalar genelde kültür, tarih, dilbilim, edebiyat, Türk-Japon ilişkileri, iktisadi bilimler alanlarında yoğunlaşmıştır. Özellikle Japon Tarihi ve Türk-Japon İlişkileri alanlarında yapılan çalışmalar Japonca bilen akademisyenlerin daha çok üzerinde durdukları alanlar olarak öne çıkmaktadır. Çalışmamız siyasi tarih bağlamında Türk-Japon ilişkileri tarihini ilgilendirmektedir. O yüzden, öncelikle Türkiye'de Türk-Japon ilişkileriyle ilgili günümüze kadar yapılan çalışmalara değinilmesi yararlı olacaktır.

Japonya'da Meiji dönemiyle birlikte yapılan reformlar olumlu sonuçlar vermiş, sanayileşen Japonya, Batılı ülkeler gibi pazar ve hammadde arayışına girişmiştir. İmparatorluk hüviyeti kazanan Japonya, yayılma ve sömürge kazanma faaliyetleri yürütmeye başlamıştır. Öte yandan Osmanlı Devleti ise, bir imparatorluk olmaktan çıkmış, Batılılar tarafından nasıl paylaşılması gerektiği tartışılan bir devlet haline gelmiştir.

Japonya Batılı dünya görüşünü benimseyerek modernleşme sürecinde onların bakış açılarını yansıtmıştır. 1870'li yıllardan itibaren ülke içi birlik ve beraberliğin oluşturulması Japonya'nın yayılmacı politikası üzerinde iyice düşünülerek planlanmış, sistemli bir şekilde uygulamaya koyulmuştur.

Japonya'nın gerçekleştirdiği reformlar Osmanlı Devleti'nde modernleşmede örnek olarak görülmeye başlanmıştır. Batılıların "Hasta Adam" olarak nitelediği Osmanlılar, Jön Türk devrimi sonrası kendilerini "Yakın Doğu'nun Japonya'sı" olarak görmüştür.[1] Avrupalıların gerisinde kalan Osmanlı Devleti'nde Asyalı bir devlet olan Japonya ve Japon modernleşmesi doğal olarak teşvik edici bir etki bırakmış, Japon-Rus savaşındaki Japon zaferinden sonra ise bu etki biraz daha güçlenmiştir.

Buna rağmen Türk-Japon ilişkilerinin tarihsel süreci göz önüne alındığında ilişkilerin gelişme aşaması olan 20. yüzyıl ilk çeyreğinde, dalgalanmalar ve kopukluklar fazlasıyla gözlemlenmektedir. Coğrafi uzaklığın yanı sıra Japon ve Türk taraflarının koşulları ve politik tutumları ilişkilerin bu şekilde gelişmesine yol açmıştır. O dönem her iki ülkenin de jeopolitik ve siyasi anlamda değişim ve dönüşüm geçirdiği bir dönemdir.

Türk-Japon ilişkileri konusunda yapılan çalışmalar 20. yüzyıl son çeyreğinde hız kazanmış, sayılı ve seçkin akademisyenlerin çalışmalarıyla büyük aşama

1 RENEE, Worringer, "*Sick Man of Europe" or "Japan of the near East"?: Constructing Ottoman Modernity in Hamidian and Young Turk Eras*, ***International Journal of Middle East Studies***, Vol. 36, No:2, S. 208, 2004

kaydedilmiştir. "*Japonların Osmanlı İmparatorluğu'na İlgisi*" adlı makalesiyle Selçuk Esenbel, Meiji döneminde Japonya'nın Osmanlı Devleti'yle olan ilişkilerini ve ilgilerini geliştirme sürecini ele almaktadır.

Çalışmada ilişkilerin yapısı iki ayrı aşamaya ayrılarak incelenmekte, Japonların siyasi yaklaşımlarının ilişkilere olan etkilerine değinilmektedir. Birinci aşama 1868'den 1890'lı yıllara kadar olan dönemde olan Japonya'nın Osmanlı Devleti gibi Batılı devletlerle imzalamak zorunda kaldıkları imtiyazları düzeltme politikasının bir uzantısı olarak, Osmanlı Devleti'nin imtiyazlar karşısındaki durum ve tutumunu incelediği sürece işaret etmektedir. İkinci aşama ise 19. Yüzyılın son on yılından başlayarak I. Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar olan Japonların Osmanlı Devleti'ne karşı politikalarını emperyalist bir güç olarak geliştirdiği dönemdir. Çalışmada ayrıca Osmanlı Devleti'ne gelen Japon heyetleri ve gezginler, Türk-Japon ilişkilerinin başlangıç noktası olarak kabul edilen üzücü "Ertuğrul Faciası" olayı, Japonların Asyacılık ve İslam politikalarına değinilmesi bakımından önem taşımaktadır.[2]

Esenbel'in bir diğer makalesi olan "A Fin de Siécle Japanese Romantic in Istanbul: The Life of Yamada Torajiro And His Toruko Gakan" Türk-Japon ilişkileri tarihi çalışmalarına büyük katkı sağlamıştır. Çalışmada Türk-Japon ilişkilerinin kuruluşunda öncü bir karakter olarak Yamada Torajiro'nun 1892-1912 yılları

2 ESENBEL, Selçuk, "*Alacakaranlık Diplomasisi: Japonların Osmanlı İmparatorluğu'na İlgisi*" ***Toplum ve Tarih***, No: 218, İstanbul, 2002

arasında Osmanlı coğrafyasında yürüttüğü faaliyetler ve amaçları betimsel olarak incelenerek, hayatı ele alınmıştır. Eser biyografik özellikler taşımakla beraber Yamada'nın yazdığı kitap ve makalelerle çizdiği Osmanlı portresinin Japonya'da yapılan ilk çalışmalar olması bakımından Japonların Türklere karşı bakış açısını oluşturmasındaki yeri bakımından önem taşımaktadır. Yamada politik bir karakterden çok, Osmanlı sevdalısı olarak işlenmesinin yanı sıra Rus-Japon savaşına etki edebilecek bilgi aktarımını gerçekleştirmesinin Yamada'nın bir bakıma diplomat olarak da rol gördüğünü açığa çıkarması açısından önemlidir.

Türk-Japon İlişkileri konusunda bir diğer önemli çalışma olarak "Geçmişten Günümüze Japonya'dan Türkiye'ye Bakış" adlı Hüseyin Can Erkin'in kaleme aldığı kitap göze çarpmaktadır. Eserin ülkemizde Türk-Japon ilişkileri tarihi konusunda yazılmış en kapsamlı çalışmalardan biri olduğu söylenebilir. Eser, geçmişten günümüze kadar olan süreçte Japonların Türkiye'yi ve Türkleri genel dünya algılamaları içerisinde konumlandırmakta, dönemlere göre bu algılamanın değişimi ve değişim nedenleri incelenmektedir. Türklerin Japonlar hakkında kurdukları duygusal yaklaşım tarzından uzaklaşarak rasyonel bir bakış açısı sunması bakımından önem kazanmaktadır.

Eserde Japonların dünyaya bakış tarzı üç farklı aşama olarak ele alınarak geleneksel bakış tarzı, Batı etkisi altında bakış tarzı ve Japon faşizmi ekseninde geliştirilen bakış tarzı olarak eserin iskeletinin oluşturulmuş olması dikkat çekicidir.

Ayrıca modern dönemde Japonların dünyayı tanıma amaçlı gönderilen Japon heyetlerinin, gezginlerin ve yazarların gözüyle yansıtılan Türk imajının irdelendiği görülmektedir.[3]

Yine Erkin'in "*17. ve 18. Yüzyıllarda Japonya'da Türkiye Bilgisinin Oluşumu*" adlı makalesinde yazar genellikle Türk-Japon ilişkileri tarihi araştırmalarında üzerinde durulan modern dönem yerine daha eski dönemlere odaklanmaktadır. Eserde 17. ve 18. yüzyılda Japonların Hollandalılar tarafından getirilen dış dünyayla ilgili bilgiler ekseninde oluşan Türkiye ve Türk imajı irdelenmektedir. Çalışma, erken dönemlerde ki Japonların Türklere bakışını ele alan öncü bir çalışma olması bakımından önemlidir.

Ali Merthan Dündar tarafından kaleme alınan "*Panislamizm'den Büyük Asyacılığa*" eserinde ise II. Abdülhamid döneminde geliştirilen Pan-İslamizm fikrinin iki ülke için ortak düşman olarak görülen Rusya'ya karşı kullanılabilecek bir kalkan görevi görmesi düşüncesinden hareketle ilişkilerin gelişmesine olumlu katkı veren etkenlerden biri olarak irdelenmektedir. 1904-1905 Rus-Japon savaşından zaferle ayrılan Japonya'nın Büyük Asyacılık fikrinin geliştirilmesiyle farklı bir mahiyet kazandığı vurgulanmaktadır. Japonların politikalarını uygulamak için gerekli istihbaratı elde etme yöntemlerini ve kurumları, kurumların yapısı hakkında ayrıntılı

3 ERKİN, Hüseyin Can, ***Geçmişten Günümüze Japonya'dan Türkiye'ye Bakış***, Vadi Yayınları, Ankara, 2004

bilgi vermesi araştırmanın bir diğer dinamiğini açığa çıkarmaktadır. Japonya'nın Doğu Türkistan, Rusya ve Çin'e sızan ajanlarından da bahseden eser, Osmanlı ve Japonların ortak yürütmeye çalıştığı propaganda faaliyetlerini işlemesi bakımından da dikkate değerdir.[4]

Türk akademisyenler tarafından günümüze kadar Türk-Japon İlişkileri Tarihi konusunda ortaya konulan çalışmalarla, Türk-Japon ilişkilerinin başlangıç ve gelişim süreci genel olarak ortaya çıkarılmıştır. Buna karşın Türk-Japon ilişkileri tarihine ilişkin araştırılacak birçok konunun bulunduğu da bir gerçektir.

Japonya'nın kapitalist dünya düzeninin bir parçası olmaya başladığı süreç olan 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yurtdışında sistemli ve kapsamlı bilgi toplama faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bunları bizzat yazdıkları makaleler, kitaplar, raporlar halinde ülkelerine sunan kişilerin incelenmesi Japon çağdaşlaşmasının sınırlarını belirleme ve uluslararası ilişkilerin geliştirilmesinde ya da politika üretim süreçlerinde bilgi toplama faaliyetlerinin etkisinin anlaşılması bakımından önem kazanmaktadır.

Bilgi toplama faaliyetini yürüten kişi bir diplomat, gezgin ya da bir öğrenci olabilir. Önemli olan onun aktardığı bilgilerin nitelik ve niceliği, Japon politika üreticilerinin politika üretme süreçlerine verdiği katkı ya da verilerin doğru olarak aktarılıp aktarılmadığıdır.

---

4 DÜNDAR, A. Merthan, ***Panislamizm'den Büyük Asyacılığa***, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2006

Bu çalışma ile, 1911 yılında ilk başta yüksek öğrenim görmek için gelerek uzun yıllar Türkiye'de kalıp, buranın siyasi, askeri, ekonomik ve diplomatik açıdan durumunu gazete ve Japon Dışişleri Bakanlığına yolladığı raporlarla aktaran Kobayashi Tetsunosuke'nin faaliyetlerini incelemeyi ve irdelemeyi amaçlamaktadır. Kobayashi Tetsunosuke'nin faaliyetleri bu güne kadar hiç araştırılmamış olmakla beraber faaliyetlerin yürütüldüğü döneme tarihi süreç açısından bakıldığında Osmanlı Devleti açısından çok önemli ve kritik bir dönem olan Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşını içine alan 1911-1922 yıllarına denk geldiği görülmektedir. Bu nedenle Kobayashi'nin o döneme ait deneyimleri ve gözlemlerinin büyük öneme sahip olduğu söylenebilir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde I. Dünya Savaşına giden süreçte Japonya ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durum ve uluslar arası toplumdaki konumları irdelenmeye çalışılacaktır. Bununla tarihi arkaplan oluşturularak iki ulusun dünya düzenine olan etkisi ve kendilerine biçilen roller açığa çıkarılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise Kobayashi'nin Türkiye izlenimlerinin yanısıra Trablusgarp Savaşı'ndan I. Dünya Savaşının sonuna kadar olan dönemdeki faaliyetleri irdelenmeye çalışılacaktır. Kobayashi'nin geride bıraktığı kitap, rapor ve makaleler göz önünde bulundurularak bir Japon diplomatın gözünden Türk imajını, bunun aktarılış şekil ve araçlarını, Türkiye'de bulunduğu sırada ki bilgi edinme

ağının ele alınması, Kobayashi'nin faaliyetlerinin Japonya'nın yurtdışı bilgi toplama faaliyetleri içerisindeki yerine değinilerek, faaliyetlerin amaçları, getirileri ve I. Dünya Savaşı döneminde Japonya'nın politika üretme sürecindeki işlevi üzerine düşünülecek, ayrıca Kobayashi'nin makalelerinden oluşan kitabı Galata Kulesi'nden adlı eserin Japonların Türkiye bakış açısını inşa etme sürecindeki işlevi ele alınacaktır.

1. Bölüm: 20. Yüzyıla Giden Süreçte Osmanlı Devleti ve Japonya'nın Genel Durumu

1.1) Japonya'nın Yeni Dünya Düzenine Uyumu:

Japonya, Meiji Döneminden itibaren dış dünyayla sınırlı ilişkileri olan bir toplum olmaktan sıyrılıp, uyguladığı reformlarla çok kısa zamanda kendisini Büyük Güçlere ispat etmiştir. Meiji Japonya'sında merkezi kurumların kurulmasına yeni seçkinler sınıfının yükselmesi eşlik etmiş, modern sivil bürokrasi, Batı-tarzı askeri teşkilat, yeni endüstri yönetim tabakası ve son olarak da hükümet sisteminde politik partilerin yer almasıyla yeni politik figüranlar ortaya çıkmıştır.[5] Japonya'nın yarım asırlık bir zaman diliminde kaydettiği gelişim ve kalkınma, en başta merkezi bir yönetim ve akılcı politikalar sayesinde gerçekleştiği düşünülebilir.

Bunun yanı sıra modern gelişmiş devlet olmanın bir diğer esaslı yönü olan ekonomik gelişmişlik ve refah hedeflenerek ülke üretimi devlet yönlendirmesi altında teşvik edilen özel şirketlerin oluşturulmasıyla sağlanmıştır. 1885'den 1889'a kadar olan 4 yıl içinde maden fabrikalarının üretimi 1.5 kat, ihracat 1.9 kat banka

5 MARSHALL, Byron K., *Professor and Politics: The Meiji Academic Elite*, **Journal of Japanese Studies**, Vol.3, No.1, 1977

haricindeki her türlü şirketin sermayesi 3.4 kat artmıştır.[6] Olumlu hava '*Özel Şirket Patlaması*' olarak adlandırılan dönemi de beraberinde getirmiş, değişim süreci ekonominin canlanmasıyla hız kazanmıştır. Bu hızlı gelişmede, Batı'nın etkileri büyük olmakla beraber Japon reformcularının çabaları, Japon milletinin adaptasyon ve öğrenme yeteneği, disiplin ruhu da çok önemli faktörler olmuştur.[7]

Japonya'nın sanayideki atılımı kıtada yayılmacı bir politika izlemesini gerekli kılmıştır. Bunun uzantısında patlak veren 1894-1895 Japon-Çin savaşının altında yatan nedenler sadece ekonomik çıkarlarla sınırlı kalmayarak bunun yanı sıra güvenlik konularını da barındırıyordu. Japonya Kore'yi kendisine tampon bölge görevi görebilecek bir bölge olarak görmüş, siyasi gazeteci Baba Tsunego'nun işaret ettiği gibi Kore'nin işgal edilmesinde İngilizlerin Mısır'da uyguladığı Cromer örneği izlenmiştir.[8]

Çin'le yapılacak bir savaşla Kore'yi elde etmeyi planlayan Japonya, karşısında Rusya'yı bulmuştur. Çünkü Kore ve Liaotung Yarımadası'nın stratejik konumu sahibine Kuzey Çin'e hükmetme olasılığı tanımaktadır.

1895 Shimonoseki Anlaşmasıyla Kore'nin bağımsızlığını kabul eden Çin, Liaotung Yarımadası'nın en doğu kısmını, Tayvan ve Penghu adalarını Japonya'ya

---

6 SUZUKI, Jun, ***, Ishin no Kouzou to Tenkai***, University of Tokyo Press, Tokyo 2000, s. 258

7 ARMAOĞLU, Fahir, ***19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)***, Nesil Matbaacılık, İstanbul, s. 1056

8 LONE, Stewart, ***The Japanese Annexxation of Korea 1910: The Failure of East Asian Co-Prosperity***, Modern Asian Studies, Vol.25, No. 1, Cambridge University Press, 1991, s. 3,4

vermeyi kabul etmiştir. Ancak Rusya, Almanya ve Fransa'nın müdahalesiyle Japonya'nın Liaotung Yarımadası'ndan vazgeçmesi sağlanmıştır.

1896 yılında imzalanan Li-Lobanov anlaşmasıyla Rus-Çin ittifakı kurulmuş, anlaşmayla Rusya herhangi bir Japon saldırısına karşı Çin'i savunması ve bunun için de bu tür durumlarda Çin'in bütün limanlarını Rus savaş gemilerine açması kararlaştırılmıştır.[9] Bunun yanı sıra Mançurya'da yapımına devam edilen iki demiryolu projesi Rusların finansmanı ve kontrolü altında yürütülmeye başlanmıştır. Bu demiryollarından birisi; Kuzey Mançurya'yı güneyden kuzeye katetmekte, diğeri ise, Çin'in üç doğu vilayetini doğu-batı rotasında bağlamaktaydı.[10]Sibirya Demiryolu'yla Doğu Çin Demiryolu birleştirilince, Rusya Mançurya'daki konumunu biraz daha güçlendirerek günümüzde Çin'in Dalian kentinin yakınında bulunan Port Arthur Limanı'yla bağlantı kurmayı başarmıştır. Rusya ayrıca, Liaotung Yarımadası'nın en güney bölgesini Port Arthur Limanı da dahil olmak üzere 25 yıllığına kiralamıştır.

Rusya'nın Mançurya ve Liaotung Yarımadası'nda artan etkinliği Japon çıkarlarını tehdit etmekteydi. Rusya'nın Kore'den daha çok Mançurya üzerinde çıkarları bulunmaktaydı ancak Japonya'nın Kore üzerindeki konumunu

9 HANE, Mikiso & PEREZ, G. Lois, ***Modern Japan a Historical Survey***, Westview Press, Philadelphia 2009, s. 180

10 HAROLD, M. Vinacke, *Japanese Imperialism*, ***The Journal of Modern History***, Vol. 5, No. 3, The University of Chicago Press, 1933, s. 8

tanımamaktaydı. Japonya buna karşılık olarak Kore üzerine yoğunlaşarak ekonomik girişimlerini artırmış, Incheon-Seul, Seul-Pusan arasında demiryolu inşasına başlamıştır.

1900 yılında Çin'de Bokser Ayaklanması çıktığında Rusya askerlerini Mançurya'ya sürmesi ve 1902 Kasımında geri çekilmeyi taahhüt etmesine rağmen çekilmemesi, aksine Mançurya ve Kore'de ayrıcalıklarını artırmaya çalışması iki ülke arasındaki gerginliği biraz daha artırmıştır. Japonya Rusya'nın Mançurya'daki çıkarlarını, Rusya ise Japonya'nın Kore'deki çıkarlarını tanımamakta ısrar etmiştir. İki devlet arasında yapılan bir dizi görüşmelerden sonra olumlu sonuçlar çıkmayınca savaş kaçınılmaz hale gelmiştir.

Japonya 9 Şubat 1904'de Port Arthur Limanı'na sürpriz gece saldırısı gerçekleştirdikten sonra 10 Şubat 1904 günü Rusya'ya karşı savaş ilan etmiştir. Savaş, Ruslara lojistik destek sağlayacak Sibirya Demiryolları'nın Baykal Gölü civarında eksik kalan bir bölümü tamamlanmadan çıkarılmıştır. Böylece takviye birlik ve mühimmatların sevkinin zorluğu savaşı Rusya açısından bir kat daha zorlaştırmıştır. Japon askerlerinin Prusya tarzı askeri sistemi model alan saldırgan tarzları, üstlerinin emirlerine itaatleri ve vatanseverliğin verdiği adanmışlıkla savaşmaları, başarılı sonuçları beraberinde getirmiştir. Japonya'nın donanma gücünün Rusya'dan daha iyi konumda olmasının yanı sıra savaş alanının Japonya'ya yakın olması Japonya'nın Rusya'ya karşı üstünlük sağlamalarında ana sebepler

olarak görülebilir. Zafer büyük kayıplar sonucunda kazanılmıştır: 60,083'ü çarpışmada, 21,879'u hastalık yüzünden olmak üzere toplamda 81,962 Japon askeri hayatını kaybetmiştir[11].

Savaşın sonunda Japonya, savaş tazminatının yanı sıra Kore'deki Japon haklarını tanıması, Rusya'nın Mançurya'yı tahliye etmesi, Rusya'nın Uzak Doğu sularından Japonya'nın balıkçılık yapma hakkının tanınması, Çin Doğu Demiryolu'nu ticari ve sınai bakımdan kullanılması koşuluyla alıkoyması, Port Arthur Limanı'nın Japonya'ya bırakılması, Güney Mançurya Demiryolu'nun büyük kısmı ve Sahalin'in tamamının Japonya'ya verilmesi ve savaş gemilerinin tarafsız limanlarda tutulması kararlaştırılmıştır.[12]

Japonya'nın Asya'daki yayılması, strateji ve savunma düşüncesinden hareketle hayata geçirilmişse de ekonomik çıkarlar ve sanayi ürünleri için hammadde sağlanması düşüncesi de bu politikanın uygulanmasında etkili olmuştur. Bunların yanısıra kendisini Büyük güçlere ispat ederek onlarla eşit muamelede bulunulması istayen Japon yönetim kadrosunda aynen Batılılar gibi yayılmacı bir politika güdülmesinin gerekli olduğu fikrinin hakim olduğu düşünülebilir.

Elbette ki bu yayılmacılık ekonomik dürtüler, sanayi için hammadde arayışı bir enformasyon birikimini de gerekli kılmıştır. Biraz daha gerilere gidecek olursak

---

11 HANE, Mikiso & PEREZ, G. Lois, ***Modern Japan a Historical Survey***, Westview Press, Philadelphia 2009, s. 187

12 JUKES, Geoffrey, ***The Russo-Japanese War 1904-1905***, Osprey Publishing, Osceola, s. 86, 87

Japonya'nın 1868 yılına kadar olan yaklaşık 200 yılı aşkın bir süre boyunca dış dünyayla ilişkilerini sınırlamış bir toplum olması doğal olarak yabancı devletlerle ilgili bilgi birikiminin gereğinden düşük düzeyde kalmasına neden olmuştur.

Bu nedenle Japon dış politikasını belirleme sürecinde bilgi toplama faaliyetleri büyük öneme sahipti. Bunda yaklaşık 200 yılı aşkın bir süre boyunca dış dünyayla ilişkilerini sınırlamış bir toplum olmalarının payı büyüktür ayrıca yaklaşık 80 yıl *Rangaku* aracılığıyla öğrendikleri dış dünyayı kendi gözleriyle görmek istemekteydiler. Bunun yanısıra Japonya'nın dünya düzenine uyumlu hale gelebilmesi için Batılı ülkeler hakkında bilgi sahibi, deneyimli devlet adamlarının, bilim adamlarının yetiştirilmesi gerekliydi.

1868 yılında İmparatorluğun Yemin Beratı'nın ilan edilmesiyle yeni hedefler ortaya konulmuştur. Maddelerde eski kötü adetlerin bırakılarak her şeyin doğa kanunları üzerinde temellendirilmesi ve İmparatorluğun kurumlarını güçlendirmek için dünyanın her yerinde bilgi aranılmasının gerekli olduğu bildirilmiştir[13].

Bu bağlamda eskiden beri köklü istihbarat geleneği olan Japonya başta çıkar ekseninde bulunan Asya ülkeleri (Kore, Çin, Malezya, Endonezya) olmak üzere Avrupa ülkeleri ve Amerika'da bilgi toplama faaliyetleri yürütmüştür. Bu faaliyetler 19.yüzyıl son çeyreğinde 20. yüzyıl başlarına yayılmacı eğilimlere paralel olarak gelişim göstermiştir. Aynı zamanda İran, Mısır, Balkanlar ve Türkiye'yi de içine alan

13 JANSEN, B. Marius, ***The Cambridge History of Japan***, Vol 5, Cambridge University Press, Newyork 2007, S. 495

Yakın Doğu coğrafyası da Japonların ilgisini çekmiş, gerekli temel ve kritik bilgilerin toplanılmasına çalışılmıştır.

1. 2. Türkiye'nin Genel Durumu:

19. yüzyılın ikinci yarısı ve yeni yüzyılın başlangıcı Japonya ve Türkiye için büyük değişimleri de beraberinde getirmiştir. Aslında bu değişimler 18. yy'ın başlarından itibaren değişen dünya düzeninin yansımaları ve tepkimeleri olarak düşünülmelidir. Bu etkenlerden birisi ve en etkilisi olan Sanayi Devrimi Avrupa ülkelerinin oldukça hızlı bir şekilde değişmesini ve gelişmesini sağlamıştır. Mekanikleşen Batı'nın düşünce dünyası da bu makineleşmeye boyun eğmiş, maddecilik ve kapitalizm Batılıların dünya görüşünün ana eksenini oluşturmaya başlamıştır.

Sanayi Devrimi'nin oluşumu uzun sürse de genellikle 1760-1830 yılları arasında, Britanya'da yer alan değişiklikleri tanımladığı düşünülür.[14] 18. ve 19. yüzyıllarda sanayi devriminin gerçekleşmesi Avrupa'nın hayatı kolaylaştıran yeni icatları bulmasını sağlamasının yanısıra Avrupa Devletlerinin emperyalist isteklerinin bu gelişmelerin bir yan ürünü olarak görülebilir. 1914 yılına kadar olan süreçte köklü değişimler geçiren Avrupa ülkelerinin makineli üretime geçmesi sonucu artan üretim gücü, doğası gereğiyle hammadde ihtiyacını ve üretilen ürünlerin pazarlanmasına yönelik yeni pazarların açılmasını gerekli kılmıştır. Açılan yeni pazarlar ve kurulan

14 WOODRUFF William, ***Modern Dünya Tarihi***, Pozitif Yayınları, İstanbul, s. 212

koloniler ekonomik gelişmeyi sağlamıştır. Aynı zamanda artan zenginlik Avrupa ülkelerinin teknolojik gelişmelerin ışığında askeri gücünü de yükseltmiştir.

İnsanlığın geçirmekte olduğu böylesine hızlı ve kapsamlı değişiklik, birçok şiddet hareketinin yanısıra hem siyaset hem de ideoloji alanında görülen kesin değişiklikleri beraberinde getirmiştir.[15] Avrupa'da görülen bu değişim ve sanayileşme hareketleri direkt ya da dolaylı yollardan dünya'nın diğer devletlerini de etkisi altına almıştır.

Bu değişim ve gelişmeler karşısında gelişmiş toplumların iç yapısında oluşan etkilerin yanısıra geri kalmış toplumlar da bazı zorunlu değişikliklere maruz kalmıştır. Sömürgeleştirme bunlardan birisidir. Sömürgeleştirme ve Kolonileştirme eskiden beri var olan olgular olmakla birlikte 19. yüzyıla gelindiğinde gözle görülür bir artış gösterdiği söylenebilir.

Sömürgecilik her ne kadar uzun bir geçmişe sahipse de, Avrupa'nın 19. yüzyılda endüstri devrimi sonucu karşılaştığı ekonomik ve toplumsal sorunlara çözüm getiren yöntem olarak yenidir. Ayrıca, özellikle Alman ve İtalyan ulusal birliklerinin kurulmasından sonra sömürgecilik eski yüzyıllara oranla büyük hız kazanmıştır.[16]

Batılı devletler Afrika'da, Asya'da ve Okyanusya'da geri kalmış toplumların sömürgeleştirilmesi konusunda yarış eder hale gelmiştir.

---

15 MCNEILL H. William, ***Dünya Tarihi***, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, s. 585

16 SANDER Oral, ***Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e***, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara,2009 , s. 226

1870'leri izleyen emperyalizm çağı'nda İngiltere Afrika'da şu toprakları elde edecektir: İngiliz Somalisi, Mısır, Nijerya, Uganda, Kenya, Bechuanaland, Rodezya ve Nysaland. Fransa ise, Tunus, Senegal, Fildişi Sahili, Dahomey, Gine, Fransız Kongosu ve Fransız Somalisi'ni sömürge imparatorluğu içine katacaktır. Afrika'nın paylaşılmasında Almanya, Togo, Kamerun, Güneybatı Afrika ve Alman Doğu Afrikasını, İtalya ise Eritre ve İtalya Somalisini ellerine geçirecektir.[17]

Osmanlı Devleti ve Japonya da bu anlamda geri kalmış olan toplumlar olarak Batılıların tehlikesi ve tehdidi altında kalmıştır. Ancak iki devletin bu tehlikeye karşı cevabı ve tepkimesi mahiyet bakımından aynı olsa da içinde bulundukları farklı toplumsal yapı nedeniyle sonuçları farklı farklı olmuştur.

Osmanlı Devleti ve Japonya'nın Batılı devletler karşısında ki sanayi, ekonomi ve askeri alanlarda ki geri kalmışlıkları her iki devletin aleyhine bir takım gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Asya ülkelerine karşı uygulanan, Osmanlı Devleti'nde Kapitülasyonlar, Japonya'da ise「不平等条約[18]」Eşitsiz Anlaşmalar olarak

17 SANDER Oral, 2009, s. 230

18 不平等条約：Büyük Güçlerin diğer ülkelere yönelik dayattığı anlaşmalar olup, tek taraflı kazanç sağlamayı, yine bunları düzenleyen bazı yükümlülükleri işaret etmektedir. 16. yüzyılda Hristiyan devletlerin İslam devletleri ile arasında tek taraflı yükümlülük olarak dokunulmazlıkların kurallşatırılmasından kökenlendiği söylenmektedir. 19. yy'da gelişmiş kapitalist Büyük Güçler'in Asya'ya ilerlemesine paralel olarak, Afyon ve Ok Savaşlarında olduğu gibi, askeri güçlerine yaslanarak Büyük Güçlerin Çinle imzaladığı Dışa Açılma Anlaşması (Nanking, Pekin Anlaşmaları) ve Japonya ile yapılan Ansei Anlaşması (Beş ülke ile) temel alınarak eşitsizliğin

adlandırılan genel anlamda ekonomik ve adli imtiyazları kapsayan anlaşmalar Batılı Devletlerce dayatılmıştır.

Eşitsiz anlaşmaların Japonya'ya olan zararları birkaç maddede özetlenebilir. Bunlardan birisi olan dokunulmazlık, anlaşmanın bulunduğu ülke vatandaşlarının Japonya'da herhangi bir suç işleme durumunda kendi konsolosluklarında ki mahkemeler de yargılanmasını düzenlemekte, bu da Japon tarafının zararına neden olmaktadır. Bir diğeri ise tek taraflı gümrük vergisi özerkliğini kararlaştıran maddedir ki bunun ülke sanayisinin gelişiminden ekonominin canlanmasına ve doğal olarak ülke içi düzen ve huzurun sağlanmasına kadar oldukça geniş yelpazede sonuçlar doğurduğu düşünülebilir.[19]

Japon siyasi liderlerinin Meiji dönemi boyunca diplomatik alanda en çok sıkıntı çektiği konulardan birisi hatta en önemlisi, eşitsiz anlaşmaların gözden geçirilerek ortadan kaldırılması sorunu olduğu gözlemlenebilir. Bu sorunu çözümleyerek sonuca ulaştırmak için birçok delege ve gözlemci yurtdışına gönderilmiş, sorunun çözümü için yapılması gerekenler Meiji döneminin ilk on yıllık döneminde açıklığa kavuşturulmuştur.

---

içeriği genişletilmiş, vergi oranı düzenlemesi, özel ayrıcalılı bölge, gümrük vergisini kaldırma hakkı ve yurtiçi seyehat hakkı gibi şekillerde uygulanmıştır. (Nippon Hyakka Zensho, Cilt No: 20, 2001, Tokyo)

19 SHINICHI Kitaoka, ***Gaiko to Kenryoku Nihon Seijishi***, Yuhikaku Shuppansha, Tokyo, 2011

Osmanlı Devletinde ise bazı ayrıcalıklar 15. yüzyılda Venedik ve Cenevizlilere verilen ayrıcalıklarla başlamıştır. Bunu izleyen süreçte 1535 yılında Osmanlı Devleti ile Fransa arasında ki anlaşmayla bu devlete tanınan kapitülasyonlar bir nevi ticaret anlaşmasına dönüşmüştür. Bu kabul edilen ilk kapitülasyon olarak görülmektedir. 17. ve 18'inci yüzyıl döneminde sadece Fransızlar ve İngilizler kapitülasyonların birkaç kez yenilenmesiyle birçok artı ayrıcalık elde etmiştir. En çok kayrılan ulus prensibi temel alınarak bu ayrıcalıklar bütün yabancılara da uygulanacaktır ancak, bu kendiliğinden olmadığından her devlet ayrıcalıklar için başvuruda bulunarak ferman çıkartması gerekmiştir.[20]

Önceden tek taraflı olarak kaldırılabilen bu ayrıcalıklar, anlaşma niteliği kazandıktan sonra kaldırılması imkânsız bir hal almıştır. Yabancılar çok az vergi ödeyerek serbestçe kendi mallarını satabilmişlerdir. Bu durum ise Japonya örneğinde olduğu gibi sanayileşmenin ve ekonominin canlanmasının önünde çok büyük bir engel teşkil etmiştir.

Kapitülasyonlar Türkleri oldukları yerlerinde tutmak için kullanılmıştır. Büyük Güçler Osmanlı'ya herhangi bir yardımı, sanayinin teşvikini sağlamakta başarısız olmuş iletişim olanakları sağlanmış, hammadde ve zirai ürünler verilmiştir çünkü bunlardan öyle ya da böyle yararlanılmaktaydı. Osmanlı endüstrisi

20 BOOGERT Mauritis H. Van Den, ***The Capitulations and the Ottoman Legal System****- Qadis, Consuls and Beratlis in the 18th Century*, Koninklijke Brill NV, Leiden, 2005, S. 25

gelişemediğinden halk neredeyse tamamen Avrupa giysilerine ve mallarına bağımlı kalması sağlanmıştır.[21]

Ekonomik yetersizlikler ve yapılan reformların olumlu sonuçlar vermemesi 19. yüzyıla ortalarında artık devletin kendini askeri ve diplomatik anlamda savunacak yeterli güçten yoksun bırakmıştır. 1854 yılında Rusya ile yapılan Kırım Savaşı İngiltere ve Fransa'nın desteği sayesinde kazanılmış, Osmanlı Devleti ilk kez Avrupa Uluslar Topluluğu'na kabul edilerek devletin bağımsızlığıyla toprak bütünlüğü Avrupa devletlerinin ortak güvencesi altına konulmuştur. Bu hüküm, Osmanlı devletinin 19. yüzyılda içine düştüğü durumu ve zayıflığını açıkça göstermektedir.[22]

Kırım savaşından sonra ilan edilen Islahat Fermanı ile devletin içinde bulunduğu dar boğazdan kurtulmak için Tanzimat Fermanı'nın devamı ve genişletilmiş şekli olarak düşünülebilecek düzenlemeleri uygulamaya koymuştur. Düzenlemeler genelde Müslüman olmayan halklara yönelik hakların genişletilmesini hedeflemekte ve milli birliğin sağlanmasını amaçlanmaktadır. Ancak yapılan düzenlemelerin ülke gelişimine herhangi bir olumlu etkisinin olduğu söylenemez.

21 SHAW J. Stanford & SHAW Ezel Kural, ***History of the Ottoman Empire and Modern Turkey***, Vol 2: Reform, Revolution and Republic : The Rise of Modern Turkey, 1808-1975, Cambridge University Press, 2002, S. 236

22 SANDER Oral, 2009, s.309

Rusya ile yapılan Paris anlaşması bu devletin güneye inme politikasını bir süreliğine askıya almaktan başka bir anlama gelmemekteydi. Bu yüzden ne zaman Osmanlı devleti zayıflasa ya da parçalanılması planlansa Rusya İstanbul'u ya da en azından boğazları ele geçirmek için tetikte duruyordu.

1877 yılında Balkanlarda çıkan Osmanlı devleti aleyhindeki isyanlar Rusların iştahını kabartmıştı. Bulgar isyanlarının akabinde patlak veren Sırp savaşında Osmanlı ordusu zaferle ayrılmıştır. Buna karşın Avrupa da oluşan Osmanlı karşıt görüşleri alevlendirmiştir.

Tersane konferansına dış güçlerin baskısıyla I. Meşrutiyeti ilan ederek katılan dönemin sultanı II. Abdülhamid, bununla Avrupa devletlerinin kararlarını yumuşatmaya çalıştığı düşünülebilir. Ancak Tersane konferansından ağır kararlar çıkması ve bunu Osmanlı idarecilerinin kabul etmemesi üzerine Londra'da başka bir konferans düzenlenmişse de istenen sonuçlar alınamamıştır.

Süreç Rusların Panislavist politikasının güdümünde Bulgar, Sırp, Romen güçleriyle Osmanlı devletine karşı girişeceği 93 harbi olarak bilinen 1877-1878 savaşına yol açmıştır. Savaştan yenik olarak ayrılan Osmanlı devleti'nin kaderi Berlin Kongresi'nde tam anlamıyla Büyük Güçlerin kararlarına bağlanmıştır.

Berlin Kongresi'nde alınan kararlar gereği, Ayastefanos anlaşmasında Rusya tarafından desteklenen büyük Bulgaristan üçe bölünerek otonom yapıda olan Danüb nehrinden Balkan dağlarına kadar uzanan Osmanlı denetiminde olan Bulgaristan,

Hıristiyan Prens ve yöneticilerden oluşan yönetim tabakası olacak ve Osmanlı'ya yıllık vergi verecekti. Bunun yanısıra Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın prenslik olmaları kabul edilmiş, Kars, Ardahan, Artvin ve Batum Rusya'ya bırakılmıştır.

Kısacası, Osmanlı devleti bütün bölgesinin beşte ikisine denk düşen bir bölgeden, nüfusunun beşte birine ulaşan neredeyse yarısının Müslüman olduğu 5,5 milyonluk bir nüfusu vermeye zorlanmıştır. Bu zamana kadar olan İngiltere'nin ilgisiyle Rus tehlikesi zayıflatılmıştı ancak, Osmanlı devleti için Berlin Kongresi finansmanını, bölgesini ve halkını kaybettiği korkunç bir yenilgi, geride kalanlar için hayatta kalmayı zorlaştıran bir etmendir.[23]

Berlin Düzenlemesi tarafların hiçbirini tatmin etmiş değildir. Bundan sonra ortaya çıkan Balkan bunalımlarının ve belki I. Dünya Savaşı'nın temelini oluşturur.[24] Çünkü Balkan devletleri arasındaki anlaşmazlıklar ve tatminsizlikler, Osmanlı devletinin durumunu etkilediği gibi aynı zamanda Avrupa devletlerinin bu coğrafyaya karşı politikalarını belirlemesinde büyük öneme sahipti ve bu huzursuzluk ilerde I. Dünya Savaşı'nın öncülü olarak görebileceğimiz Balkan Savaşlarına neden olan koşulların zeminini hazırlamıştır.

Bu tarihi anlaşma ile I. Dünya Savaşı arasında Osmanlı Devleti, kısa süren 1897-1898 savaşında Yunanistan'a karşı küçük bir zafer kazanmış, ancak 1911-1912

23 SHAW J. Stanford & SHAW Ezel Kural, 2002, S. 191

24 SANDER Oral, 2009, S. 315

Trablusgarp Savaşı ile İtalya'ya fazlasıyla yerler kaybedilmiş ve daha da ciddisi olan 1912-1913 Balkan Savaşlarıyla karşı karşıya kalmıştır.[25]

1.2.a) Jön Türk Dönemi 1908- 1918:

19.yüzyılın ikinci yarısında yurtdışında eğitim görmüş ya da yurtdışı deneyimi olan Avrupa kültürünün etkisi altında kalmış bazı Osmanlı aydınları ve yenilikçiler ülkenin olumsuz gidişatı ve yöneticilerin başarısız politikalarına karşı sistemli bir şekilde yapılanarak Genç Osmanlılar Cemiyeti (Jön Türkler)'nin kurulmasını sağlamışlardır.

Bu cemiyetin mensupları ilk başlarda edebiyat ve yayın yoluyla kendilerini gösterme eğiliminde görülmelerine rağmen zaman içinde politik bir nitelik kazanmış, Osmanlı'nın çöküşünü durdurmanın ve toprak bütünlüğünü sağlamanın ancak

25 QUATAERT Donald, ***The Ottoman Empire 1700-1922***, Cambridge University Press, 2005, New York, S. 59

Batı'nın kurum ve geleneklerinin etkisi içinde padişahın nüfuzuna son vererek meşruti bir yönetime geçilmesiyle sağlanacağını savunmuşlardır.[26]

Hiçbir zaman tam bir sömürge haline gelmemiş bile olsa, Osmanlı devleti üzerindeki açıklamalarda görüleceği gibi, bu devletin 1878 tarihli Berlin Kongresi'nde hızlanan parçalanma süreci ve bu süreçte Avrupa devletlerinin büyük payı, Jön Türkleri yurtsever bir faaliyet içine itmiş ve bu faaliyet, çeşitli aşamalardan geçtikten sonra, 1908 yılında II. Meşrutiyet hareketiyle başarıya ulaşmıştır.[27] Aslında II. Meşrutiyet, ilan edilmesinden bir yıl öncesine kadar devam eden isyanlar dizisinin sonucu olarak ortaya çıkmış bir devrimdir.

Genç Osmanlıların devamı niteliğinde düşünebileceğimiz İttihat ve Terakki Partisi II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yönetimi denetleyen ve birlikte çalışan bir organ mahiyetinde faaliyetlerini sürdürmüştür.

Kamil Paşa hükümeti dönemi Abdülhamid'in hükümdarlıkta olduğu son aylardaki süreçte de yönetim işlerini sultanın açık desteğiyle ilgilenmiştir. 16 Ağustos 1908'de oluşturdukları ayrıntılı programla finansal yenilikleri, yönetimin yeniden organize edilmesini, silahlı kuvvetlerin reformunu ve ayrıca bütçenin dengelenmesinde çaba sarf etmiştir.[28]

---

26 AKSOY, A. Şerif, ***İttihat ve Terakki Cemiyeti Tarihi***, Nokta Kitap, 2008, İstanbul, S. 14

27 SANDER Oral, 2009, S. 281

28 SHAW J. Stanford & SHAW Ezel Kural, 2002, S. 275

İttihat ve Terakki'nin iktidarı bir tek parti biçiminde ele aldığı ve muhalefeti susturduğu döneme rastlayan 1913 Kongresi'nde, Cemiyet'in kesin olarak siyasal partiye dönüştüğü yeni program ve nizamnamenin birinci maddesinde açıklanmıştır.[29]

Trablusgarp savaşı ve Balkan Savaşlarına denk gelen bu siyasi kargaşalar farklı etnik ve dini unsurlardan oluşan yapısı da göz önüne alındığında Osmanlı devletinin bu savaşlara karşı etkin bir karşılık vermesine engel olmuştur. Siyasi istikrarsızlık ve askeri alanda ki yetersizlik savaşlarda kendisini açık bir biçimde gösterecektir.

Trablusgarp Savaşı

Osmanlı devleti'nin siyasi buhranlarla devam eden bu süreçte ki zayıflığı yabancı ülkeler tarafından da yakından takip edilmekteydi. Bunlardan birisi de İtalya idi. İtalya siyasi ve ulusal birliğini sağladıktan sonra Afrika'nın kuzeyinde kendisine yakın bulunan Libya'ya yatırımlarda bulunmaya başlamıştır.

Osmanlı devletinin ise günümüz Libya'sında ki varlığı pek hissedilmemekte, bölgeyi savunacak yeterli askeri gücü bulunmamaktaydı. Halihazırda Afrika

29 AKSOY A. Şerif, 2008, S. 31

kıtasında Akdeniz'e kıyısı bulunan çoğu bölge Batılılar tarafından çoktan elde edilmişti. İtalya da bu sömürgecilik yarışında yerini almak istiyordu.

İtalya hükümeti bir süre Trablus ve Bingazi'deki halkına karşı kötü muameleden yakındı ve Osmanlılar bazı garantiler ve sözler verip onları tatmin ederek savaştan kaçınmaya çalıştıysa[30] da İtalya bunu bahane ederek İngiliz ve Fransız desteğini arkasına alarak 29 Eylül 1911'de Osmanlı devleti'ne karşı savaş ilan etti. Almanya'nın Yakın Doğu'daki ekonomik politikalarının olması ve olası İtalya-Osmanlı savaşının buradaki çıkarlarını tehdit etmesi nedeniyle birçok diplomatik girişimde bulunmuştur ancak Avusturya-Macaristan ve Almanya arasında olan Üçlü İttifak (Triple Alliance) nedeniyle Almanya, İtalya'nın Trablusgarp'daki çıkarlarını tanımayı garanti etmesi gerekmiştir.[31]

Savaşın ilk başlarında Osmanlı devleti pek bir varlık gösterememiştir. Ancak Osmanlı Hükümeti, bu toprakların Akdeniz'deki stratejik öneminden dolayı İtalya tarafından oldu bittiyle işgaline razı olmayacaktı.[32]

Bakanlardaki durum yüzünden İstanbul hükümeti sınırlı destek göndermeye karar vererek ve en yetenekli komutanlarından İttihat ve Terakki Partisi üyesi iki

30 SHAW J. Stanford & SHAW Ezel Kural, 2002, S. 289

31 Ayrıntılı bilgi için bknz; WRIGLEY W. David, Germany and the Turco-Italian War 1911-1912, ***International Journal of Middle East Studies***, Vol. 11, No. 3, Cambridge University Press, 1980 Mayıs ayı sayısı

32 AKSOY A. Şerif, 2008, S. 77

genç subayı; kısa zaman önce padişah ailesinden biriyle evlenen Enver Bey Bingaziye, Mustafa Kemal Bey ise Trablus ve Derneye görevlendirilmiştir.[33]

Savaş ilerleyen safhada yerel halkın örgütlenmesiyle Osmanlı lehine dönmeye başlamışsa da Rusların Balkan devletlerini Osmanlı aleyhine kışkırtması sonucu Balkanlar'da çalmaya başlayan savaş çanları, Trablusgarp savaşının bitirilerek acil bir barış antlaşması yapılmasını gerekli kılmıştır.

Osmanlı Devleti ile İtalya arasında barış antlaşması 18 Ekim 1912'de Lozan'ın Uşi semtinde imzalanmıştır. İki ateş arasında kalan Osmanlı Devleti, 1912 Ekiminde imzaladığı Uşi Barışı ile Trablusgarp'ı İtalya'ya verdiği gibi, şimdi İtalya'nın işgalinde bulunan ama Balkan savaşlarında Yunanistan'ın göz koyduğu Oniki Ada'yı "geçici olarak" İtalyan koruyuculuğuna bırakmıştır.[34]

Osmanlı devletine karşı olan Trablusgarp Savaşı sayesinde yüreklendirilen Birinci Balkan Savaşı sorunları düzeltmek amacıyla yapılmışsa da, kahramanca dönemini talihsiz olaylar takip etmiş ancak, tatmin edici sonuca ulaşması için bir çok engelle karşılaşılmıştır.[35]

Balkan Savaşları

33 SHAW J. Stanford & SHAW Ezel Kural, 2002, S. 290

34 SANDER Oral, 2009, S. 323

35 HAMILTON Annie, ***Italy and the War***, TheLondon and Norwich Press Limited , Norwich, 1917, S. 248

II. Meşrutiyetin ilanını, Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhakı, Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, Yunanistan'ın Girit'i ilhak teşebbüsü, Arnavutların ve Arapların bağımsızlık isteklerinin şiddetlenmesi, İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması[36] ve bunun akabinde bu tür zincirleme oluşumların sonucunda Balkan Savaşları patlak vermiştir.

Osmanlı devleti'nin savaş öncesi Osmanlı Avrupa'sında elinde olan topraklar Yunanistan ve diğer Slav ülkeleri olan Karadağ, Bosna ve Bulgaristan arasındaki kalan bölge idi. Osmanlı devleti içerisindeki halkaların kültürel mozaiklerinin 20 y.y başlarına kadar dipdiri olması incitilmemesi çeşitli etnik kökenden insanların kendi dil ve dolayısıyla kültürlerini ve ritlerini uygulamalarını ve yeni kuşaklara aktarmalarını sağlamıştır. Bu tür bir ortam farklı ırkların kendi milli kimliklerini ve eski miraslarının unutulmamasını beraberinde getirmiştir.

Osmanlı Devleti'nde farklı etnik grupların arasında "milli şuur"un gelişmesini en son Türkler gerçekleştirmiştir. Ancak on yıllarca gittikçe artarak devam eden Osmanlı devletindeki parçalanmalar hala çeşitli etnik unsurdan oluşan devlette ortaya çıkan milliyetçi aydınlar sınıfı, Türk varlığını ileri sürme projesini geliştirmiştir.[37]

Balkanlarda ki milletlerin bağımsızlıklarını kazanmaları, beraberinde sınır sorunlarını da kapsayacak bir dizi sorunu da beraberinde getirmiştir. Bağımsızlığını

36 ARMAOĞLU Fahir, ***19. Yüzyıl Siyasi Tarihi***, Alkım Yayınevi, 2010, İstanbul, S. 915

37 ADANIR Fikret, FAROQHI Suraiya, ***The Ottomans and The Balkans***, KomnklijkeBrillNV, 2002, S. 155

kazanan devletlerden hemen her birisinin kendi milletinden olan unsurlar diğer devletlerin sınırları içerisinde kalmıştır.

Sınır sorunları ve devletlerin kendi istediklerini bulamamalarından kaynaklanan tatminsizlik Balkan devletlerinin kendi aralarında ki husumeti artırarak bu bölgede daha aktif faaliyetlerde bulunmaya ve silahlanmaya itmiştir. Balkan devletlerinin bir birlik halinde Osmanlı devletine karşı girişmemesi için temel neden olarak Avusturya, Bulgaristan ile Sırbistan'ın faaliyetlerinin ve amaçlarının çatışması olarak düşünülebilir.

Balkan devletlerinin kendi aralarında ki problemler Rusya ve Avrupalı devletleri yakından ilgilendiriyordu. Buradaki sorunların çözümünde rol almanın ilerde söz söylemek için gerekli olduğu aşikardır. Rusya açısından Avusturya-Alman bloğuna karşı Slavları, Osmanlı devleti'ne karşı cesaretlendirmek Balkanlardaki konumunu koruma bakımından en mantıklıcasıydı.

1905'de Japonlara karşı askeri yenilgisi ve 1909'da Avusturyalılar tarafından tadılan diplomatik yenilgi, Rusları Balkanlarda daha aktif rol almaya itmiştir. Sonuç olarak St. Petersburg Avusturya karşıtı Balkan birliğinin kurulmasını teşvik etmiştir.[38]

1912 Şubat ayında Bulgaristan ve Yunanistan arasında görüşmeler başlamış ve Mayıs ayında üç yılı kapsayan barış ve koruma ittifakı sonuç vermiştir. Aynı görüşmeler Bulgaristan ve Sırbistan arasında başlamıştır ve 13 Mart'ta ittifak

38 HALL C. Richard, ***The Balkan Wars*** 1912-1913, Routledge, London, 2000, S.10-11

anlaşmasıyla sonuçlanmıştır.[39] Daha sonra Bulgaristan ve Sırbistan arasındaki anlaşmaya Karadağ da katılmıştır.

I. Balkan Savaşı, 1912 Ekiminde Karadağ'ın Osmanlı devletine savaş açmasıyla başlamış ve Osmanlı ordularının Balkan devletleri karşısında hemen hemen her cephede yenilgisiyle sonuçlanmıştır.[40] Savaş sonucu yapılan Londra Barışı sonucunda Arnavutluk bağımsızlığını kazanmıştır. Girit adası Yunanistan'a verilip, Trakya sınırı Edirne ve Kırklareli'yi dışarıda bırakacak şekilde Midye-Enez hattı olmuştur.

Bulgaristan Balkan devletleri arasında savaştan en karlı şekilde çıkmıştır. Ancak Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ'ın bunu kabul etmemesi Balkan devletleri arasında çatışmaya neden olmuştur. I. Balkan Savaşı sonrası düzenlemelerinden hoşnut kalmayan Yunanistan ve Sırbistan'ın 1913 yılında Bulgaristan'a saldırmasıyla başlayan II. Balkan Savaşı'na Romanya da katılmış, Osmanlı devleti de "fırsat bu fırsattır" diyerek eski başkenti Edirne'yi ele geçirmiştir.[41]

Osmanlı devleti I. Dünya savaşına öncesinde geçirdiği İtalya ve Balkan devletleriyle karşı karşıya kaldığı bunalımlar İttihat Terakki Parti'sinin uygulamaya başladığı askeri ve bürokratik modernizasyonu engellemiştir. Bürokratik reformların

39 HARRIS Dwight Norman, The Effect of the Balkan Wars on European Alliances and the Future of the Ottoman Empire, ***Proceedings of the American Political Science Association***, Vol 10, 1913, S.106

40 SANDER Oral, 2009, S.324

41 SANDER Oral, 2009, S.324

yanısıra vergi reformları ve ekonomik reform atılımları da düşünüldüğünde yeni hükümetin kapsamlı bir modernizasyon atılımında olduğu görülmektedir.

Ancak üst üste yaşanan çalkantılı dönemin sonu aydınlıktan çok daha da karanlık günlerin habercisidir. Balkanlardaki karmaşa Alman-Avusturya ittifakının bu bölgede ki çıkarlarını tehdit etmeye başlamasına neden olmuştur. Bunun paralelinde gelişmesi mümkün olan Slav Germen çatışması bütün dünyayı içine alacak bir dünya savaşına neden olacaktır.

2.Bölüm: Kobayashi Tetsunosuke'nin Osmanlı Devleti'ndeki Faaliyetleri

2.1. Kobayashi Tetsunosuke'nin Özgeçmişi

Bu bölüm araştırmanın da konusu olan Kobayashi Tetsunosuke'nin Türkiye'de uzun yıllar öğrenci, gazeteci, diplomat olarak faaliyet gösterdiği dönemi, dönemin tarihi arka planı göz önünde bulundurularak ele alınmaya çalışılacaktır. Çalışmada

baş kaynak olarak Kobayashi'nin yazdığı rapor ve makalelerden oluşan Galata Kulesi'nden[42] adlı eserden yararlanılacaktır.

19. yüzyıl ilk yarısından itibaren değişen dünya düzenine uyum sağlama veya sağlayamamanın varlık ve yoklukla özdeş olduğu bir dönemde karşılıklı girişimlerle birbirlerini tanımaya ve anlamaya çalışan Türk-Japon aydın ve ileri gelenleri bazı girişimlerde bulunmuştur.

Japonya, yukarıda da bahsedildiği üzere, eşitsiz anlaşmaların düzenlenmesi Batı etkisinin azaltılması için yollanan heyetlerin yanı sıra ülkenin yerli endüstrisinin kurulması ve hızlı kalkınmayı sağlamayı amaçlayan araştırmalar, bölge araştırmalarına da büyük önem vermiştir.

Meiji dönemine girildiğinde çağdaşlaşma, batılılaşma hedef alınarak ülke politikası olarak yurtdışına öğrenci gönderilmesi ve buralarda yapılacak araştırma ve çalışmalarla pozitif bilimlerin gelişmesi, ülke kalkınması hedeflenmiştir. Bu çalışmalar gelişmiş ülkelerin gelişme nedenleri ve fikri kültürel altyapılarının incelenmesi temelinde geliştirilmiş olsa da, geri kalmış ülkelerin ve bu ülkelerde ki geri kalmışlığın nedenlerinin incelenmesi de göz ardı edilmemiştir.

Bunlardan bir tanesi olarak Japon hükümetinin ülkedeki yabancıların suçlarını çözmede model almayı düşünülen Mısır karışık mahkeme sistemini

42 KOBAYASHI, Tetsunosuke, ***Garatato Yori,*** Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917

araştırmak için ön ayak olunan resmi akademik heyeti Osmanlı Devleti, Mısır ve İran'a yollanmasına örnek olarak gösterilebilir.[43]

Ancak dönemin Yakın Doğu bölgesinde eskiden beri büyük güç olup köklü devlet geleneği olan Osmanlı devletine yönelik araştırmaların bu bölgede ki diğer devletlere göre yoğunluk kazandığı düşünülebilir.

Japonya'nın bölgeye yönelik tutumunu kavrayabilmek için Japon siyasetinin ve diplomasisinin yönlendirilmesinde bu bölgelerde bizzat bulunarak deneyimlerini ve gözlemlerini yazılarıyla aktaran Japon düşünürlerin, diplomatların ve gezginlerin eserlerinden yararlandıkları şüphe götürmez.

Bu zamana kadar Türkiye'de ve Japonya'da yapılan araştırmalarla bu tür faaliyetlerin genel hatlarının ortaya çıkarıldığı söylenebilir.

ildir.[44]

20. y.y başında dönemin başkenti İstanbul'da yerleşik olarak yaşayan Japon sayısı dört beş kişiden fazla değildir. Osmanlı devletinin kozmopolit yapısı düşünüldüğünde Japonların sayısı yok denecek kadar azdır.

43 SADRIA, Modjtaba, Middle East Studies in Japan, ***Midle East Report***, No. 205,1997, S. 25

44 ERKİN, H. Can, ***Japon Gezgin İenaga Toyokichi'nin 1899-1900 Anıları***, OTAM, Sayı 13, Ankara 2002

1911 yılında İstanbul'a eğitim görmek için gelen Kobayashi Tetsunosuke de o dönemde bu şehirde uzun bir süre yaşayacak olan sayılı Japon'dan birisidir. Burada Kobayashi hakkında bilgi verilmesinin gerekli olduğunu düşünmekteyim.

Kısa Özgeçmiş:

- *1889 yılı Eylül ayında doğdu.*
- *Kashiwazaki ilköğretim okulu üçüncü mezunlarındandır.*
- *1911 yılı Mart ayında Tokyo yabancı diller okulu batı dilleri bölümünden mezun olup yine aynı yıl aynı okulun İngilizce kursunu bitirdi.*
- *Aynı yıl Temmuz ayında Dış İşleri bakanlığı yurtdışı sınavını başarıyla geçerek, Dış İşlerine bağlı yurtdışında eğitim görmek üzere görevlendirilip, eğitim için İstanbul'a gitti.*
- *1914 yılı Aralık ayında İtalya'ya görevlendirilip, 1916 yılı Nisan ayında 1914-15 yıllarında ki başarısı sayesinde 1916 yılında 8. rütbe nişana layık görülmüştür.*
- *1919 yılı Nisan ayında ki Paris barış görüşmeleri konferansında tam yetkili üyenin yanında görevlendirilir.*

- *1919 yılı Aralık ayında kendi isteğiyle bırakarak başkentte yurtdışı muhabirliği yapmaya başlar.*
- *1920 yılı Eylül ayında Almanya'yla olan barış antlaşmasını sonuçlandıktan sonra, 1915 yılından 1920 yılına kadar olan süre boyunca oluşan olaylardaki başarısı nedeniyle 7. rütbe nişana layık görülür.*
- *1921 yılı Şubat ayında dış işleri bakanlığı görevlisi olarak Türkiye'ye gönderilir.*
- *1921 yılı Ekim ayında elçi tercümanı olarak İtalya'ya atanır ve aynı yılın kasımında 'Lozan' Ortadoğu barış görüşmesine tam yetkili üye yardımcısı olarak görev alıp, 1922 yılı Aralık ayında 6. rütbeye yükselip, 1923 yılı Aralık ayında maslahatgüzar olarak 'Port Said' de görevlendirilmiştir.*
- *4 Haziran 1929 yılında 41 yaşında vefat etmiştir.*[45]

Üniversite eğitiminin bitimine kadar beraber olduğu arkadaşı Tamura Kiyota'nın sözlerinden Kobayashi'nin nasıl titiz ve çalışkan bir karaktere sahip olduğunu anlıyoruz. Kobayash'nin ölümü üzerine Eichi Taimusu adlı Nigata'da yerel yayın yapan bir gazete de yazdığı bir yazıyla ölümünün ardından Kobayashi'nin

45 KIYOTA, Tamura, ***Kobayashi Tetsunosuke kun no Shi wo İtamu,*** Echigo Taimusu, 16.06.1931

yaşamını kaleme almıştır. Bu yazı da Kobayashi ile ilgili olarak şöyle bahsetmektedir.

"*Kobayashi ile ortaokul dönemine kadar birlikteydik. Hatıralarım çok eskilere 20 yıl öncesine dayanıyor ancak Shimitsu Iesuke hocanın İngilizce derslerinde Tetsu her zaman çok başarılıydı ve onun kusursuz telaffuzları beni oldukça imrendirirdi. Yabancı diller okuluna Kashiwazaki'den ilk kez gidip mezun olan, bir tek Nozowa vardı ancak, oklun üçüncü mezunlarından olan bizlerden üç kişi beklenmedik şekilde aynı zamanda kazanmayı başarmıştık. Fakat seçtiğimiz bölümler farklıydı.*

Yabancı diller okulu döneminde Tetsu'nun asıl bölümü olan İspanyolca'dan bile İngilizcesi daha iyiydi. Yurtdışı eğitiminde de İngilizce eğitim almış olsa gerek. Mont giymeden yazlık elbiseleriyle kışı geçiren, çok ciddi bir öğrenciydi. Havalar soğuk olduğunda üst üste giyinerek soğuktan korunmaya çalışan biri olduğundan kalitesiz kumaştan yapılma yazlık elbiseleri üst üste patlayacak derecede giyerek şişen hali üzerinden yıllar geçse de hala gözümün önünde gibidir."[46]

Tamura'nın dediği gibi Kobayashi çok çalışkan, becerikli ve akıllı birisiydi. Dil öğrenmeye doğuştan yeteneği vardı. Bunun yararlarını iş hayatında tercümanlık yaptığı günlerde fazlasıyla görecekti. Tamura'nın burada yazdıklarından anladığımız

46 KIYOTA Tamura, ***Echigo Taimusu***, 16.06.1931

kadarıyla Kobayashi zengin bir aileden gelmiyordu. Bu yüzden eğitim gördüğü senelerde bazı sıkıntılar çekmişti.

Kobayashi, Tokyo Yabancı Diller okulunu başarıyla bitirmesinin yanısıra Dış İşleri Bakanlığının bursunu kazanarak, Osmanlı Devleti'ne eğitim görmek için gelmiştir. Dönemin şartları göz önüne alındığında çok değerli olan ve hak edilmesinin çok güç olduğunu tahmin edebileceğimiz böyle bir bursu kazanması Kobayashi'nin alanında oldukça iyi olduğunu göstermektedir.

Tamura eski dostunun hayatından kesitleri vermesinin yanında is hayatıyla ilgili detaylı bilgileri bizlere aktarmaktadır,

"*Yurtdışı eğitimini aldıktan sonra Tetsu arada sırada haberleri sadece iyi dostu olan Kimura Isaji'ye (Shinyukai dergisinin editörü olup, Nakamura Bey'i iyi tanıyanlardandır) bildirdiğini düşünüyorum. Yurtdışı eğitimi, Tercümanlık ve Dış İşleri Bakanlığı görevlisi olarak 40 yaşına kadar yurtdışında yaşaması gerçekten kulağa hoş gelebilir, ancak gerçekte yaşayan kişi hayal edilemeyecek kadar bunalım içindeydi. 40 yaşına kadar Balkan Devletlerindeki devlet görevleri sürekli değiştiğinden evliliğe uygun olan dönemin ne zaman geçtiğini bile anlayamadan üzüntüden bunalıma düşmüştü.*

Diplomat hayatına adım attığında ona yardım edecek üstü(sempai) olmayan Tetsu, giderken de gelirken de her zaman tek başına yürüdü,

yalnızlık içerisinde mücadelesini verdi. 35-36 yaşlarındaki aksi tutumu az uz bir şey değildi. Uzakta yaşayan bu samimi arkadaşımın benim de az çok fikir yürütebileceğim Türkçe, İspanyolca ve İngilizce dillerini akıcı bir şekilde kullanmasına bakıldığında doğuştan zekânın getirdiği bir yorgunluk vardı. Yüksek memur rütbesine yükseldiğinde geleceğe umutla baktıysa da, tez canlı olduğu için 1919 yılında devlet memurluğundan ayrılarak yazarlık hayatına girdi. Büyük bir yayınevinden çıktığını bildiğim büyük devletlerin Balkan meselesine karşı tutumunu ele alarak derinlemesine incelediği bir de eseri mevcuttur."[47]

Öğrenci hayatı sona eren Kobayashi, ülkesine geri dönmeyerek öğrencilik hayatında da yaptığı gibi bulunduğu bölgenin genel ekonomik, sosyolojik ve siyasi durumunu yazın dünyasından olan arkadaşları vasıtasıyla aktarmaya devam etmiştir. Diplomat hayatına başlaması uzun zaman alsa da diplomat olana kadar ki devrede ise Dış İşlerine bağlı olarak çalışmıştır. Japon milliyetçisi olan Kobayashi, aynı zamanda Asya halklarının Batılı güçlerin boyunduruğu altına girmesini pek hoş karşılamadığı söylenebilir.

Hiç evlenmeyerek hayatını işine adamış, devlet meseleleri üzerine her zaman kafa yormak durumunda kalmıştır. Özellikle görevli olarak bulunduğu bölgenin çalkantılı ve değişken siyasi yapısı, Kobayashi'nin normal bir hayat sürmesine engel

47 KIYOTA Tamura, ***Echigo Taimusu,*** 16.06.1931

olmuştur. O dönemin en büyük ve önemli olaylarının cereyan ettiği bölge olan Yakın Doğu ve Balkan Yarımadası'nda üstlendiği görev çok ağırdır. 20. yüzyılın ilk yarısında aktarmakta olduğu bilgiler dönemin şartlarında çok az sayıda Türkçe bilen Japon'dan birisi olarak Osmanlı coğrafyasında ki çalışmalarının ve analizlerinin tutarlılığını sağladığını söyleyebiliriz.

Balkan devletlerinin karmaşık yapısını çözmek Büyük güçler ve Osmanlı Devleti faktörünü iyi anlamayı gerekli kılıyordu. Durmadan seyahat ederek siyasi gelişmeleri yakından takip etmeye çalışmıştır.

1919 yılında geçici süreliğine işini bırakarak yazın hayatına atılan Kobayashi, dış haber bölümünde tercüman olarak da görev yapmıştır. Ancak fazla sürmeden yeni bir emirle görevinin başına geri dönmüştür.

Tamura'nın yukarıda bahsettiği Balkan meselesini aslında Osmanlı basta olmak üzere Yakın doğu sorununun ele alındığı eser bizim de çalışmamıza rehberlik edecek eser olan "Galata Kulesi'nden" adlı eserdir.

2.2. Galata Kulesi'nden Eserinin Genel Özellikleri

Galata Kulesi'nden eseri Kobayashi'nin Osmanlı devleti başta olmak üzere, Balkan devletleri, Rusya, İtalya hakkında yazdığı, zamanın en tirajlı gazetelerinden birisi olan Asahi Gazetesi'ne yollanan makalelerin toplanmasıyla oluşturulmuştur.

1918 yılında basılan kitap, 20 santim kalınlığında, toplam 428 sayfadan oluşmaktadır. Giriş kısmında Ayasofya, Sultan Ahmet Camii ve Galata Kulesi'nin resimleri ve resimlerin tanıtımları eklenmiştir. Bunların yanısıra ileride de bahsedeceğimiz Osmanlı devleti demiryolu ağı haritaları, ticaret hacmini gösteren rakamsal verileri de barındırmaktadır.

Galata Kulesi'nden, Türkiye üzerine o zamana dek yazılmış olan en kapsamlı eserlerden birisidir. Bu alanda yazılmış bir tür prototip olarak niteleyebiliriz. Eser, Osmanlı devleti'nin etnik, sosyolojik, kültürel alt yapısına eğilmesinin yanısıra, iç ve dış siyaseti, ekonomik ve askeri durumunu da irdelemektedir.

Kitap haline getirilmesi sürecinde Asahi Gazetesi yazarı Torii Sosen büyük rol oynamıştır. Asahi Gaazetesi'nde iletişim halinde olduğu kişi de Torii'dir. Kobayashi'nin o zamana kadar yazdığı makaleleri derleyerek oluşturulan kitabın yayımlanmasına kadar olan aşamalarda büyük katkılarda bulunmuştur.

2.3. Kobayashi'nin Osmanlı Devleti Hakkında ki İlk Gözlemleri:

1911 yılında Tokyo yabancı diller okulunu bitiren Kobayashi Tetsunosuke, aynı yıl Japonya Milli Eğitim Bakanlığı bursiyeri olarak Osmanlı Devleti'ne gelmiştir. Tokyo Yabancı Diller Üniversitesini yüksek başarıyla bitirerek İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerini akıcı bir şekilde konuşabiliyordu. [48]

48 KIYOTA Tamura, ***Echigo Taimusu***, 16.06.1931

Kobayashi Batılı devletler arasında bir sorun haline gelen Osmanlı devletinin durumunu araştırmak istiyordu. Asya ve Batılı ülkelerinin geneli itibariyle araştırmaların yapılmasına rağmen Osmanlı devletinin üzerine yapılmış asıllı bir çalışma yoktur. Bu alanda ki boşluğun giderilmesi için kapsamlı araştırmaların yapılması gerekmekteydi. Kobayashi bunun nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır;

> *Çin ve Türkiye, bu gün sorun içinde bir sorundur. Çin, Japonya'yla ilişkileri sıkı fıkı olduğundan dolayı, bu ülkenin durumunu iyi bilen insanlar çok fazla var ama Türkiye ile olan ilişkisi, Avrupa ülkeleriyle karşılaştırdığımız zaman, çok az olduğu için, Türkiye'yi bilen Japon fazla yoktur, bilmeye çalışan da azdır. Bizler büyük ülkelerden biri olduğumuz için bakış açımızı da büyük dünyadaki Avrupa'nın krateri olan Türkiye'nin feslilerinin faaliyetlerine yönelterek, biraz dikkate almamız gerektiğini düşünüyorum. Haritaya göz gezdirdiğimizde, hemen anlayabileceğimiz gibi, Türkiye, Avrupa ve Asya'ya uzanan, Karadeniz (Marmara) boğazıyla iki kıtaya bağlanıyor. Ayrıca, eski günlerin ruhunu tekrar yakalayacak olursak, Balkan dağlarının zirvesine hilalli bayraklarını dikerek, Ren nehrine atlarıyla girdikleri bu mükemmel yerleri kaplıyorlar. Ayrıca, ülkenin altın çağını yaşaması için bir neden olması gerektiği gibi ülkenin yok olmasına da herhangi bir neden gerekiyordu. Tüm balkan adalarına boyun eğdirmek bir yana, gemilerini hazırlayarak Akdeniz'de ticari haklar kazanmış Afrika,*

Suriye, Küçük Asya ve Karadeniz sahillerini emri altına alan Osmanlı İmparatorluğu nasıl kendini bu hallere getirmişti. Bugünün imparatorlukları araştırmak gerekirse, günümüzün eski imparatorluklarını da tekrardan araştırmamız gerekmektedir. Yok olmuş ülkeleri araştırmak için malzeme azdır. Çin'den söz etmeye gerek bile yok, İspanya da ilginçtir ve Türkiye'de kaynakların çok olması nedeniyle yeterince önemli olduğunu düşünüyorum. [49]

İstanbul'a geldiğinde yalnızlık çeken Kobayashi'nin çevresinde fazla Japon yoktu. Etrafında olan Japonların Nakamura Eichi, Oğlu ve Mısır'dan geldiği söylenen bir kara kalem ressamı ibaret olduğunu belirtmektedir. O dönemi kendi kelimeleriyle şu şekilde anlatmaktadır.

"*Şu an bulunduğum İstanbul'da iki üç yıl öncesinde beş altı Japon varmış, ama şimdi Nakamura Eichi, oğlu ve ben olmak üzere yalnızca üç kişiyiz. Mısırdan gelen, kara kalem ressamı olduğu söylenen bir adam da varmış fakat şu an nerde olduğunu bilmiyorum. Bu şehir, eskiden karmaşaların yaşandığı bir yer olduğundan dolayı, Türk, Yunan, Arnavut, Ermeni, Yahudi, Avrupalılar, Asya ve Afrikalılar gibi neredeyse dünyanın her yerinden insan var. Bunların içinde sadece iki veya üç yurttaşımın olması, biraz yalnızlık hissi veriyor.*"[50]

49 KOBAYASHI Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917

50 KOBAYASHI Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917

Eserin ilk kısımlarında İstanbul yaşamından ve çevresinde ki insan ilişkilerinden bahsetmektedir. Bunun yanısıra kendi deneyimlerine de yer vermektedir. İstanbul'un kozmopolit yapısından buna karşın kendi yurttaşlarının azlığından yakınmaktadır. Ancak burada genelde irtibat halinde olduğu Morioka'dan pek bahsetmemiştir.

İstanbul'da tanıştığı Nakamura ve oğlu ona biraz ilginç gelmiştir. Uzun zaman önce eşini kaybeden Nakamura, oğlunu Türk subay ailesinin yanında yetiştirmektedir ve oğlu Japonca bilmemektedir. Morioka'yı Odesa'ya yolcu etmek için bir İngiliz ile birlikte gelmiştir.

> *"Savaş gemilerinin bir ırmak gibi görünen Haliç'in derinliklerine kadar, serbestçe girip çıkmasının garip olduğunu düşünürken, Odessa vapurunun, körfezin ortasında demirlemiş olması şaşırtıcıydı. Morioka, yolcu etmeye gelen bir İngiliz ve ben çaresiz sandala bindik...*
>
> *Vapurun lokantasında üçümüz konuşurken Nakamura Bey'in oğlu kırmızı fesiyle yanımıza geldi. Doğduktan hemen sonra annesini kaybeden çocuk, İstanbul'u kendi memleketi gibi görüyordu. Türkiye'de bir subay ailesinde yetiştirilmişti ve hiç Japonca bilmiyor olması gerçekten üzücüydü."*[51]

51 KOBAYASHI, Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917

Kobayashi kitabın ileriki bölümlerinde Albay olarak tanımlayacağı Morioka'yı Moskova'ya (Odesa üzerinden) uğurlamak için bir İngiliz'le birlikte gelmiştir. Morioka'nın İngilizlerle irtibatta olması ilgi çekicidir. Kobayashi de İngilizlerle irtibat halindedir. Japon denetimindeki Tayvan'dan afyon üretiminin durumunu incelemek için İran, Türkiye ve Hindistan'ı ziyaret eden İenaga Toyokichi örneğinde olduğu gibi Japon misyonlarında genel bir İngiliz yardımı görülmektedir.[52] Bu noktada İngiliz-Japon ittifakının etkisi olduğu düşünülebilir. Bazı konularda karşılıklı bilgi alışverişinde bulunduklarını tahmin etmek güç olmayacaktır.

Günlük hayatta pek zorluk çekmeyen Kobayashi, Fransızca bilmenin dönemin Osmanlı toplumunda hayat sürdürmek için yeterli olduğunu belirtmekle birlikte, Osmanlı toplumunda herkesin değil orta sınıfın üstündeki insanların ve yabancıların genelde Fransızca bildiğini belirtmektedir. Osmanlı üzerinde ki eskiden beri var olan Fransız etkisi kendisini hissettirmektedir.

> "*Ben, Avrupa'nın doğu köşelerini, Rusya'yı, Balkan ülkelerini dolaşarak geldiğim için Fransızcanın gerekliliğini fazlasıyla hissettim. Özellikle bu şehirde, Türkçeden bile daha gerekli değil mi diye düşünecek kadar. Elbette Türkçe bilirsen, herhangi bir şeyin alışverişini yaparken oldukça faydalı olabilir. Fakat Türkiye'nin orta sınıfının üzerindeki insanlar genel itibariyle Fransızca bilirler, yabancılarla da genellikle Fransızca*

52 ERKİN, H. Can, ***Japon Gezgin İenaga Toyokichi'nin 1899-1900 Anıları***, OTAM, Sayı 13, Ankara, 2002

iletişim kurarlar. Gazetelerde de, İngilizce namına, sadece iki satır İngilizce haber olur, diğer haberler Fransızca yazıldığı için ve onlarca Fransızca gazete olduğu için, Fransızca biliyorsanız hiç güçlük çekmezsiniz. İstanbul'da oturan Japonlar, yukarda söylediğim dışında yoktur ama Viyana taraflarından Avrupa turunun devamında gelip uğrayan kişiler de oluyor."[53]

Kobayashi günlük hayatında gazeteleri takip ederek politik sorunların üzerinde düşünmekte ve siyasi gelişmeleri güncel haliyle irdelemekteydi. Askeri gruplardan bağlantılarının yanısıra, yazın dünyasından da oldukça bilindik kişilerle iletişimini devamlı canlı tutmaktaydı. Bunlardan birisi de Torii Sosendir.

Kobayashi Torii ile olan İstanbul'daki görüşmesinden bir kesiti şu şekilde aktarmaktadır;

"*Geçen gün, Osaka Asahi Gazetesi'nden Torii bey, Çin gibi, dedi ama, Çin veya Rusya neresi olduğunu anlayamadığım yerleri trende içerek geçtiğim için, Çin'i bilmeyen biri olarak bana hiçbir şey ifade etmedi. Yalnız her iki ülke de eski imparatorluklar olmaları, sıkıntılarının sonunun gelmemesi açısından birbirlerine çok benziyor. Geçen güne kadar iç isyanlardan dolayı karma karışık olan Türkiye bu kez de İtalya ile kapıştı. Diğer taraftan da Çin'de(1911) devrim yapılıyor. Çok ilginç. Bu iki büyük ülkenin durumu, kapsamlı bir araştırmaya değer diye düşünüyorum. Bunun*

53 KOBAYASHI, Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917, 4

için haritaya söyle bir baksanız bile anlarsınız. Türkiye'nin şimdiki şekli uzun, ince ve girintili çıkıntılı olması, Balkanların çeşitli küçük ülkelerinin, çoktan bağımsızlaşmış, diğerleriyle birleşmiş olmasından değil mi. Bir gün bir Alman dergisinde, bir Türk'ün beş altı kişilik bir grup tarafından kıyafetinden, kemerinden ayakkabısına kadar her şeyinin yağmalandığı bir karikatür çizilmişti. Gerçekten bir zamanların eşsiz Türkiye'si milim milim, bir kardan adam gibi eriyordu. Geçen yıl devrim anıtı (abide-i Hürriyet anıtı), Şişli'nin oyuk tepesine herkesin görebileceği bir yere dikilmişti."[54]

"İstanbul, yarım ada şeklindedir; bir tarafı Marmara denizi, diğer tarafı Haliç olup eski zamanlarda oldukça stratejik bir yer olduğu söylenilmekte, denizi derin, trafiğe elverişli, günümüzde de tarif edilemeyecek bir coğrafi özelliğe sahiptir. Uzun yıllar Rusya'nın buraya göz dikmesinin nedenini anlamak zor olmasa gerek. Onların peşinden de Almanya geliyordu. Üsküdar'ın yanında, Haydarpaşa istasyonunun önüne vapur yanaşırken.. Bağdat demir yolunun yapımı adım adım devam etmiyor mu? Ahh.. bu doğal coğrafi üstünlüğe sahip yer, Batılıların müdahalelerinden birazcık da olsa durumunu koruyor gibi görünen Türkiye'nin geleceği nasıl olacak acaba. "Biz gençken…" sözü, çoktan ölmüş yaşlı insanların ağızlarına doladıkları laftır. Türkiye şimdi, atalarının işlerinden gurur duymaktan daha çok, bu

54 KOBAYASHI, Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917, S. 5

mükemmel zaferlerini utandırmamak için, çok fazla çalışmaları gerektikleri sonbaharda olmalarına rağmen, büyük çoğunluğunun hala şanlı geçmişlerinin hayalleri içinde olduklarını hissetmem, benim hala Türkiye'yi tanımamış olmamdan mı kaynaklanıyor."[55]

"Küçük Asya yolculuğu esnasında Morioka'(Morishige)ya "Japonya'da demir yolu var mı?" diye bir soru sorulduğunda, Morioka "Var" diye cevap vermesine karşılık olarak, Türk oldukça şaşırarak "Hangi ülke yaptı?" diye sormuş. Neyse ki ben böyle tuhaf bir soruyla karşılaşmadığımdan dolayı, böyle tiplerin Türkiye'de çok fazla olup olmadığını bilmiyorum ama az olmasını diliyorum. Ne yazık ki, böyle tipler çoksa da azalmasını diliyorum."[56]

2.4.Kobayashi Tetsunosuke'nin İçinde Bulunduğu Ağ

Kobayashi Osmanlı devletinde bulunduğu süre zarfında askeri görevlilerden, gazetecilere, tüccarlara ve siyaset dünyasına varana kadar çeşitli alanlardan bağlantıları vardı. Bunda Kobayashi'nin ilgilendiği alan olan Osmanlı devleti üzerine araştırma yapanların az olmasının, uzmanlaştığı alanın ender olmasının etkisi vardır.

55 KOBAYASHI, Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917, S. 6

56 KOBAYASHI, Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917, S. 7

Kobayashi'nin irtibatta olduğu kişileri genel anlamda sıralamak gerekirsek, yazın dünyasından Tamura Kiyota, Torii Sosen; askeri kanattan Morioka Morishige, Muraoka Chotaro, o dönemde Nakamura Shoten'i işleten Nakamura Eichi gibi isimleri sıralayabiliriz.

Bunlardan Torii Sosen, Meiji döneminin son dönemlerinden Taisho dönemi boyunca faaliyet göstermiş bir gazetecidir. Milliyetçi ve liberal karakterdeki Kuga Katsunan'ın gazetesi olan Nippon gazetesinde yazar olarak çalışmıştır. Japon-Çin Savaşı'nda orduya alınarak oradan aktardığı haberlerle ün kazanır ve 1897 yılında Osaka Asahi Gazetesine girer. [57]

Japon-Çin savaşının yanısıra Japon-Rus savaşına da katılmıştır. Gazetecilik hayatında birçok başarılar elde etmiştir. Bunların arasında 1911 İngiliz Krali V. George'ın taç takma töreninde katılması, Natsume Soseki'nin Asahi Gazetesine getirilmesine büyük emek harcaması gösterilebilir. Aynı zamanda Asahi'nin şirket kültürünün oluşmasında büyük etkisi vardır.[58]

Torii gerçek anlamda bir Çin uzmanıydı. "Çin Ülkemizindir"[59] isminde bir de kitabı bulunmaktadır.

Taisho dönemine girildiğinde 1918 Siberya Çıkarması'na karşı tavır alarak hükümeti ağır bir şekilde eleştirmiş, bunun sonucunda "Hakko Jiken"[60] olayı cereyan

57 IWAI, Cho, ***Shinbun to Shinbunnin***, Gendai Janarizumu Shuppankai, 1974

58 IWAI Cho, ***Shinbun to Shinbunnin***, Gendai Janarizumu Shuppankai, 1974

59 Eserin özgün ismi "**那は支那なり**"dir.

etmiştir. Sonraları Taisho Nichi Nichi Gazetesi'ni yayınlamaya başlamışsa da bir yıl sürmeden gazete dağılmıştır.

Kobayashi'nin Osmanlı coğrafyasında ki faaliyetlerini yakından takip eden Torii'nin Kobayashi ile fikir alışverişinde bulunduğu görülmektedir. Özellikle Çin ve Osmanlı devleti'nin özenle incelenmesi gerektiği fikri her ikisinde de hakimdir. Hatta Torii Osmanlı devletini tıpkı Çin gibi nitelemesi de bunun bir örneğidir. Kobayashi'nin uğraşlarının yararlı olabilmesi için de Galata Kulesi'nden eserinin basımına önayak olmuştur.

Kobayashi'nin askeri kanattaki bağlantıları ona bilgi toplamasına büyük faydalar sağlamıştır. Bunlardan birisi Morioka Morishige'dir. Henüz Japonya ile Osmanlı devleti arasında diplomatik ilişkinin olgunlaşmasından önce, 1907 yılında Japon kara kuvvetleri tarafından Osmanlı devletine ilk kez atanan askeri memurdur.[61]

Japon-Çin savaşında 4. tümende bölükbaşı olarak görev almıştır.[62] Morioka Kobayashi ile herzaman irtibat halinde olup, kara kuvvetleri strateji belirleme bölümü tarafından Türkiye'ye görevlendirilmiştir. 1907-1909 yılları arasında

---

60 1918 yılında Terauchi Masatake kabinesine karşı eleştirel yaklaşımları karşısında Torii Sosen başta olmak üzere Hasegawa Nyozekan ve Ueno Riichi gibi gazetecilerin işlerini bırakmasıyla sonlanmıştır.

61 DÜNDAR A. Merthan, MISAWA Nobuo, *Isutanburu no Nakamura Shoten o Meguru Ningen Kankei no Jirei Kenkyu: Soho Tokutomi ni Aterareta Yamada Torajiro no Shokan wo Chushin ni*, ***The Bulletin of Faculty of Sociology Toyo University***, Toyo, 2009

62 HİDEKİ Fukukawa, ***Nihon Rikukagun no Shokan Jiten***, Fuyo Shobo Shuppansha, Tokyo, 2001, S.728

bulunduğu Türkiye'de sıkıntılı zamanlarında Nakamura Shoten'in çalışanıyla görüşerek, dertleştiği ve fikir alışverişinde bulunduğunu beliritmiştir. Bunu şu sözlerle dile getirmektedir " Nakamura Shoten'in elemanıyla sıksık görüşerek kafamı dağıtıyordum"[63]

Morioka'nın Kobayashi ile de sık sık görüştüğü kitaptaki konuşmalardan anlaşılmaktadır. Morioka kendi deneyimlerini Türkiye'ye yeni gelmiş Kobayashi'ye aktararak yetişmesini sağlamıştır.

Nakamura Shoten'in o dönemdeki çalışanı Nakamura Eichi'dir. Nakamura burada ki işyerini işletmesinin yanında İstanbul Üniversite'sinde hukuk eğitimi görmüştür. İstanbul'u o dönemde ziyaret eden çoğu Japon'un uğradığı bir yer olarak Nakamura Shoten çok önemli birleşme noktası durumundadır.

Nakamura Eichi'nin oğlu olan Shinshichi ileriki yıllarda yazdığı otobiyografisinde Balkan Savaşları dönemine denk gelen yılları şu şekilde anlatmaktadır;

> "*Doğduğum 1905 yılı, Japon-Rus savaşından üç yıl sonra Avrupa'da çoktan I. Dünya Savaşı'nın belirtilerinin belirginleştiği Balkan Yarımadası'ndaki büyük savaştaki cephaneliklerden anlaşılan bir dönemdi. Buna bağlı olarak Japon Kara Kuvvetleri Balkan Yarımadası'ndaki olaylara büyük ilgi gösterip, Avrupa'da bulunan askeri memurların yanısıra Avrupa'yı*

63 DÜNDAR, MISAWA Toyo, 2009

ziyaret eden askerler de Balkan Savaşı'nı gözlemlemek için geliyorlar, o dönemde sayısı az olan Japonlardan olan bizim eve de uğruyorlardı."[64]

Nakamura İstanbul'a gelirken eşini ve oğlunu da yanında getirmiştir. 1909 yılında ikinci oğlu da dünyaya geldikten sonra tifüse yakalanan Nakamura, hastalıktan kurtulsa da, eşi ve büyük oğlu da aynı hastalığa yakalanarak hayata veda etmişlerdir. Bu durumu görerek üzülen Türk dostu, oğlunun bakımını üstlenir. Nakamura her pazar günü küçük oğluyla birlikte annesinin mezarını ziyaret ederek kendilerini teselli ederler.[65]

Kobayashi'nin eserinde bahsi geçen Nakamura'nın oğlu, bir subay ailesinin yanında yetiştirildiği bildirilmektedir. Buna dayanarak ve Dündar ve Misawa'nın tezleri doğrultusundada bu kişinin Morioka'dan Japonca öğrenen Türk Subayı Ali olması ihtimali yüksektir.[66]

Morioka 1907 yılında başarıları nedeniyle Osmanlı Hükümeti tarafından 2. rütbeden mecidi nişanına layık görülmüştür. 1911 yılında da Avusturya'da görevde iken Osmanlı tarafından nişana tekrar layık görülse de kara kuvvetleri tarafından alması reddedilmiştir. 1909 yılında ise Romanya'da görevli iken İtalya tarafından ödüllendirilmiştir. 1917 Tsintao şehrinin korunmasında gösterdiği başarılar nedeniyle Çin tarafından ödüllendirilmiştir.

64 SHINSHICHI Nakamura, ***Haranbanjo***, S.1

65 DÜNDAR, MISAWA Toyo, 2009, S.194

66 DÜNDAR, MISAWA Toyo, 2009, S.194

Muraoka Chotaro 1911 yılı Aralık ayından itibaren Türkiye'ye atanmıştır. Morioka'nın Avusturya'ya atanmasının ardından Türkiye'deki görev Muraoka'ya verilmiştir. Japon Rus savaşına katılan Muraoka, I. Balkan Savaşında Osmanlı safında savaşa gözlemci olarak katılmıştır.

Kobayashi Muraoka ile olan bir görüşmesini şu şekilde bildirmektedir;

"Arnavutluğu biraz sonralara bıraksan iyi olur diye Eski İmparatora hizmetleri nedeniyle İstanbul'da kalmasına izin verilen yaşlı İtalyan tavsiyede bulunmuştu. Gerçekten de çılgınca görünüyor, az çok olaylar yatışmış gibi dursa da hala dinamit patlamaları devam ediyor. Garip gelebilir ama bu yüzden de burası çok ilgimi çekiyor. Ölürsem pek bir işe yaramaz ama tek ayağımı kaybetmekle kalırsam iyi bir hatıra olabilir. Herneyse, gitmeye karar vermem 23 Ağustos günüydü ve yeni imparator'un doğum gününe denk gelmekteydi. Her zaman olduğu gibi o gece de İstanbul'da yaşamış hemşerimle birlikte (yalnızca üç kişi) Muraoka'nın evinde buluşarak, imparator'un uzun yaşamasına dua ettik, büyük bir kutlama yaptık. Kutlamayı abarttığımızdan biraz kafam sersemleşti, sonunda hazırlıkları tamamlayıp erkenden ayrılmama şaşıran aynı odada kaldığımız arkadaşlarımı arkada bırakarak ertesi gün gece seferiyle İstanbul'dan yola çıktım."[67]

67 KOBAYASHI, a.g.e., S. 27

Buradan da anlaşılacağı üzere Kobayashi ile Muraoka düzenli olarak görüşmektedir. Balkan savaşına gözlemci olarak katılan Muraoka'nın şimdilik konakladığı yer İstanbul'dur. Düzenli görüşmelerle her zaman irtibat halinde olan bu grup, Muraoka liderliğinde, oluşabilecek savaşla ilgili fikir alışverişinde bulunmaktadır. Trablusgarp savaşının bitimine yakın İzmir, Uşak ve Konya'yı içine alan Anadolu turundan yeni dönen Kobayashi, buradaki izlenimlerini de hemşerileriyle paylaştığı tahmin edilebilir.

Japonya, Balkan Savaşını yakından takip etmektedir. Buluşma 23 Ağustos 1912 gününde gerçekleşmiştir ve I. Balkan Savaşı başlamak üzeredir. Trablusgarp savaşı ve şimdi de Balkanlarda ki bu kargaşa Osmanlı devleti iki ateş arasında kalmıştır.

Kara kuvvetleri komutanlığından gelen haberle Türk ordusunun yanında gözlemci olarak katılacak Muraoka buradaki durumu raporlarla kara kuvvetleri birimine bildirmiştir. Aynı zamanda bu dönemde Morioka Avusturya'da görevlidir. Bu üç ayaklı yapının üç farklı tarafta yürüttükleri faaliyetlerinin sonucunda elde ettikleri bilgileri ve gelişen olayların durumunu birbirleriyle danışarak daha güçlü ve mantıklı sonuçlar çıkarabileceklerine şüphe yoktur. Böylece ülkelerin durumlarını geniş bir yelpazede ele almaları mümkün olmuştur.

Kobayashi yazdıklarıyla Trablusgarp, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı'nı aktarmıştır. Bunlara bakıldığında Kobayashi'nin bütün bu savaş dönemi boyunca

ülkelerin içinde bulundukları durumu kapsamlı bir şekilde aktardığı görülmektedir. Savaşın gidişatını, savaş boyunca savaş dışı ülkelerin bu savaşlara olan etkilerini, savaşın sonucunu ve barış anlaşmalarına varana dek her şey ayrıntısıyla bulunmaktadır. Bu tür teferruatlı bilgilerin derlenmesinin tek kişi tarafından gerçekleştirilmesi bir hayli zor olduğu düşünüldüğünde Kobayashi'nin gerekli olan zamanlarda konunun uzmanlarına danışması olağandır. Bu nedenle içinde bulunduğu ağ fikirlerinin oluşmasında ve varsayımlarında belli bir rol üstlenmiştir.

Kobayashi asker değildir direk olarak dış işlerine bağlı çalışmaktadır. Bu açıdan geride bıraktığı eser Türk tarihini bir Japon'un bakış açısından görmemizi sağlayacaktır. Dahası, Japonya'nın temsilcisi olan bir memur olarak Türkiye'ye karşı resmi bakışın oluşmasına olan katkısının açığa çıkarılması gerekmektedir.

2.5. Savaş Dönemi Faaliyetleri:

2.5.a.Trablusgarp Savaşı Dönemi:

Galata Kulesi'nden eserinde Trablusgarp Savaşı ile ilgili genel bilgilendirmeye yer verilmiştir. Trablusgarp Savaşından önceki dönemdeki siyasi çalkantıların, balkanlarda ki karmaşanın devam ettiğini gözlemlemektedir. Bu siyasi el değişim 1911 Temmuz dönemini konu almakta, meşrutiyetin ilanıyla birlikte siyasi yapının düzensizliklerden kurtulamadığını belirtmektedir. İktidarı elinde tutan İttihat

Terakki Partisi içerisinde ortaya çıkan fikir çatışmaları nedeniyle bu dönemde kendi içindeki birliği sağlamakta zorlanmaktadır.

Kobayashi yukarıda da bahsedilen Türkiye'nin içinde bulunduğu içler acısı durumdan yakınmaktadır. Balkanlarda ki çalkantıların yanısıra, İtalya'nın Trablusgarp'ta artan etkinliği, Almanya, İngiltere, Rusya'nın Osmanlı devleti üzerindeki çıkarlarının ayyuka çıktığı böylesi bir dönemde kendi içinde birliğini sağlayamamış olan devletin durumundan ve geleceğinden endişe duymaktdır.

Osmanlı devleti'nin içinde bulunduğu bitmek tükenmek bilmeyen çalkantılı dönemin sonuda pek aydınlık gözükmemektedir. Bu tür bunalımların uzantısında Trablusgarp Savaşı meydana gelmiştir. Kobayashi'nin bildirilerinde bu savaş şu şekilde anlatılmıştır;

> *"İtalya uzun zamandır, Türkiye üzerindeki kendi hissesine, karşı kıyısı Afrika'daki Trablusgarp'ı çok istiyordu. Buna yönelik Türkiye barışçı yollarla İtalya'nın istilasını durdurmaya çabaladıysa da, Arnavutluk bölgesindeki isyanı durdurur durdurmaz, iki ülkenin, bu sıkıntılı bölgeyi savaşla halletmekten başka çareleri kalmamıştı. İtalya, Türk hükümeti ile Trablus'daki düzensizlik ve ihmalkârlığı, İtalyanlara yönelik muhalif politik devinimi sorgulayan ultimatomunu yaptı. Libya'ya yönelik İtalya'nın istekleri normal olarak görülse de, bu bildiri böyle aniden olduğu için, olayla ilgisi olmayan insanlara göre iyi bir durumdu. İtalya 18 Eylül'de,*

Trablus ve Bingazi ve Darna'dan Türk ordusu çekilecek

İtalya subaylarının emri altında Trablus'da askeri polis teşkilatı bulunacak

Trablus'un gümrük vergisi İtalyanlara devredilecek

Trablus valisi atamasında İtalyanların onayı alınacak

İktisadi imtiyazların sıralanarak, yirmi dört saat içerisinde bütün koşullar onaylanmazsa, Trablus'u askeri olarak işgal edebilecekler koşulunu en son ultimatom maddesi olarak yayınladılar.

Türkiye yirmi dokuzu sabahı ultimatoma cevap verdi. Bu cevapta; Türk hükümeti genel anlamda bu ultimatoma saygı duyarak, İtalya'nın gümrük vergisini korumaktadır. Ekonomik imtiyazlarla ilgili olarak, bunu reddederek, doğrudan doğruya bir işgal durumu olursa bunun sorumluluğunun tamamen İtalya'ya ait olacağı belirtildi. İtalya buna karşı, aynı gece saat yedide Türkiye'nin tatmin edici bir cevap vermemesine dayanarak, direk olarak kendi ülkesinin hakları ve çıkarları için devlet otoritesini korumaktan başka çarelerinin olmadığını söyledi. İtalya, Türkiye ile 29 Eylül'de, öğleden sonra 14:30'da savaş durumuna girme konusunu tekrar gözden geçirdikten sonra, tartışmalı İtalya-Türkiye savaşı başladı."[68]

Kobayashi İstanbul'a gelmesinin ardından çok geçmeden başlayan savaşı basından takip etmekteydi. Bunun yanısıra bu savaşta stratejik bölge olarak

68 KOBAYASHI ,a.g.e.,S. 8-9

tanımlayabileceğimiz İzmir'e seyehat ederek oradaki durumu bizzat incelemiştir. Ayrıca İzmir de yüksek bir yere çıkarak körfezde ki gemilerin hareketlerini izlemiştir.

Bu seyehati esnasında yanında yine bir İngiliz eşlik etmektedir. İngiliz bu bölgeyi iyi bilmektedir ve ona adaları tarif etmektedir.

"*Yeni savaş meydanı neresi olabilir diye Çanakkale'nin her iki tarafına bakarken gemi hızla Boğaz'ın çıkışına geldi. Yol gösteren küçük gemi, sendeleye sendeleye önümüzden ilerliyordu. Diğer tarafta siyaha ve beyaza boyanmış birkaç küçük gemi arka arkaya sıralanmış bekliyordu.*

"Uzakta birazcık, belli belirsiz görünen yer, İmraz adası, eğlence yeri olarak ünlüdür."

"Diğer taraftaki Bozcaada."

" Evet, şehir de görünüyor hemen orada."

"Şehir ama biraz bile ağaç yok, insanın içi acıyor."

Gemiye beraber bindiğim bir İngilizle zaman öldürmek için konuşurken gemi Midilli adasına yaklaşıyordu. Bu ada İtalya-Türkiye savaşında önemli stratejik bir nokta olduğundan dolayı, bende bir merak uyandırmıştı. Bu adanın insanları genellikle gayretli olup Avusturya ve Almanya'ya kadar giderek, ticaret yapan çoktu. Böyle bir konuşmayı duyunca hemen gitmek isterim dedim ama bu adaya uğrayamayacağım kesindi. Gemi hızla eski kalelerle süslü İzmir'e ilerliyordu.

İzmir körfezinin büyük olduğunu düşünmüştüm. Gerçekten de büyüktü. Oysa çok büyük olmadığı zannedilir. Buharlı geminin rehberliğiyle, güney kıyıları boyunca ilerleyerek, denizin içine hafiften çıkıntı yapan top bataryalarına bakarken, sonunda limana ulaştık. İzmir'in Asya'nın en önemli liman şehirlerinden biri olduğu söyleniyor. Yolları dar, evleri düzensiz bir şehir olduğu için kesinlikle güzel denilemez. Yalnızca deniz kenarında olup bir tarafında deniz diğer tarafında da kafeler, iş yerleri, evler çok olduğundan dolayı akşam yemeğinden sonra burada yürüyüş yapmak harikaydı. Akşam saat yedi gibi Türk askerleri de deniz havası mı almaya mı çıkmışlardı bilmiyorum ama yürüyüş yapıyorlardı. Ben başta bunu tatbikat olabileceğini düşündüm ama akşam taliminden öteye bir şey değildi. İtalya da boş yuva hırsızı gibi davranmayı bırakıp, cesurca burada savaş yaparsa ne olur diye hayal kurarak gözümün önüne getirdim." [69]

"*Gezi rehberini alıp sokağa çıktım. Arkadaki Hague dağına tırmanıp, manzarayı izlemek istedim. Gürültülü bir şekilde beni takip eden rehberi atlatarak, bildiğim bir yermiş gibi hızlı hızlı yürüdüm. Ayaklarımın götürdüğü yere, yaklaşık yarım saat yürüdükten sonra, aniden kirli, durak gibi bir yerin önüne çıktım. Burası yarın gideceğimiz Kasaba demir yolunun hareket noktası değil mi diye bir hayli inceledikten sonra, aynen düşündüğüm gibiydi*

69 KOBAYASHI, a.g.e., S. 17

ve bir 19. yüzyıl yapımı tren tam da hareket etmek üzereydi. Buradan ayrılıp, sağımdaki yokuşu çıkmaya başladım. Bu taraf Türk mahallelerinin olduğu yerlerdi. Aslında Yunanlılar İstanbul'da şu anda iyice yayılmış durumdalar ama İzmir'de daha fazlalar. Ticaret alanlarına yayılarak, sanki kendi mallarıymış gibi davranıyorlar. Bunun aksine, Türklerin de dağ yamaçlarına kurdukları cami minarelerinin altında, sadece eski zamanları konuşmaları ne acı.

Parlayan yaz güneşinin altında pişerken zirveye ulaştım. Bizans döneminden kalma surların gölgesinde kıyafetimin bir köşesiyle terimi sildim. Surun yüksekliği 13.5 metreydi. Bütün şehri ayaklarının altına alıp, İzmir körfezinden uzaktaki, adalara bakıp sonra da yeni sürülmüş tarlalara akın etmek, insanın içini rahatlatıyordu. Çok fazla olduğu için, taş duvarların üstüne çıkıp, yeşil otlarla bürünmüş alanda eski bahadırları hayal ederek, esen rüzgarı olabildiğince içime çektiğimde, aşağıdan iki asker geliyordu. Galiba buraya çıkmazlar diye düşündüğüm sırada "Merhaba" deyip, yanıma oturdular. Hızlı bir şekilde konuştukları için biraz olsun anlayamadığım askerlerden birisi Japonya'yı bilmiyormuş gibi, elimde tuttuğum yelpazeye bakıp şaşırdı. Bu sırada, sol taraftaki atalarından yadigâr kalmış bir cüzdanı çıkardıktan sonra, ne yapacak diye bakarken, içinden demir para gibi bir şey çıkarıp, gösterdi. Bunu anlayamamış gibiydi. Sonra, hemen, nedir acaba,

diyerek bana gösterdi. Bir tarafı paslandığı için hiçbir şey anlamadım ama diğer tarafında sadece İtalyan harfleri okunuyordu. İtalyan parası, dedikten sonra ikisi de gülmeye başladı. Ben "İtalyanlar neden buraya gelmiyorlar acaba"diye sorduğumda, "Biz bekliyoruz ama onlar gelmiyorlar." diye cevap verdiler. Ben, bu manzaranın, kalenin ve askerlerin etkisi beni neşelendirse de yavaştan karnım acıkmaya başlaması nedeniyle, yanımda açan sarı küçük çiçeği anı olsun diye koparıp, sarma sigara hazırlayan askerleri arkamda bırakarak dağın diğer tarafından indim."[70]

Bu dönem İtalyan deniz birlikleri Rodos dahil olmak üzere on iki adayı ele geçirmiş, Çanakkale boğazını geçmeye çalışmıştır. Temmuz ayında gerçekleşen bu olayın üzerinden bir ay bile geçmemesine rağmen Kobayashi bu bölgeyi kendi gözleriyle görmek istemiştir. Gidilmesi amaçlanan şehir İzmirdir. Odesa'dan gelen vapur Çanakkale boğazının girişinde bulunan Bozcaada ve İmraz adasının yanından geçerken Kobayashi buraları gözetlemektedir. İzmir'e geldiğinde ise yüksek bir tepeye çıkarak buradan limanı izlemiştir.

İzmir o dönemde İstanbul'dan sonra en canlı şehirlerden birisidir. Canlı limanı ve Adana'ya kadar uzanan demiryolu ağıyla ticaret alanında önde gelen şehirlerden birisidir. Bunun yanısıra Jeopolitik bakımından değerlendirildiğinde, Ege denizine bakan bu büyük liman şehrinin, olası İtalyan saldırısına karşı ne durumda olduğu

70 KOBAYASHI, a.g.e., S. 19-20

büyük önem arzetmekteydi. Midilli adasının stratejik önemi ve top bataryalarından bahsetmesi de bu seyehatin amacının direk olarak Trablusgarp savaşının bir sonraki olası durumunu önceden anlamak için yapılan gözlem olduğu anlaşılmaktadır..

İzmir'de konaklayan Kobayashi, ertesi gün Kasaba demiryoluyla, Gediz, Alaşehir, Uşak, Afyonkarahisar istikametinde Anadolu'yu seyahat etmeye başlamıştır. Aynı zamanda demiryollarının durumunu kontrol etmektedir. Gedizin dağlarını kel bulan, Alaşehirin üzümlerini seven Kobayashi son durağı o günlük son durağı Uşak'a gelir.

Uşakta kalacak otel bulamayarak pansiyonda kalmaya karar verir.“*Uşak sadece afyonun toplanılıp üretildiği bir yer değil, Türk kiliminin dokunduğu yer olarak da ünlüdür*.”[71] yorumunda bulunarak seyahat ettiği şehirlerin genel değerlendirmesini yapmaktadır.

Yaptığı seyahatlerle Osmanlı'nın tren hattının çıkarmayı da planlamıştır. Osmanlı devletinde tren yolları Büyük güçlerin hak elde etmek için uğraştıkları bir alandır. Bu yüzden demiryolları Kobayashi'nin dikkatini çekmektedir. Demiryollarının genel hatlarının çizilmiş olduğu haritaları raporlarına ek olarak sunmaktadır.

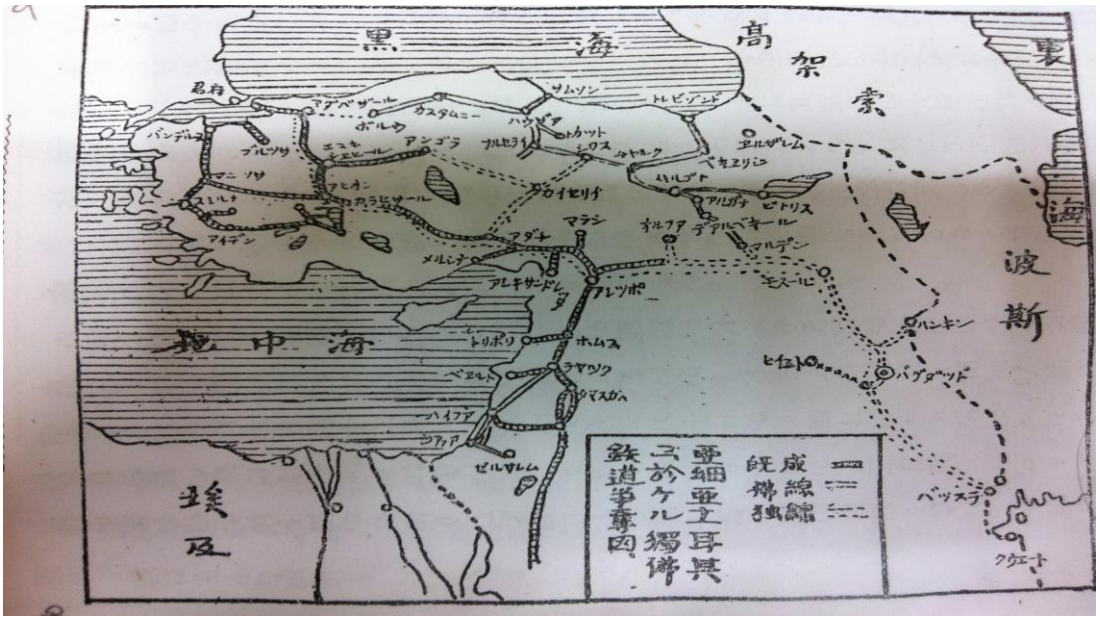
Bağdat demiryollarına kadar olan hattın şemasını ve bu hattın yapımını üstlenen Almanya'nın burada ki çıkarlarını ve yapılan yatırımların amaçlarını

71 KOBAYASHI, a.g.e., S. 23

irdelemektedir. Kobayashi bu hattı haritalayarak buradaki siyasi ve ekonomik çıkarlardan bahseden ilk Japon olması bakımından önemlidir.

> "*Eskişehir'den Anadolu Demiryollarının treniyle yaklaşık otuz dakikada hızlı bir şekilde Afyonkarahisar'a ulaşmamız gerekiyor olmasına rağmen, beş para etmez, uyduruk tren istasyonunda durduğu için tam tersine gecikerek gelmiştik. Yavaş yavaş öğlen yemeği yiyebiliriz diye düşünürken, zaman kalmamıştı, Konya'ya giden tren bekliyordu. Bu yüzden tekrar aceleyle biletleri almaya gittiğimizde, bozukluk yok dedi biletçi. Gerçekten yapabileceği bir şey olmayan adama sinirli bir halde baktım ama yapabileceğim de bir şey yoktu. Gezi bu şirketle eğlenceliydi. Dünden karşılaştığımız adam hemen, bütün gayretiyle başka istasyon görevlileriyle görüştükten sonra bileti alıp Anadolu Demiryolunun misafiri olabildik. Bu demir yolu geniş çapta bilinen, Bağdat Demiryollarının ana hattıdır. İnşaatı adım adım ilerleyerek, Konya, Karaman ve Ereğli ve ardından Ulukışla'ya kadar trafiğe açıldı. Geçe çalışmadığından, son durağa ulaşmak için üç gün gerekiyordu. Adana'ya kadar artık kısa zamanda gidebilir,. Tamamlandığında bu trenin değeri anında çok fazla artacaktır."* [72]

72 A.g.e., S. 24

Kobayashi'nin bir sonraki durağı Afyonkarahisardır. Burayı afyon'un kalbi olarak nitelemektedir. Aynı zamanda burada yapılacak tarımsal iyileştirme ile sulamanın aktif olarak kullanılmasıyla bu bölgede pirinç üretiminin verimli bir şekilde gerçekleştirilebileceğini şu sözlerle ifade etmektedir.

"*Afyonkarahisar isminden de belli olduğu gibi afyonun kalbidir. Biraz mevsimi geciktiğinden, yol kenarlarında açan küçük çiçeklerin dalgalanmalarını izleyip, kokularını içime çektim. Akşehir gölünün yanında ormanlık alan fazla olup, arazide çok fazla su vardır. Kullanılır hale getirilirse mükemmel pirinç tarlaları oluşturulabilir diye düşündüm.*" [73]

Afyonkarahisar'dan sonra ise sırada Konya vardır. Konya'nın Anadolu'da en geniş ovaya kurulduğuna değinen Kobayashi bu seyahati boyunca genel anlamda

73 KOBAYASHI, a.g.e., S. 25

tarım ürünleri üzerinde durmaktadır. Modern sanayi adına esaslı yatırımın olmadığı Osmanlı coğrafyasında halk genel anlamda tarımla geçimini sağlamaktaydı. Ege bölgesinden İç anadolu bölgesine doğru devam eden güzergâhtaki halkın genel durumu ele almaktadır.

> *"Konya ovası yüz ölçümü 47 740,6 km² büyüklüğünde olup Küçük Asya'nın en büyük ovası olup aynı zamanda üretim miktarında da ilk yeri alıyor. Fakat dağlarda ağaç az olduğu için yağmur az yağıyor. Kuraklıktan dolayı ne yazık ki toprağı yeterince kullanamamak çok acı bir durum. Evvelsi yıl, iyi ürün elde edilmiş ama bu yıl yağmur az yağdığı için, genel bir verimsizlik vardı. Terk edilmiş tarlalarda vardı sık sık. Oturanların artan odun ihtiyacına çözüm için, çeşitli kullanım aletlerini buldukları öğlen vaktinde, bu tam anlamıyla burada tarımla ilgilenen birisiyle karşılaştığımız için bir şeyler öğrenebildik. Konuşmasının başında, herkesin tarlasını, her yeri bürüyen, dikenlerinden diken çıkarak bir çeşit dala dönüşen yabancı bitkiler büyüyor, demişti, bir doğa bilimcisi gibi. Japonya'da hiç görmediğim otun bir dalını koparark, "Berbat bir şekilde tarlayı mahveden böyle bir ota ne denilir?" diye sorduğumda, "Üzerlik otu" diye gülerek cevap verdi. Çevredeki ürünler ne kadar artar acaba."*[74]

74 KOBAYASHI, a.g.e. S. 25-26

Ağustos ayında Ege ve iç anadolu turunu tamamlayan Kobayashi Eylül ayında sorunların arttığı Balkanlara geçmeyi planlanlamaktadır. Aslında Arnavutluğa kadar gitmeyi amaçlayan Kobayashi tanıdık İtalyan'ın tavsiyesiyle tehlikeli olan Arnavutluk seyahatini sonraya bırakmaktadır. İstanbul'da Muraoka Chotaro ve Morioka Morishige ile görüştükten sonra buradan Edirne üzerinden Selanik'e geçecektir.

İzmir ve Anadolu'ya olan seyahatini rahatlıkla geçiren Kobayashi İstanbul-Selanik arasında ki seyahati boyunca defalarca polis sorgusundan geçmiştir. Bu seyahatindeki deneyimlerini şu sözlerle aktarmaktadır.

> "*Her zaman tıklım tıkış olan ekspres tren bugün boştu. Son zamanlarda fazla seyahat eden yok gibiydi. Benim kompartımanım üç kişilikti bir kişi yakındaki istasyonda indiğinden genç bir Türk memurla ben kaldık. Ordan buradan konuşmaktan yorulup karamsarlığa düşmek üzereyken kabin memuru gelerek Edirne'ye yaklaştığımızı söyledi. Ağaçlar belirsiz bir şekilde görünmeye başladı, fazla geçmeden de gece yavaş yavaş yerini sabaha bıraktı. Buharlı tren gepgeniş Meriç ırmağının akıntısının kıyısında ilerlemekteydi. Cami minareleri uzaktan görünmeye başladı diye düşünürken tren çoktan Edirne tren istasyonuna varmıştı. Küçük asyada İzmit'den İstanbul'a gelirken polis tarafından sorguya çekilmiştim, bu kez 9 saatlik bir zaman zarfında 2 kez ziyaret edildim. İstasyonda fes takanlar azdı ayrıca*

bunun sembolik anlamını anlamadığımdan kırmızı fes takan Türk dostlarımın "Sen fesli misin?" diyerek şapkaya soru sormaları şirinceydi."[75]

Balkanlarda yükselen tansiyon oradaki güvenlik önlemlerinin artırılmasını gerektirmiştir. Bir yabancı olarak Kobayashi birçok kez sorguya çekilmiştir. Bu seyahati boyunca her zaman izlenmektedir. Hatta otel odasında da sorguya çekilmek istenmiştir;

"*Yağlı Türk çorbasını kaşıklayıp akşam yemeğimi bitirerek böyle bir yerdeki eğlence fotoğrafları veya eğlenceleri görmesem de olur diye düşünerek erkenden yatıp biraz uyudum, gözlerimi açtığımda birisi odamdaydı. "Kim var orada!" orada dediğimde otel personeli olduğunu polisin pasaportumu istediğini söyledi. Çok sinirlendiğimden "Bu saatte bu da ne! Ben Japon İmparatorluğu vatandaşıyım, benle bir işleri varsa buraya gelmelerini söyle!" diye bağırınca iki tane polisi alıp getirdi. Başka bir işleri olmadığından öfkem yavaş yavaş yatıştı*." [76]

Selanik'e giden güzergâhta Dedeağaç, Edirne, Drama bölgelerinden geçecek olan Kobayashi, Edirne'de bir gün konaklamıştır. Güvenlik güçlerinin bu ziyaretlerine rağmen bu seyahati sorunsuz atlatarak burada ki gözlemlerini şu şekilde aktarmaktadır;

75 KOBAYASHI, a.g.e., S. 27-28

76 A.g.e., S. 29

"*Dedeağaç, ormanlık kesilerek açılan bir alanda son zamanlarda kurulan bir şehir, karada İstanbul, Edirne ve Selaniğe demiryoluyla bağlı olup, deniz yoluyla Selanik ve ayrıca İstanbul gibi bu bölgedeki limanlara bağlantılı olduğundan gelecekte önemli bir şehir olması muhtemeldir. Şu anda bile her ülkenin elçiliği bulunmaktadır. Ancak ne yazık ki limanları iyi değil. Liman inşası söylentisi eskiden beri varmış ama henüz gerçekleştirilememiş. Buharlı gemiler uzakta açık denize demirleyerek, yelkenli gemiler ise limanda ki koylarda dalgaların etkisinden uzak tutulmaktadır. Yeni liman inşası gerçekleştirilirse Edirne ve çevresi Makedonya'nın bir bölümünün ürün toplanma ve dağıtılma kavşağı haline geleceği şüphesizdir...*

Gece yarısı Dedeağac'a hareket eden tren tamda Drama şehrinin yakınlarında ki tütün tarlalarından geçmekteydi. Buranın tütünleri yaprakları küçük, aroması muhteşem olmasıyla ünlüdür. Japon sigara tiryakileri de az çok bu bölgenin lütuflarından yararlanmalılar. Küçük asya bölgesinde yaprakların çoğu çoktan toplanmıştır ancak buradakilerin neredeyse yarısı hala öylece durmaktaydı."[77]

Selanik ile ilgili olarak da şu şekilde bahsetmektedir;

77 KOBAYASHI, a.g.e., 30

"*Öğleden sonra saat 2:40'da Selanik istasyonuna girdik. Selanik nüfusu 174 bin olan, ön tarafında Selanik limanı arka tarafta Mekadonya ve Arnavutluk bölgesini besleyen büyük bir şehir. İstanbul'un da ilerisine giderek tramvay işlemektedir. Sahil kıyısı İzmir'e benziyor. İstanbul, İzmir veya Selanik olsun Türkiye'nin limanları nedense gereksiz oldukları hissi uyandırıyor."*

Bu seyahat Osmanlı'nın Balkan devletlerine karşı olası bir savaşa karşı askeri talimleri başlattığı döneme denk gelmektedir. Balkan birliği kurulmuş devletler sırasıyla tatbikatlar yapmaya başlamışlardır.

Balkan devletlerinin aralarında ittifak kurduktan sonra ardı ardına gelen seferberlikleriyle kızışan ortalık Karadağ'ın fitili ateşlemesiyle savaş halini alacaktır. Savaş öncesi durum Kobayashi'nin sözleriyle şu şekilde aktarılmaktadır;

"*Dışarda İtalya ile uzayan savaşla bitkin düşen, içerde liberal-komünist çatışmasının olduğu Makedonya, yeni politik düzensizliğin ortaya çıkmamasına çalışırken, aşılması gereken liderlerin şuandaki bu şansa inanmaları gerektiği aşikardır. Eğer böyle yaparlarsa uzun yıllar Türkiye'ye karşı memnuniyetsizliklerini dillendiren Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ülkelerini birleştirip küçümsenmeyecek güce ulaşırlar ve hasta, yaşlı Türkiye'ye birazcık korku salmayla Sofya hükümetini cesaretlendirebileceklerini söylemeden edemiyorum.*

Biraz göz gezdirdiğimde birliğe katılmak isteyecek ülkelerde bulunmaktadır öne çıkanlardan en önemlisi yarımadanın uç noktasında bulunan antik kültürün merkezi, Yunanistandır. Yunanlarla Türkler arasındaki geçimsizlik bugün başlamış değildir, aslında Türkiye'nin kuruluşunun tarihine kadar izi sürülebilir. Yunanlar İstanbul'u Türklere geçici süreliğine verdiklerine inanıyorlar.. Özellikle son zamanlarda 1897 yılının nefreti var. Liderler alt sınıfı azcık düşünselerde dört ülkenin ittifak olması halinde büyük anlam ifade etmeye yeterli olacaktır. Uzun yıllar nefreti hissetmeleri için yavaş yavaş şaşırarak ayaklarını ezenlere hayranlık duyulmalı.

Bir diğeri olan Karadağ bölgesine bakıldığında biraz gözden kaçırılan bir ülke gibi durmaktadır. Başkenti neresi ya da denize kıyısı var mı yok mu diye sorduğumda biraz bekleyin büyüteci alıp geliyorum diyecek kişilerin olabildiği dağlarla çevrili küçük bir ülke. Toplam nüfus 250 binden az olarak hesaplandığından halk hareketlerinin ayyuka çıktığı zaman derecesini bilen kişilerin olduğunu söyleyen kişiler olsa da, sınır problemi hususunda uzun yıllar Türkiye ile anlaşmazlıklar olduğundan belki de düşünülenden daha fazla korlanmış olabilirdi. Bu yüzden ortak düşmanlarını vurma amaçlı olduğundan tereddüt etmeden birliğe dahil edilmiş olsa gerek.

Son olarak Sırbistan da tahmin edildiği gibi Bulgaristanla kendileri gibi aynı ırktan kişilerin çoğunlukta olduğu Makedonya'nın kuzey bölgelerine

sahip çıkmaları gerektiğine karar verdi. Böylece Makedonları Türk kötü yönetiminden kurtarma adı altında Bulgaristanla aynı adımı atmaya karar verdiler. Masa artık kurulmuştu. Artık sadece yemek zilini beklemek kaldı. Bu, Eylül ayının son on günü benim kafamda canlanan Balkan devletlerinin şekliydi."[78]

Balkan devletlerinin aralarında anlaşarak kurdukları bu birlik ve seferberlik emirlerinin ardından 8 Ekim 1912'de Balkan Birliği ile savaş durumuna giren Türk hükümeti İtalya ile uzayan savaşa son verilmesi gerektiğini aksi halde daha kötü sonuçlara yol açabileceğini düşünerek barış antlaşmasına yanaşmak zorunda kalmıştır. Bu antlaşma nedenleri ve içeriğiyle şu şekilde aktarılmaktadır;

"*İtalyan ordusunun Libya seferlerinin beklenmedik şekilde tatmin edici olmaması aksine Arapların şiddetli karşı saldırılarının genel olarak başarılı olduğundan Türkiye barışı tesis etmeye fazla yanaşmamaktaydı ancak Balkanlardaki rüzgarla gelen bulutlar sonrasında ortamın gerginleştiğini görerek acilen İtalya ile olan problemlerin çözülmesi gerektiğini belirterek burada her iki ülkenin delegeleri gayriresmi olarak görüşmeler yapmış, 1912 Temmuz ayından itibaren sık sık İsviçre'nin Varşova'daki toplantıda bir araya gelerek çoktan Balkan devletleriyle Türkiye arasındaki diplomasinin kesintiye uğradığı 15 Ekim İtalya parlamenteri Bertorin Fuchinatti ve Borbi, Türkiye*

78 KOBAYASHI, a.g.e., S. 34-35

parlamenteri Nebi bey, Feridun bey arasında barış antlaşması metni imzalanıp, aynı ayın 18'inde anlaşma kabul edilmiştir. Anlaşmanın özeti aşağıdaki gibidir.

- *Husumetin sona erdirilmesi*
- *Karşılıklı olarak askeri birliklerin geri çekilmesiyle birlikte savaş esirlerinin iade edilmesi.*
- *Husumetli vatandaşların genel affı*
- *Anlaşmaların yeniden düzenlenmesi*
- *Türkiye'nin diğer devletlerle aynı tür anlaşmalara vardıklarında uygulamaya konulma durumunda İtalya, Türkiye ve Avrupa hukukunu temel alarak ticaret ve ulaşım anlaşmalarını revize edeceğini, yine İtalya KDV'nin %15'e çıkarılması, petrol, sigara sarma kağıdı, kibrit, alkol ve oyun kartlarının tekelleştirilmesine ve bunlara uygulanacak tüketim vergisine karşı çıkılmaması.*
- *Diğer ülkelerin Türkiye'deki postaneyi kaldırırsa İtalya'nın da kaldırması durumunda, ayrıca İtalya'nın kapitülasyonların kaldırılmasına yardım edeceği.*
- *İşten atılan İtalyanların devlet dairelerinde işe alınması.*

- *İtalyan hükümeti iki eyaletin saygın kişileri tarafından Türk gözlemciler meclisine yöneltilen miktarının savaştan üç yıl önce ortalama miktarı, her yıl aynı meclise ödemeleri gerektiğinden böylece her yıl 2 milyon ödemesi.”* [79]

İtalya ile olan savaş durumunu Uşi Antlaşmasıyla sona erdiren Osmanlı Devleti bu sayede iki ateş altında kalması önlenmiştir. 8 Ekim'de Balkan Birliği ile girilen savaşın ardından bir hafta sonrasında imzalanan antlaşma acil davranılmasını gerektirmiştir.

Kobayashi Osmanlı'nın genel anlamda sosyo-kültürel ve ekonomik yapısının yanısıra siyasi ve diplomatik gelişmelerini de aktarmaktadır. Bu onun şimdiye kadar Türk-Japon ilişkilerinin gelişmesinde öncü karakterler olarak öne çıkan Yamada Torajiro, Nakamura Eichi, Morioka Morishige, Muraoka Chotaro gibi isimlerin aralarından sıyrılmasını sağlamaktadır. Kobayashi tam anlamıyla bu bölge üzerine yetişmiş bir uzmandır.

2.5.b. Balkan Savaşları:

Kobayashi'nin raporlarında genel anlamda fikirlerinde Asyacılık ve Türk yandaşlığı görülmesine karşın bazı durumlarda Türk halkını ve yöneticilerini ağır bir şekilde eleştirmektedir. Asyalı bir ırk olan Türklerin Batılı devletler karşısında ki

79 KOBAYASHI, a.g.e.,

güçsüzlüğünü ve çaresizliğini bu eleştirilerle açığa vurmaktadır. Aynı şekilde Osmanlı devleti'ni Batılıların yaklaşımıyla aynı şekilde yaşlı ve hasta olarak tanımlamaktadır.

Galata Kulesi'nden eserinin giriş bölümünü yazan Torii Sosen de Avrupa'da Asyalı bir kökenden gelen Macaristan ve Türkiye olmak üzere iki milletin olduğunu, bunlardan Macarların birçok ırkla karışarak benliklerini yitirdiklerini ancak Türklerin kendi özlerini ve kültürlerini devam ettirdiklerini belirtmektedir. Asya'nın ve Asyalıların geleceğinin büyük bir sorun haline geldiğine değinerek aynı Asyalı kökenden gelen ve onların merkezinde olan aynı kan bağından gelen Japon olarak kendisinin de Türklerin akıbetine kaygısız kalmasının imkansız olduğunu belirtmektedir.

Kobayashi, Trablusgarp savaşı bitmeden dört devlete karşı yeni bir savaşın eşiğinde olan Türkiye'nin durumunu kaygıyla izlemektedir. Trablusgarp savaşının Uşi barış antlaşmasıyla sona ermesinin çok yerinde olduğunu düşünmektedir. Trablusgarp savaşından kuzey Afrika'daki son topraklarını da kaybederek çıkan Osmanlı devletinin şimdiyse Avrupa'da ki toprakları tehlike altındaydı. Osmanlı devletine karşı savaş durumuna gelen devletler küçük devletlerdi, Osmanlı devleti'nin idaresi altında yıllarca yönetilmişlerdi. Bu küçük devletler Osmanlı'ya kafa tutmaktaydı. Kobayashi, tarihi boyunca zaferlerle dolu geçmişe sahip bu devletin nasıl olup da bu hallere düşebildiğini sorgulamaktaydı.

Balkan devletleri kendi bölgelerinde gerçekleştirilmesi vaadedilen reformların Romanya dışında yerine getirilmemesini bahane ederek, Büyük güçleri bu meselenin çözülmesinde insiyatif almasının gerekliliğini dillendirmişlerdir. Bunun sonucunda beş büyük ülke Türkiye'ye gerekli önlemleri alarak reformların gerçekleştirilmesini bildirmiştir. Bu bildiri ve buna karşılık Türk hükümetinin cevabı şu şekilde aktarılmaktadır;

10 Ekim öğleden sonra saat 6'da Türkiye'de bulunan Avrupa devletlerinin elçilikleri Dorogoman Bey dışişleri bakanı Norodongiyan'ı ziyaret ederek beş devlet meclislerinin mührü bulunan bildiriyi verdi. Bu bildiri aşağıda belirtildiği gibidir.

"Avusturya, İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya devletlerinin her biri Türk hükümetinin kendi topraklarındaki reformla ilgili olarak açıkladıkları planı garanti etmesini istemekle birlikte Romanya bölgesi yönetimi için gerekli olan reformlar ve bu reformları halkın haklarını temel alarak hayata geçiren yöntemin Berlin yasası 23'üncü maddesi uyarınca 1880 yılı Türk anayasasının ruhuna uygun şekilde uygulanmasını Türkiye'deki bütün elçilikler olarak Türk hükümetiyle direk olarak müzakere edilmesini, bununla birlikte bu reformların sözde Türk topraklarının hepsini kapsamakta olmasına rağmen şu anda böyle bir durum söz konusu olmadığı nedeniyle…"

Bu bildiriye karşılık olarak Türkiye'nin cevabı 14 Ekim sabahı meclis başkanı Ethem bey tarafından Avrupa büyükelçiliklerine iletildi.

"Bütün elçiliklerin hemfikir olduğu bildiriye göğüs geren Türk hükümeti de Romanya bölge yönetimi için gerekli reform uygulamasının aciliyetini kabul ederek problem haline gelen reform planını ciddi bir şekilde düşünerek, ilk önce bu reform olayının diğer yabancı ülkelerle müzakere edilmemesini arzulamakta, böylece Türk devleti yasasının özgürlükçü ruhuyla Türkiye'nin her bölgesindeki halkını oluşturan yabancı unsurların arasında anlaşma ve uyumu sağlamak için kesinlikle Türkiye halkının refahını ve ekonomik gelişimini engelleyecek bir şey bırakılmamasının, bugüne kadar ki söz konusu bölgenin reform planının nasıl sonuçları beraberinde getirdiğini bu geç kalmış başlıca nedenleri politik düzensizlik böyle tehlikeli bir duruma haline geldi, ancak asıl hedefi bu tür politik düzensizlikler için yıkıma uğratmak olmamalıdır. İmparatorluk yönetimi şu anki durumun ışığı altında düşünen büyük güçlerin dostane tavsiyelerine büyük şükran duymakta, bu yüzden anlaşmayı sağlayacak yöntemleri istemelerinin Medeni Ülkelerin yükümlülüğü olduğunu bilerek büyük üzüntülere yol açacak savaşın tehlikelerini önlemek için bütün ülkelerin işaret ettiği politikalara var gücüyle odaklanarak, Türk hükümeti Büyük Devletlerin bu probleme karşı bütün devletlerin insani projelerle hafifletmesini hedefleyen yaklaşımlarla olayların çözüleceğine derinden inanmaktadır."[80]

80 KOBAYASHI, a.g.e., S. 43

Berlin Yasasından itibaren Türkiye'nin çıkarları, birçok koşulda yok edildi ancak şimdi bunların ispatı isteniyor. Yine Berlin yasasının 23'üncü maddesinin diğer maddeleri düşünüldüğünde günümüze kadar geçerliliğini koruyup korumadığı tartışılmakta, Türk hükümeti 1880 yılının kanunlarını (o tarihte geçerli değil) yasaya saygı duyarak ilerki dönem meclisine sunarak desteklerini bekleyeceklerini bütün ülkelerin bu kanunların açıklanmasıyla ayrıntılı olarak Türk otoritelerinin uygulayacağına inanmaları gerekmektedir."[81]

Büyük devletler bu konunun içine çekilmesiyle Avrupa Türkiye'sinde taahüt edilmiş reformları talep ederek bu devletler nezdinde bir çeşit haklılık sağlamayı hedeflemişlerdir. Osmanlı yönetiminin Büyük devletlerin bu bildirisine karşı cevabı bunun kendi iç meselesi olduğu yönünde ki açıklamasıyla sınırlı kalmıştır. Her ne kadar bu mevzunun Büyük Güçlerle müzakere ettirilmesine çalışılmışsa da başarılamamıştır.

Bu bildirinin ardından Balkan Birliği ultimatom vermiştir. Bu husus kayıtlarda şu şekilde yer almaktadır;

"*Bulgar hükümeti de diğer iki ülkenin rahatsız olduklarından sonunda karar verdiklerini görerek, 3 Ekim akşamı Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan'ın adlarının olduğu bildiriyi Sofya'daki Türk fahri büyükelçisine*

81 KOBAYASHI, a.g.e., S. 44-45

iletti. Bu bildiri Türkiye'yi aşırı şekilde alaya almaktaydı. Bildiri şu şekildeydi;

"Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan hükümetleri direk olarak Sultana bağlı olan Hükümete bildirmektedir; gerçekten uygulanabilir temel reformları Avrupa Türkiye'sinin her bölgesinde yaşamakta olan Hıristiyan halkın utanılacak durumunu iyileştirerek Avrupa Türkiyesi'nin güvenliğini temin etmesinin yanı sıra Osmanlı İmparatorluğu ile Balkan Devletleri arasında kalıcı bir barışı tesis edeceğine, Karadağ'ın acil durumu için gerekli olan yöntemlerin yetersizliğine Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan hükümetleri derinden üzülmekte olan bizler Türkiye'nin derhal Büyük Güçler aracılığıyla Balkan devletleriyle anlaşarak Avrupa Türkiye'sinin yeniden düzenlenmesine itaat etmesini beklemekteyiz. Böylece Berlin yasasının 23'üncü maddesinde belirtilen düzenlemelerin yapılması için, ilk olarak dini farklı olan halka karşı olan düşünceleri temel alarak özerk yönetimler kurulmasını Belçika ve İsviçre tarafından temsilcileri seçip seçim sonuçlarına göre bölgesel meclislerin kurulmasını askeri birlikleri ve çiftçi askerleri örgütleyerek, eğitim sisteminin eşitliğini kabul etmesini ve İstanbul'daki bütün ülke elçiliklerine ve dört Balkan ülkesinin elçiliklerinin gözetimi altında Hıristiyan ve Müslümanların eşit insanlar olarak bulunduğu reform meclisini kurmasını beklemektedir.

Bulgarsitan, Yunanistan ve Sırbistan Türkiye'nin bu isteklere sadık kalarak Haziran ayı ortalarında raporlar ve diğer belgelerde ifade edilen reformlara başlandığına dair sözlerine bir delil olarak askeri harekâtı durdurmasıyla cevap vermesini arzulamaktadır."[82]

Bu ultimatom tarzındaki bildirinin yanısıra Yunan hükümetinin 19 Eylülde Türkiye'deki elçisine gönderilen talimatla Türk karasuları içinde bulunan bütün Yunan gemilerinin derhal ayrılması talep edilmişti. Ancak buna karşın Türk hükümeti içinde savaş gemileri olması nedeniyle Yunan bandıralı gemilere el koyarak geri verilmemesini kararlaştırmıştır. Balkan Birliği'nin ultimatomunun yanısıra Yunanistan Hükümeti de gemilerinin geri verilmesine yönelik ultimatomda bulunmuştur. Bu konu Galata Kulesi'nden eserinde şu şekilde geçmektedir;

"*Yunan gemilerine el konulmasıyla ilgili olarak İngiltere ve Fransa Türkiye'ye hesap sordu. Toplam 60 gemi vardı. Yunanların "Seferberlik yaptık ancak diplomatik ilişkileri durdurmuyoruz" gibi dokunaklı kelimelerle söylemeleri gemiler değerli olduğu için olduğu düşünülebilir ancak bugün artık yapacak bir şey yok. Türkiye'nin güçlü cevabının karşısında desteksiz kalan Yunanlar da kararlı gibi gözükerek 14'ünde Türk hükümetinin Türk deniz sularında el konulan Yunan gemilerini 24 saat içerisinde hepsinin serbest bırakılmasını talep ederek son ultimatomu verdi. Türkiye bütün*

82 KOBAYASHI, a.g.e., S. 46

devletler baş ağrıttığı için karşılık olarak sadece bütün devletlerin mallarını taşıyan gemilere izin vermeyi gayri resmi kararlaştırdığı sırada son ultimatom geldiğinden o gemiler tekrardan geri çağırıldı. Ancak daha sonra yeniden sadece diğer devletlerin mallarını taşıyan gemilere izin vermeyi kararlaştırdılar."[83]

Kobayashi'nin aktardığı bilgilere dayanarak Türk hükümetinin bu konuda kararsız kaldığını görebiliriz. Ancak sonuç olarak yabancı devletlerin mallarını taşıyan ticari gemilerin iade edilmesinde karar kılınmıştır.

Yunanistan açısından bu savaşta deniz kuvvetlerine büyük bir sorumluluk yüklenmekteydi. Bunlar; Çanakkale boğazının kapatılmasıyla Osmanlı'nın İzmir'deki donanmasının Boğaza girerek Bulgar hedeflerinin bombalanmasını engellenmesi ve Ege denizinde ki kendi çıkar ekseninde ki adaların ele geçirilmesidir.[84]

Bu diplomatik manevralara rağmen son ultimatom verilmesinin ardından Balkan Birliği ve Yunanistan'ın 14 Ekim'de verdiği ultimatom ve 24 saat içerisinde istediği cevaba karşılık şu tür gelişmeler yaşanmıştır;

"*15 Ekim günü sabah on sıralarında başbakan meclisi toplayarak son kararı talep etti. Balkan devletlerinin yapmak istediği Makedonya reformu ultimatomu ve Yunanistan'ın yolladığı "24 saat içerisinde gemilerimizi serbest bırakın." ultimatomuyla ilgili görüşmeler yapıldı. Beklendiği üzere bu*

83 A.g.e., S. 48

84 HALL C. Richard, ***The Balkan Wars*** 1912-1913, Routledge, London, 2000

önemli toplantıda birçok değişik fikir sunulduğundan kolayca karara varılamadıysa da sonunda kibirli ve saygısız ultimatom veren Balkan devletleriyle diplomatik ilişkilerin sürdürülmesinin Türk hükümetinin vakurluğuna leke düşüreceğine kanaat getirerek acilen Balkan devletlerindeki Türk büyükelçilerinin geri çekilmesi emredildi...

Olaylar birden bire gelişerek, bugün 15 Ekim'de sabahın erken saatlerinde Bulgaristan ve Sırbistan elçilerine "Ülkenizin Türkiye ile olan ilişkileri artık sürdürülmesi imkânsız hale gelirse, seyahat biletinizi alarak derhal Türkiye'den ayrılın." uyarısı bildirildi. Ortada savaş ilanı olmasa da artık savaşın başlayacağı apaçık ortadaydı. Aslında her ülkenin seferberliğinin üzerinden dokuz-on gün geçmişti.

Diplomatik görüşmelerin sona ermesiyle bugün Bulgaristan ve Sırbistan sınırlarında savaşın başladı gibi bir duyum oldu, uzun süre beklendiyse de sonunda kan yağmuru yağmaya başladı.

O zamanki bir acil raporda "15 Ekim'de İtalya ile barış görüşmeleri sonuçlandı" olarak yazılıydı. İtalya için iyi bir şans olduğu gibi, Türkiye'de de sevinçle karşılandı. Böylece yükleri birazcık hafifledi.

Bir tarafta savaş, diğer tarafta barış görüşmeleri iki elinde çiçeklerle dünyanın dikkatini üzerine çekerek sahneye çıkmaya çalışan Türkiye'nin heyecandan titremesi, cesaretlerinden değil ama birazcık sonunu

düşündüğündendir. Bundan sonra savaş durumunun ne şekilde gelişeceğini okuyucularla birlikte görelim. "Not: Yunanistan 18 Ekim'de Türkiye'ye savaş ilan etti."[85]

Kobayashi son durumda Türk ve Balkan taraflarının savaşa başladığını bildirmektedir. Kobayashi'nin bundan sonraki raporlarında Türk siyasetçilerini ve askeri liderlerini aşırı derecede yerdiği gözlenmektedir. Siyasi tartışmaların askerler arasında da kutuplaşmalara yol açarak savaşa da bu haliyle giren Türk yöneticilerin durumunun bu şekilde eleştirilmesinin normal olduğu düşünülebilir.

Kobayashi savaşın ilerki evrelerinde ki durumunu da kapsamlı olarak vermektedir. Asker sayıları, devletlerin savaşta ki saldırma planları ve elde etmeye çalıştığı bölgeler açık bir şekilde yer almaktadır.

"Balkan devletleri politik ve askeri tarihini yaratıyor" yazısı bir yabancı gazetenin manşetini süslüyordu. Aslında komik bir girizgâhtı ancak İstanbul'da bulunan benim gibi kişiler için komik olduğu kadar biraz da acımasız olarak görünüyordu. Eğer kazanma kaybetme yerini değiştirip, durumlar tersine çevrilse o zaman keyifli olsa gerek. Türk ordusunun ilerlemesine paralel olarak bunu haber veren kalemler kesinlikle oynayacaktır. Eski büyük devlet olsa da kurt kocayınca köpeklere gülünç duruma düşmesi gibi..

85 KOBAYASHI, a.g.e., S. 50

Savaşta kaybeden komutanlar sessiz kalmakla yetiniyorlar. Silahlar böyle, cephane şöyle, şöyle yapsaydık iyi olacaktı, böyle yapsaydık şöyle olacaktı gibi laflar eden generaller konumlarının ağırlığını dengelemelidir. Buranın güneşinde ısınıp, havasını soluduğundan elinden geldiği müddetçe Türkiye'nin kazanmasını istenmesi insanlık gereğidir. Ancak bu seferki bu ittifak ordusunun saldırısında kazanırlarsa Türkiye'nin yeniden filizleneceğinden, gizliden gizliye zafer için dua etmelerine rağmen gerçekler tamamen umutlarıyla ters yönde seyretmektedir. Bu yüzden ellerinden geldiği kadar sessizliklerini korumalarının mantıklı olduğunu düşündüklerini düşünüyorum. Eğer bugün sahilde yürüseniz, son günlerdeki Çanakkale boğazından geçmeye izin alıp, İstanbul'da toplanan bütün devletleri savaş gemilerinin vakur duruşlarını gördüğünüzde üzülerek nedense aniden derin bir sessizliğe bürünürsünüz."[86]

"Ben tabii ki baştan beri Türkiye'nin mutlak galibiyetini beklemiyordum; büyük ordunun örgütlenişini görüp, gelirleri iki milyon beşyüz yetmiş dokuz lira olan bir kara ordusunun, toplam askeri harcamasının 790.810 lira olmasına şaşırıp, yine onların günlük tatbikatlarını izleyip bir de ittifak kuvvetlerinin durumunnu düşününce az da olsa sonucu tahmin ettim. Bunun sonucu nasıl oldu. Avrupa'nın telgraflar

86 KOBAYASHI, a.g.e.,

aracılığıyla çoktan bildiğini düşünüyorum. Yeniden ilerleyen Avusturya ordusu tarafından değişik yerlerden saldırılar olduktan sonra hemen Musatafa Paşa yenildi, çok geçmeden de Kırkkırıs bozguna uğratıldı(Kıkkırıs yeniden inşası haberi halkı öfkesini bastırmak için yanlış haber yapıldı olarak açıklanabilir bir bakıma da öyledir).Türkiye ilk baştan itibaren konumunun belli olduğunu ifade etmiş şu ana kadar kendilerinin olarak düşündükleri Lüleburgaz hattı da çoktan ele geçirilmişti. Şimdi ise İstanbul'dan yaklaşık 40 kilometre uzaklıkta bulunan Çatalca'yı sıkıca korumaktan başka yapacak bir şeyleri kalmamıştı.

Dahası gözünü batıya çevirsen de durum aynıydı kuzeyde Viyana ve Bulgaristan iki orduyla saldırmakta, güneyde ise Yunanistan'ın zayıf yandaşlarının tecavüzleri devam etmekteydi. Üsküb, Köprülü çoktan istila edilmiş, Selanik şehrinin ele geçirildiği söylenmekte, durum aşırı derecede garip. Aslında bu korkunç manzara Türkiye'nin son zamanlardaki durumunu izah etmek için tasarlanmış olsa gerek. (Not: 8 Eylülde Selanik teslim oldu)"

Savaş Kobayashi'nin de tahmin ettiği yönde, Türkiye'nin aleyhine gelişiyordu. İttifak kuvvetleri Üsküb, Selanik, Lüleburgaz bölgelerini ele geçirmiş, savaş İstanbul'a kırk kilometre uzaklıkta bulunan Çatalca'ya kadar ilerlemişti. Bulgarlar Çatalca hattına daha da yakınlaşınca Osmanlı her Büyük Güçten bir savaş gemisinin

(sonradan iki gemiye çıkmıştır) başkent İstanbul'da düzenin sağlanması için çağırmıştır. [87]

Bulgaristan'ı Türkiye'ye karşı savaşa teşvik eden Rus idareciler, Bulgarların Çatalca'ya kadar ilerlemesiyle İstanbul'u zorlaması ihtimali üzerine kaygılanmıştır. Bu yüzden bu çağrının gerekli olduğu görüşündelerdi.

Savaş Türkiye için tam bir fiyaskoyla sonuçlanmak üzereydi. Bunun sebepleri ise Kobayashi'nin kayıtlarında şu şekilde ele alınmıştır;

> *"İstanbul'u ziyaret edenler Üsküdar semtinin en güneyini adımlarken denizin ortasında bulunan Bizans devrinden kalma antik eser olarak duran fener akla gelir. Günümüzdeki halini II. Mahmut inşa ettirdiğinden en azından bir asırdan fazla zaman geçmiş olsa gerek. Ancak her nedense bu fenerin İstanbul'u aydınlatan izleri hala görünemiyor. Büyük Güçlerin teşviklerinin de sayesinde kurulan ülkedeki Jön Türk Partisinin yeni politikası savunulduysa da bu fenerin ışıtma gücü birazcık da olsa artmış gibi görünmüyor. Bahsedilen fenerin altı karanlık olup sadece kendisini aydınlatmıyor mu diye düşündüm, seyahat ettiğim İzmir, Ankara, Konya bölgesi ve Edirne, Dram, Selanik, Üsküp gibi bölgelere baktığımda. Çok üzücü olsa da artık Türkiye'ye eski fenerin ışığı ulaşmıyor. Işığın gücüne oranla aydınlatması gereken alanlar mı fazlaydı yoksa tam tersi istikamette*

87 BOBROFF Ronald, Russian Policy toward Bulgaria and the Turkish Straits 1912-1913, ***Russian Review***, Vol 59, 2000, s. 86

uzakta olan Beyrut, Şam, Mekke, Mısır, Trablus bölgelerini mi aydınlatmaktaydı ancak bunların da güvende olduğu belli değildir. Yüzyıllık tarihe sahip fener de antik bir eşya gibi bir şekilde gerçek aydınlatma gücüne ulaştığında sonuna yaklaştı. Bugün artık burunlarının ucuna demirleyen Batılı güçlerin donanmalarını aydınlatamaz.

Aslında yıllar boyunca Türkiye tamamen karanlıktaydı. Batılı Güçlerle elçilikler açılması olgun bir davranıştı ancak konsolosluk yetki dairelerine sahip Türkiye muhteşem bir postaneyi İstanbul'a kurması iyiyse de her ülkenin her biri postane işletmekte olduğundan Türkiye'nin postanesi falan dikkate bile alınmıyordu Haydarpaşa da güzel bir istasyon bulunmaktadır. Fakat burası Türkiye'nin malı değildir. Türklerin arasında bu binayla gururlanan aptallar da var. Ülkedeki 45 demiryolunun neredeyse hepsini yabancı şirketler ellerinde bulundurmaktadır. Yeni yasayı resmen yürürlüğe koyarak özgürlük reformlarını anma anıtı dikip, askeri sistemi revize etmek, 12'lik kolorduyu 10 bağımsız bölük şeklinde kurgulayarak Türkiye'yi aşan düzenlemelerle sadece kara ordusuyla benim ve övünen kişilerin izin vereceği askeri hazırlıkların da maskesinin düşmesiyle şimdiki durum nasıl. Deniz kuvvetleri, Almanya'nın eski savaş gemileri diyerek, Yunan filoları olarak düşünülüyordu ancak Çanakkale boğazından birazcık

bile ilerleyemeden adaların çoğunu ve denizin hepsini Yunanların çürük gemileri tarafından zimmetlendi.

Eğitim yönünden bakıldığında da zorunlu eğitim sadece isim olarak var görünmekte azcık bile gerçekleştirilmemektedir. Üniversite de var olmasına var ancak çok fazla yok. (Alt sınıflar gaziler askeri kampına gider). Bundan başka kararlar çok serttir. Finansman babadan oğla geçer. Eski zamanlarda tam tersi bir otorite olup, Türkiye'nin yükselişinin temellerini atan İslam'ın etkisi ne derecede olmuştur. Türk askerlerinin içerisinde dindarlık birazda olsun kalmış, Türk meclis üyelerinde ise inanç zerresi bulmak dahi mümkün görünmemektedir."[88]

Dikkatsizlik ve politikacıların yetersizliği ve yanlış politikalar sonucu Türkiye acınacak hallere düşmüştür. Neredeyse her cepheden yenilgi haberleri gelmektedir. Bulgarlar karadan İstanbul'a yakınlaşmaktayken Yunanlılar adaları ele geçirmenin yanısıra, Çanakkale Boğazını kapatmış, İngilizlerin yönlendirmesinde yapılan askeri reformlar olumlu sonuçlar vermiştir. Bundan sonra Türkiye'nin barış antlaşmasına yanaşmaktan başka bir seçeneği kalmamıştır.

Barışa giden süreçe dair 29 Ekim 1912'de aktarılan bilgiler şu şekildedir;

"*Son zamanlarda Bulgaristan'ı gözlemleyenlerin konuşmalarına göre, Bulgarların küstahça tavırları şaşılacak bir şey, Romanlar gibi çoktan*

88 KOBAYASHI, a.g.e., S. 58-59

dikkate almadıklarını söylüyorlar. Ancak bunlar hali hazırda Edirne'yi elde edemeyenler değil mi? Tabii Türkiye başından beri sınırlarını gözden çıkararak Edirne şehrini yalnızlığına mahkûm bırakmış, Lüleburgaz hattını savunma planları olduğundan cephane hazırlıkları yapılıp, kaleler güçlendirilmişti ancak tabiî ki bunlar fazla önemli değildi. Buranın elde edilemeyeceğini anlayan Bulgarların da sesleri fazla çıkmıyor.

Lüleburgaz hattında Türk ordusunun ne amaçla geri çekildiğinden şüphe duyuyorum. Önceleri Türk ordusu asker azlığı sıkıntısı çekmişti ancak şimdi Bulgar ordusu büyük sıkıntı içerisinde gibi. Bulgarların büyük tümeninin Çatalca sınırının arkalarına geri çekilmesi Türk savaş gemilerinin şiddetli bombardımanlarından korktuklarından değil de, askeri mühimmatın yetersiz olması ve nükseden hastalıklar nedeniyle olduğu tahmin edilebilir. Türk ordusu karargâha yakın olduğundan bazen et yedikleri oluyordu ancak ilerlediklerinde tekrar yiyemez hale geldiklerindendir. Bu yüzden Bulgar ordusunu püskürtmeleri en büyük neden gibi durmaktadır. Böylece eskiden beri Çatalca sınırı sıkı bir şekilde korunuyorduysa da, savaş alanında yağmur yağdıktan sonra rutubet fazla olduğundan hastalar gün geçtikçe artmaktadır. Ayrıca küçük köy dağınık şekilde olduğundan yiyecek ve içecek yok denecek kadar az olduğu düşünülebilir. Bu durum Bulgar ordusu için de geçerlidir. Bu tür koşullar altında artık her iki ordu da savaşın sonucunu belirleyecek

muharebeye cesaret ve hazırlıkları neredeyse tükenmiş durumda olduğundan, doğal olarak ateşkes yapmaktan başka çareleri kalmamıştı. Önceki gün Türk hükümeti Balkan Devletlerinin ateşkes şartlarını reddettiği aktarıldı ancak görüşmelerin nabzı tamamen kesilmemiş görünüyor. Bir ya da iki günden beri Bahçeki'de ateşkes şartları tartışılıyor. Toplantının durumu tamamen gizli tutulmakla beraber yavaş yavaş barışın aydınlığı görünüyor gibi. İstanbul'da yaşayan birisi olarak ve aynı zamanda Avrupa'da Asyalıların elinde bulunan küçük bir toprak parçasının binde biri bile kaybolması düşüncesiyle üzüntüden kahroluyorum."[89]

Ek kayıt olarak gönderilen raporda ise Balkan Birliği ve Türkiye ile olan ateşkesten bahsedilerek barış görüşmelerinin Londra'da başlayacağı bildirilmektedir. Ateşkes yapılmasına rağmen barış görüşmelerinde ki anlaşmazlıklar dikkat çekmektedir;

"*Başbakan Kamil Beyin önderlik ettiği yeni meclis hızlı bir şekilde savaşı sonlandırmaya gayret ederek 3 Aralık günü Karasu köprüsünde Türkiye, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ arasında ateşkes antlaşması imzalanıp Londra'da Barış anlaşmasını görüşmek için her ülke delegeleri toplandılar. Yunanistan ateşkes antlaşmasına katılmadığından Türkiye, Yunan delegasyonuyla görüşebileceğini belirtti, barışçıl yaklaşım dolayısıyla ilk*

89 KOBAYASHI, a.g.e., S. 61

barış görüşmeleri toplantısı 16 Aralık günü Sentozamus köşkünde başladı. Kaç kez görüşme yapıldıysa da Edirne ve adalar ve deniz sahasının paylaşımı problemler hususunda anlaşmanın mümkün olmaması nedeniyle 6 Ocak 1913'de görüşmeler yarıda kesildi.

Barış görüşmeleri aynı zamanda bütün devlet elçileri toplantısı Edward Grey tarafından Londra'da başlatıldı. Burada yapılan toplantıda 20 Aralık günü Arnavutluk'un bağımsızlığı olarak kabul edildi."[90]

Barış görüşmelerinin ilk toplantısında sonuca varılamamıştır. Buna rağmen Osmanlı devleti üzerinde barış yapılmasına dair Büyük güçlerin baskısı devam etmiştir. Lüleburgaz ve Kırıkkale'de ordunun yenilmesi, kolera salgınının baş göstermesi barışı kaçınılmaz hale getirmiştir.

Balkan Savaşı'nın başladığı sırada Ahmet Muhtar Paşa başkanlığında kabine kurulmuştu ancak padişah sadrazamın isteği üzerine Meclis'i feshetmiştir. Savaşta alınan yenilgiler Ahmet Muhtar Paşa'yı istifaya zorladı. Bunun üzerine Kıbrıslı Mehmet Kamil Paşa kabinesi kurulmuştur.[91]

Savaşın sona ermesine yakın Londra barış görüşmelerinin başladığı bir ortamda, ilk görüşmelerden bir sonuç çıkmayınca Batılı devletler Osmanlı devleti'ne karşı hepsinin imzasının bulunduğu ultimatom yapmıştır. Enver Paşa ve İttihatçı

90 A.g.e.,S. 63

91 AKSOY, a.g.e., S.85

yandaşları bu ortamda Balkan Savaşı'nın başlangıcında kurulan bu kabineye karşı darbe planlamışlardır.

Babıâli baskını olarak tarihe geçen bu olayı da Kobayashi'nin kayıtlarında bulmak mümkündür. Batılı devletlerin ultimatomu ve Babıâli baskını ile ilgili kayıtlar şu şekildedir;

"*6 Ocakta Londra'daki barış görüşmelerinin yarıda kesilmesine büyük güçler de artık daha fazla sessiz kalamadı. Türkiye'nin yavaş ve pasif tavrı nedeniyle bir kez daha acımasızca gözden kaçan mevzular gündeme getirilerek 17 Ocak'ta Avusturya, İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya ve İtalya devletlerinin ultimatomu dış işleri bakanı Nordonkiyan'a verildi. Ultimatom aşağıdaki gibidir;*

"Aşağıdakileri onaylayan (imzalayan) Avusturya, İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya ve İtalya büyükelçileri Sultan'ın emrindeki dışişleri bakanına aşağıdaki belirtilen durumları bildirmektedir.

Yukarıda belirtilen devletler savaşın yeniden vuku bulmasından kaçınılmasını umut ederek, bu tavsiyeler karşısında barışın tesisine gayret sarfedilmesini, Türkiye'nin büyük sorumluluk sahibi olması nedeniyle dikkat etme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Savaşı devam ettiren Başbakanın askeri yetkilileri uyarılarak, tekrar savaş bölgesini Asya Türkiye'sine kadar yayılması durumunda sorumluluğun

tamamen Türk Hükümetinde olacağını, böyle bir durumda Türkiye'yi Batılı Devletlerin çoktan uyararak tehlikeyi önlemesi ve yine tehlikeye karşı Türkiye'nin korumasıyla ilgili olarak bu devletlerin çaba sarf etmesini beklemeden, Türkiye barış oluşmasının ardından savaş dönemindeki kayıpların telafisi, İstanbul'un konumunu güçlü hale getirip, geniş Asya bölgesini kalkındırarak temellerini güçlendirmek için gerekli olan iyileştirmelerde Avrupa devletleri ruhunu ve esaslarını desteklemesi gözetilmeli, gerekli olan planları gerçekleştirmek de, Türk hükümetinin eskisi gibi Avrupa devletlerinin Türkiye'nin çıkarlarını artırmak için bizim fikirlerimizi değerlendirerek Avrupa ülkelerinin merhametli yardımlarını elde etmelidir.

Bu koşullarda Avrupa devletleri Türkiye'ye tekrarlanan sorumluluklarının olduğunu, Edirne şehrini Balkan Hükümetlerine teslim etmesini, adaların askeri yönetim altında Avrupa devletlerine bırakılmasını, ayrıca Türkiye'nin teslimiyetine karşı olarak Büyük Güçlerin Edirne'de yaşamakta olan Müslümanların ve camilerin korunması için çaba sarf edeceğini aynı zamanda adalarla ilgili alınacak kararlar Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye atmayacak yöntemlerle benimseneceği kararlaştırılmıştır."[92]

92 KOBAYASHI, a.g.e., S. 64-65

Bu durumda meclisi toplayarak bu ultimatoma verilebilecek uygun kararı kararlaştırılması hedeflenmiştir. Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan ve ileri gelen devlet adamlarının katıldığı Şurayı Umumi durumu görüştü. Balkan Savaşı'nın ilk evresinde alınan yenilgiler sonunda Kamil Paşa Hükümeti, Londra Konferansı'nda önerilen Midye-Enez sınırını kabule yanaşıyordu.[93]

Kabine toplantısında Büyük devletlerin notasına karşı verilecek cevap kararlaştırılırken Enver paşa ve arkadaşları burayı basarak, Mehmet Kamil Paşa'nın makamına gidip ondan istifasını bildirmesini istemiştir. Buna karşılık Kamil Paşa padişaha yazdığı dilekçe ile kendisinin bu görevden alınarak yerine başka birisinin getirilmesini talep etmiştir.

Bu süreç Kobayashi'nin kayıtlarında şu şekilde yer almaktadır;

> *"Böylece 22 Ocak günü büyük toplantı Dolmabahçe sarayında açıldı. Gelen kişi sayısı 60 kişi kadardı. Sadece Liberal kanat değil Komite de Şevket Paşa hariç eski başbakan Said Paşa başta olmak üzere birçok kişi katılarak, hakikaten Türkiye'nin kaderini belirleyecek siyasi toplantıya yakışır yüzler vardı. İlk önce Başbakan'ın özel kalemi Said Bey Avrupa devletlerinin ultimatomunun çevirisini okudu, onun peşine kara kuvvetleri komutanı Nazım paşa Türk ordusunun durumuyla ilgili olarak açıklamalarda bulundu, devamında ekonomi sağlamsa savaşa devam edilebilineceğini belirtti.*

93 AKSOY, a.g.e., S.86

Devamında ekonomi bakanı Abdurrahman Bey Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik koşulları ayrıntılı biçimde bildirerek, yeniden savaş yapılmasının düşüncesizce bir tutum olacağını açıkladı. ondan sonra bir çok isim açıklamalarda bulunduysa da Avrupa devletlerinin uyarısına itaat etmenin yararlarına olacağı hususunda fikir birliği sağlandıktan sonra öğleden sonra 4'te toplantı sona erdi. Başbakan Kamil Bey derhal meclisi toplayarak toplantının ayrıntılı raporunu padişaha sundu. Genelde böyle olduğunu düşündüysem de beklediğim gibi hükümetin tavrı belirlendi. Büyük kayıplar vermemize rağmen İstanbul topraklarımızda olduğundan azcık da olsa rahatladık diyerek avunanlar da az da olsa vardı...

Düne kadar altın çağını yaşayan Kamil Kabinesi bir anda köklerinden sarsılarak yeni Şevket Bey kabinesi iş başına geçmişti. Türkiye'de bu tür garip olaylar fazladır, normal kalıplarda düşünüldüğünde anlaşılamayacak olayların fazla olması insanı çıldırtır. 23'ü gecesi "Bugün İstanbul'da gösteriler olup Babıâli'de bastırıldı. Ayrıca Milli Savunma Bakanı Nazım Bey öldürüldü." bunları duyduğuma inanamadım. Yine bir şeyler olduğunu düşündüm. Ne yazık ki bunlar tamamen gerçekmiş ve bunlar derhal sultanın gündemine bile geldi."[94]

94 KOBAYASHI, a.g.e.,S. 66

Kamil Paşa'nın istifasının kabul edilmesinden sonra Sultan Mehmet Reşat Mehmet Şevket Paşa'nın başbakanlık makamına geçmesini istemiştir. Yazdığı dilekçe şu şekildedir;

> *"Mehmet Şevket Paşa, Kamil Paşa işini bıraktığı iç ve dış meselelerin büyük önem kazandığı bu dönemde, erdemli, deneyimli biri olarak şahsınızın başbakan olma gerekliliği olduğu kanaatindeyim, sizin yüksek bilginizle bu görevde çalışıp, bu görevin ağır yükümlülüğünü sırtlayarak şeyhülislama uygun birisini seçmenizi ve yeni bir kabine kurmanızı padişahınız dilemektedir, Allah'ın lütufu üzerinize olsun. 1331 yılı 25 Şubat 1328 yılı 10 Ocak - Mehmet Reşat"*[95]

Bu kabine değişikliğine rağmen yeni kabine savaşa herhangi bir katkı getirmemiştir. Büyük güçler barış konusunda ısrarcılardı ve Balkan Birliğinin başarıları geriye herhangi bir alternatif ya da erteleme için sebep bırakmıyordu. Edirne meselesi üzerine tekrar yönetime geçen İttihat ve Terakki Partisi dolaylı yoldan bu şehrin bütün cami mezarlık ve tarihi güzellikleriyle Balkan Birliği'ne devredilmesine zorlanmıştır. Böylece kısa süreli Londra Antlaşması 30 Mayıs'ta imzalanmıştır.[96]

Bu antlaşma ile Enez-Midye hattı İstanbul ve çevresindeki bölge Avrupa'daki Osmanlı varlığı olarak kalacak, Edirne Bulgaristan'a, Girit Yunanistan'a verilecek. En

95 KOBAYASHI, a.g.e., S. 67-68

96 SCHURMAN Jacob Gould, ***The Balkan Wars***, The floating Press, 2008, S. 70

büyük problem olarak Makedonya'yı paylaşmak kaldı ve Arnavutluk bağımsızlığını kazandı.[97]

Londra Antlaşması imzalanmasıyla Balkan Birliği ile Osmanlı Devleti arasıda barış sağlanmışsada antlaşmanın Balkan Devletleri arasında ki toprak paylaşımı konusundaki hoşnutsuzluk sorunu süregelmiştir. Özellikle Makedonya'nın paylaşılması konusu ve Bulgaristan'ın savaştan en karlı ülke olarak çıkması Balkan devletleri arasında yeni bir savaşın tohumlarını atmıştır.

Kobayashi Londra Antlaşması'nı ek kayıt şeklinde bildirmektedir;

> *"Londra Antlaşması İttihatçiler, Kamil Bey Kabinesini ele geçirerek politik erki eline geçirdiyse de savaşta kazanılabilecek zaferin belirsiz olduğunu görerek, (İbrahim) Hakki Paşayı özel elçi olarak barış görüşmelerini sürdürmesini Büyük Güçlerden rica etti. 3 Mart'da Yanya düştü 10 Mart günü Edirne Bulgaristan ordusunun eline geçip, 13 Nisan'da ise Esat Paşa Üsküb'ü kaybetmesiyle, Türkiye'nin yapısı bozulmuş, bölge problem olmaktan çıkmıştı. Sonunda 16 Mayıs günü bir kez daha ikinci barış görüşmeleri Londra'da başladıysa da Avrupa komitesi her zamanki gibi uzayan bitmek bilmeyen tartışmalarla günleri geçirdiğinden, baya sonraları uzlaşmaya varılacağından endişelendim. Büyük güçler biraz baskı uyguladı. Dış işleri bakanı Grey 26 Mayıs Günü bütün komiteleri davet ederek büyük*

97 JELAVICH Barbara, ***History of the Balkans***, Vol 2, Cambridge University Press, New York, 1999

güçlerin hazırladığı barış antlaşması taslağını imzalamalarını aksi takdirde Londra'yı terk etmelerini bildirdi. Böylece 30 Mayıs günü Londra barış Antlaşması imzalandı. Önemli maddeleri aşağıdaki gibidir.

1) Karadeniz de Midas'tan Ege Denizindeki Enos'a çekilecek hatla batı yönündeki bütün Rumen ve Girit adaları ittifak devletlerine bırakılacak.

2) Arnavutluk Ege denizindeki adalar ve Karadağ Büyük Güçlerin insiyatifine bırakılacak.

3) Ekonomik meseleler Balkan devletlerinin kararına bırakılacak.

4) Savaş esirleri uluslar arası kanunlara, vatandaşlık, ticaretle ilgili sorunlar özel bir anlaşmayla çözülecek.

Türkiye bu antlaşmayla balkanlardan neredeyse kovulmuştur."[98]

Londra Antlaşması üzerinde karara varılmadan önce Kobayashi, Moskova'ya geçerek orada yaklaşık iki hafta konaklamıştır. Burada konakladığı süre içerisinde ki Rusya'nın genel görüntüsü hakkında ve kültürü üzerinde bazı gözlemlerini dile getirmekle yetinmektedir.

Bu bölümü Rus başkentinden başlığıyla bildiren Kobayashi bu bölümde Rusya ve Osmanlı Devleti hakkında karşılaştırmalı değerlendirmede bulunmaktadır. 16. yy. sonlarından itibaren iki ülke ilişkilerinin anlaşmazlıklar ve savaşlarla dolu

98 KOBAYASHI, a.g.e., S. 69-70

geçmişi olduğuna değinerek, Rusların Çanakkale Boğazı'nı geçerek Akdeniz'e inme planlarının bu husumetin en önemli nedenlerinden biri olarak ele almaktadır.

Rusya'da iken Bulgaristan ve Sırbistan arasında ki ilişkilerin gerildiği haberini alan Kobayashi tekrardan İstanbul'a dönmüştür. Bu dönüş yolculuğunu şu şekilde anlatmaktadır.

> "*Ayın sonlarına doğru Rus gönüllü birliklerinin Afon bölüğünün Karadenizi geçmesinden sonra tam 60 gün geçti, ondan fazla ülke gezip az çok yeni bilgiler edindikten sonra oraların dağları, suları, insanları, şehirleri, tapınakları ve meclisleri, müzeleri, gemileri, savaş gemileri, uçakları, zeplinleri her birini aklıma kazıyarak gelirken her zamanki eskimiş dört Türk savaş gemisiyle süslü Çanakkale boğazını geçip, denizden görünen manzarayla Napoli ya da Stokholm'den aşağı kalmayan İstanbul şehrine döndüm. Ayrılmam ikinci Londra konferansı başlamasına denk geldiğinden geri dönene kadar yakın doğunun çalkantılı durumu biraz sakinleşip, uzun zaman sonra barış ruhuyla kaplanacağımı düşünürken bir de baktım ki durum eskisi gibi devam etmekte özellikle yurtdışına gömülmesi beklenen Edirne bile yeniden canlanıp çiçek vermekteydi."*[99]

Makedonya sorunu ve Bulgaristan ile Sırbistan arasındaki anlaşmazlıklar ilk Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne karşı birleşen devletleri aralarında büyük bir

99 KOBAYASHI, a.g.e., S. 75

problem haline gelmiştir. Bu durumda eskiden beri çakışagelen Sırp ve Bulgar çıkarları I. Balkan Savaşında Osmanlı'ya karşı birleşmişse de savaş sonrası ortaya çıkan tablo Sırp yöneticileri tatmin etmemiştir.

Bunun sonucunda patlak veren II. Balkan savaşında Bulgaristan'a karşı Sırbistan, Yunanistan, Karadağ, Romanya ve Osmanlı devleti saldırılarda bulunmuştur. Savaştan tam anlamıyla yenilgiyle ayrılan Bulgaristan ve savaşa katılan diğer ülkeler arasında Bükreş Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma gereği Osmanlı devleti 1. Balkan Savaşı'nda kaybetmiş olduğu Edirne'yi tekrar topraklarına katmış, Arnavutluk bağımsızlığını kazanmış, Makedonya Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan arasında paylaşılmıştır.

II. Balkan Savaşı ve Bükreş Antlaşması Kobayashi'nin kayıtlarında şu şekilde geçmektedir;

> *"Grey'in çıkışının ardından gerçekleşen 2. Londra konferansının 30 Mayıs'ta imzalanmasıyla Türkiye ve İttifak devletleri arasında karşılıklı ilişki sağlandıysa da aynı zamanda ittifak devletleri arasında da toprakların bölüşülmesi probleminin ortaya çıkması doğaldı. Bunu herkes tahmin edebilir ancak bu kadar abartılı olacağını hiç düşünememiştim. Eski Balkan ittifakı Türkiye'ye karşı oluşturulduğundan, Türkiye'nin İtalya ile olan uzun süren sürtüşmesinden nemalanarak zayıf olan bağlar güçlenip bir birlik oluşmasından başka bir şey değil. Öyle olmasaydı Venezellos'un aklı ne de*

Danef'in sözlerinin birliği oluşturma sonucunu doğuramayacağını tarih ispatlamaktadır. Eski Sultan Abdülhamid o dönemin koşullarını çok iyi kavramıştı. Birazcık eski sultanın maharetine benzeyebilecek olunsaydı böyle bir ittifakın oluşturulmasının engellenmesi çok kolay olabilirdi. Ancak şimdi bu tür şeyler söylemek gereksiz...

Bükreş Anlaşması: Balkan ittifak devletleri tahmin edilenden fazla başarı elde ettiğinden aksine Balkan Devletleri arasında toprak paylaşımı probleminin oluşması acınılacak bir durum. Önceleri Türkiye'den ellerinden geldiğince fazla toprak ele geçirmeleri gerektiğini uzun uzadıya müzakerelerin sonunda Sırp-Bulgar sınırı ve Selanik sorunu yüzünden kardeşlerinin sınırlarına göz dikmeye başladılar. Bulgarların aşırı hırsından bıkan Sırp ve Yunan devletleri 1 Haziran'da anlaşarak Temmuz ayı başında Bulgaristan'a savaş ilan ettiler. Sessiz olan Romanya da 3 Temmuz'da seferberlik ilan edip, ittifak ordusuyla güçlerini birleştirerek Bulgaristan'ın zor duruma sokmakta, diğer taraftan Türkiye Londra Anlaşmasını görmezden gelerek Edirne'yi almaya çalışıyor, dört taraftan saldırılara karşı çarpışmanın sonucu nasıl olur, şanlı imparatorluk günlerindeki zaferleri feda ederek ittifaka itaat etmek akılsızcaydı. 10 Temmuz'da Danef bey'in yerine başbakan olan Radosrabov bey sonra ki gün derhal Romanya'dan ateşkes talebinde bulundu. 20 Temmuzda Bükreş'te barış görüşmelerine başlanıp, 10

Ağustos'ta Romanya, Yunanistan, Karadağ, Sırbistan ve Bulgaristan arasında barış anlaşması imzalandı. Esaslı maddeler aşağıdaki gibidir:

Romaya, Bulgaristan sınırı Tortokay'ın üst kısmından Danube Nehrinden itibaren başlar, Ekrene'nin güney yönündeki Karadeniz bağlantısında biter.

Sırp-Bulgar sınırı; Patarika Dağlarından başlayarak Vardar ırmağıyla Sutrum ırmağı sınır olarak kabul edilerek(Ancak Storimya'nın iç bölgesindeki geçit Sırbistan toprakları olacak şekilde) Berakka dağlarında son bulur.

Yunan-Bulgar sınırı; Sırp-Bulgar sınırı olan Berakka Dağlarından başlayarak Ege denizine dökülen Mesta ırmağının başlangıç noktasında son bulur.

Bunların dışında orduların terhisi, çekilmesi, rehinelerin değişimi gibi konular kararlaştırılmıştır."[100]

Bükreş Antlaşmasından sonra ki durumu da Albay Muraoka ile görüşen Kobayashi burada cereyan eden olaylarla ilgili detayları onunla görüşmüştür. Muraoka askeri gözlemci olarak katıldığı için Edirne'nin geri kazanılmasının arka planını ve sonuçların genel siyasi durum üzerindeki etkisini ele almışlardır.

100 KOBAYASHI, a.g.e., S. 82-83-84

"Ne berbat bir manzara" diye Edirne şehrini gözlemlemekten dönen Albay Muraoka söyledi ve ekledi "Önceki askeri göreve gittiğim gün yollar sessiz ıpsıssızdı şimdi ise bayrak sallayanlar, zafer naraları atanlarla dolu." diyerek anlamlı bir şekilde güldü. Biz Türklerin ne sebeple savaşa giden askerleri karşılamalarının üzüntüsü olsa da sevinçten çılgına dönmelerini anlamıyoruz...

Baya ilginç oluğunu sonraki gün Albay Muraoka ile konuştum. "Savaşta elde edilen toplar da vardı. Savaş olmamasına rağmen ne işi varsa orada. Bunları milletin önünden Türkler almışlar. İyi olanlar Bulgarlardan kalanlardı."

Sadece aptalca alkışlıyor, yüzleri de kızarmıyor. "Bulgar ordusu kaç aydır ne yaptı anlamadım, kalelerinin bir kısmı hariç hiçbir yerine top gelmemiş. Kısacası son olarak vurdukları yer bu kadar. Sadece bu." Muraoka gerinerek söyledi."[101]

Muraoka Türklerin Edirne'yi geri almalarının pek anlam ifade etmediğini düşünüyordu. Kobayashi de sanayi anlamda kalkınmış, çağdaşlaşmış bir Türkiye meydana getirilmeden Edirne şehri alınsa bile Yakın Doğu'daki diğer Türk bölgelerinin her zaman tehlike altında bulunduğunu belirterek Muraoka ile aynı fikirde olduğu görülmektedir.

101 KOBAYASHI, a.g.e., S. 80

"*Türklerde eskiden beri kibirlenme ve havalara girme huyu vardır. Zarar etseler de onurlarını korumaya çalışırlar. Bu yüzden Edirne şehrini alarak Asya'da birazda olsa itibarlarını artırmaya çalışıyorlar. Ayrıca Türk Devleti Edirne şehrini geri alırken aynı zamanda Fransa'yla Suriye problemi, Anadolu Demiryolları problemini çözmek zorundadır. İngiltere'yle İran Körfezi problemi de aynı durumdadır. Ayrıca Ruslara da bir şeyler vermeleri gerekecektir. Almanlar da destek olmalarına karşılık olarak bir şeyler isteyeceklerdir elbette. Eğer bunun gibi bir duruma düşerlerse Türkiye sadece hiçbir işe yaramayan Edirne şehrini almakla büyük zarara girmiş olur. Türk halkı Edirne şehrinin geri alınmasını büyük başarı olarak görüp hükümeti takdir etmektedir, ama Türkiye için küçük bir Edirne şehrini almak için Asya'daki topraklarını kaybetmelerinin temel nedeni olabilir."*[102]

Kobayashi yazdıklarından anlaşıldığı kadarıyla oldukça ileri görüşlü birisidir. Gelecekteki olası tehlikeleri kestirebiliyordu ve Batılıların dış siyasetini ve diplomasisini iyi bir şekilde kavramıştı.

Balkanlardaki sorunu en az zararla atlatmaya çalışırken geride bıraktığı problemleri göz ardı eden, doğru dürüst dış politikası olmayan siyasi kutuplaşmanın savunma güçlerine kadar sirayet etmiş ve ekonomisini dış borçlanmayla ayakta

102 A.g.e.S. 88-89

tutmaya çalışan bir Türkiye'nin durumunun Çin'den pek de farklı olmadığı düşüncesindeydi.

II. Balkan Savaşı bitiminden sonra Osmanlı devleti her ülke ile ayrı ayrı sınır düzenlemeleri, vakıf arazileri konusu, din işleri gibi maddeleri kapsayan barış antlaşmaları imzalamıştır. Sırbistan, Yunanistan, Bulgaristan ile yapılan barış antlaşmalarının her birinin bütün maddelerini ve ayrıntıları, Arnavutluğun bağımsızlığını kazanması da dahil olmak üzere raporlanmıştır.

2.5.cBalkan Savaşları ile Birinci Dünya Savaşı Arasındaki Dönem

Kobayashi'nin dikkatini çeken ve yazılarında sıksık bahsettiği hususların birisi de Türk-Alman yakınlaşmasıdır. Dönemin Türk yönetim kadrosunda genel bir Alman hayranlığı bulunmaktadır. Bu hayranlık Almanlar tarafından verimli bir şekilde kullanılmakta, Türkiye tam anlamıyla ekonomik bakımdan Almanya'nın etkisi altına girmekteydi.

Almanya'nın Türkiye üzerinde ki çıkarlarından en önemlisi Bağdat demiryolları konusu olduğu görülmektedir. Bağdat demiryolları projesinin jeopolitik, ekonomik ve siyasi anlamda tarihi öneme sahip olduğu söylenebilir. Bağdat demiryolları projesi Türkiye'yi çaprazlamasına keserek bir ayağı İran Körfezi diğer ayağı Süveyş kanalı ve Süveyş kanalına bakan Suriye'nin çoğu limanlarına paralel çekilmesi planlanan hatları kapsamaktadır.

Bu projenin Almanya'nın himaye ve yetkesinde tamamlanması Almanya dışındaki emperyalist güçlerin çıkarlarını oldukça tehdit etmektedir. Bunların başında İngiltere'nin geldiği aşikardır.

Bağdat Demiyolları Projesi, İngiltere'nin Hindistan, İran, Mısır sömürgelerini tehdit etmesinin yanısıra Süveyş kanalının kontrol edilmesi ihtimali ya da İran körfezinin konumu düşünüldüğünde Okyanusya ve Uzak Doğu'daki çıkarlarını da tehdit etmektedir.

Kobayashi Türk Alman yakınlaşmasının ilk evrelerini şu şekilde ele almaktadır;

> "*Politik gücü elinde tutan Komite'nin liderlerinin büyük çoğunluğu eğitimli kişilerdir, ve Almanya hayranıdırlar. Almanya, son zamanlarda bu kişileri kullanarak farklı bir çıkarlarının olmadığının propagandasını yavaş yavaş yayarak şimdiden birincilik için yarışan çok güçlü savunucuları bulunmaktadır. Devlet gücünün artırılması noktasından kaynaklanan bir gelişme*

miydi yoksa geçen yıl İngiltere'ye giden Marshal Baron'un başarısından bahsetmeden olmaz. Askeri bakımdan ilişkiler Morteke Goru gibi meşhur generalleri davet edilmesiyle tamamen bilinir hale gelmiş, birçok savaşta Almanya Türkiye Büyükelçiliğinden de katılanların olması Bulgar ordusuna Rus Türk Büyükelçiliğinden kişilerin bulunmasıyla aynı şekilde normal olarak görünmüştür. Ticari bakımdan Alman mallarının ithalatının yıldan yıla aşırı derecede artış göstermesi şaşırtıcı. Ancak Almanya Anadolu'yu ticarete açarak buranın tahıl ürünlerini ülkelerine sokmayı planlıyor. Şu anda büyük bir tarla sulama inşası Konya şehri yakınlarında devam ediyor.

Gri rengiyle ihtişamlı duran Haydarpaşa Garı ve beyaz elçiliğin Boğazla uyumlu halini gören kim olursa olsun farklı bir ruh haline düşer. 3325 kilometrelik Bağdat Demiryolu tamamlansa nasıl bir değişim olur acaba. İnşaat savaşa aldırmaksızın hala devam ettiğinden inşanın tamamlanması çok uzun sürmese gerek. Geçen yıl itibariyle Ulukışla'ya kadar olan kısım tamamlanabilmişti, ancak şimdi Karapınar'a kadar gidilebiliyor. Adana'ya ulaşması yakın bir zamanda olsa gerek. Oradan Halep'in kuzeyinden geçerek Musul'dan Bağdat'a uzanacak. Çok uzun bir yol. Alman İmparatorluğu'nun inşa hakkına karşılık minnettarlıklarını eski Sultan Abdulhamid'e armağan edilen vazo, Sultan Mahmud'un kabrinin yanında durmaktadır...

Kar amaçlı ilişki güden Almanya'nın şimdiki hükümeti desteklemesi çok normaldir. Almanya, muazzam diplomasisiyle her iki tarafı da iyi bir şekilde yönetmiştir ancak bundan sonra da perde arkasında oldukları apaçık bir gerçek.''[103]

Almanya'nın ulusal birliğini sağlayarak endüstri atılımı gerçekleştirdiğini ve bunun uzantısında yeni sömürge pazarlarına yönelik politik girişimlerde bulunduğunu yukarıda bahsetmiştik. Bağdat Demiryolları projesinin elde edilmesi bu politik düşüncelerden kaynaklanmaktadır.

Japonya açısından Türk-Alman ilişkilerinde ki bu gelişmeler pek bilinmemekle birlikte Kobayashi'nin özellikle Bağdat demiryolları ve Türk-Alman yakınlaşmasının üzerinde durması büyük önem taşımaktadır. Kobayashi şimdiye kadar ki yapılan araştırmalar göz önüne alındığında iki devlet arasında ki bu yakınlaşmanın ve Bağdat Demiryolu projesinin ilk kez kapsamlı bir şekilde araştıran ilk Japon olduğu anlaşılmaktadır.

Almanya'nın Çin üzerine olan ilgisini hesaba kattığımızda Japonya'yı da yakından ilgilendiren bir sorun olduğu söylenebilir. Bunun izleri I. Dünya Savaşı döneminde kabinenin savaşa yönelik alınacak tedbirleri kararlaştırdıkları maddelerin içerisinde Bağdat Demiryolu projesinin engellenmesine yönelik maddenin bulunması, bu mesele ile ne kadar yakından ilgilendiklerini göstermektedir. Japon

103 KOBAYASHI, a.g.e.,S. 87-88

kabinesinin kararnamesinde Bağdat Demiryolları sorunundan şu şekilde bahsedilmektedir;

"*Bağdat Demiryolarının inşaası aslında Hindistan istilasının ilk evresidir. Avusturya ve Macaristan'ı birleştirip, Türkiye'yi parçalayarak Kuzey Denizi üzerinden Hint Okyanusu'na ulaşan Büyük İmparatorluğun inşaası Almanya'nın gelecek yıllardaki planıdır. Tsingtao'daki yapılanması ile Şantung'un bütün bölgesine olan istekleri göz önüne alındığında Şantung'un ilhakı bütün Çin'e karşı olan bir plandan kaynaklandığı anlaşılacaktır. Bugün Alman etkisinin genişletilmesini engelleme planı ortaya koymalıdır çünkü İmparatorluğumuzun Çin'deki ilerlemesi bunu arzu etmemektedir.*[104]"

Sonraki bölümde bu konu tekrar işleneceğinden Kobayashi'nin Fransa ve Rusya'nın Osmanlı toprakları üzerinde ki demiryolu yapım hakkı edinimi için olan çabalarını konu alan satırları aktarmakta fayda olduğunu düşünüyorum;

"*...Cavit Bey'in dün gece Orient Ekspres'le Berlin'e gittiği dahası Almanya'dan da Paris'e gideceği bildirilmiştir. Ancak yola çıkmadan önce uzun süre Rus Büyükelçiliği yapan De Giers ile görüşme sebebi düşünülünce buradan yeni planın ana hatlarını az çok çıkarmak zor değildir...*

Fransa, Balkan Savaşı'nın başlarında ağır bir şekilde Türkleri incitti. Bu Balkan devletlerine karşı askeri anlamda ilgisinin olmasının yanı sıra üçlü

104 MORINOSUKE, Kajima, ***Nihon Gaikoshi (Dai 10 Maki) Dai ichi ji Sekai Taisen Sanka Oyobi Kyoryoku Mondai***, Kajima Heiwa Kenkyusho, 1971, S.159

ittifak'a bağlı kalmak zorunda olmasının bir sonucu olduğu düşünülebilir. Ancak daha sonra ustalıkla karşılıklı uzlaşı için uğraşarak, kapitalist ülke olarak eski günlerinde ki konumunu korumanın yanı sıra sermayesini telafi etmek için çaba gösterdi. Fransa'nın konumundan bakıldığında çok isabetli hareket ettikleri, Edirne şehri sorununa karşın ilk olarak sessiz kalmalarının da doğal olduğu düşünülebilir. Ancak yavaş yavaş müzakereler başlar başlamaz hemen demiryolu ve limanların yeniden inşası için büyük planının açıklanması herkesi şaşırttı.

Yeniden inşası planlanan 6 demiryolundan Suriye'nin Rachaiya-Rıddah hattı (200 km) dışında diğerlerinin hepsi Küçük Asya'da bulunmaktadır. 1) Samsun, Sivas, Harput, Ergani hattı (Samsun, Sivas arası 440km) 2) Ergani, Bitlis, Van hattı 3) Trabzon, Bekirce hattı, 4) Sivas, Erzincan, Bekirce hattı 5) Havza, Kastamonu, Bolu hattı, 440 km). Bunların dışında şube hatlar ekli tren yolları taslağına bakıldığında açıkça anlaşılmaktadır. (ancak Tokat şube hattının yapımından vazgeçildiği açıklandı)

Fransa bu şekilde Anadolu üzerinde ki Almanya baskısını köşeye sıkıştırma tutumunun yanı sıra, yukarıda belirttiğim gibi Suriye'de 3, Anadolu'da 2 limanın yapım hakkını elde etti. Ayrıca Kudüs'e giden hacıları indirme limanı haline gelen Cafa Limanı, Hicaz demiryollarıyla birleştirilerek Müslüman hacıların giriş kapısı olan Hayfa Limanı, Homus, Hamaa ve Halep'e açılan kapı Tripoli limanı Karadeniz'de Kastamonu'ya geçit olan İnebolu Limanı ve kömür

maden ocaklarının yakınında bulunan Ereğli limanıdır. Fransa'nın son zamanlarda ki faaliyetleri dikkat çekicidir.

Buna rağmen yine de iyi gelişmeleri kötü haberlerin izlediği gibi bu plana karşı olarak da birçok engel bulunmaktadır. Eskiden beri Anadolu'nun doğu kısmında inşa edilecek bütün demiryolları için Almanya çoktan eski Sultan döneminde öncelik hakkını elde ettiğinden Almanya'nın onayı alınmadan bu planda seraptan öteye geçemez. Bu, Fransa-Almanya uyuşmasının Fransa-Türkiye Anlaşması için gerekli olan nedenleri uyanık Fransız Diplomasisinin hünerli emektarlarının bu problemle ilgili olarak gayret gösterdiklerini izlemek oldukça eğlenceli.

Fransız Türk Ticaret Anlaşmasının öncesinde çözülmesi gereken bir şey daha vardır. Bu, Rusya'nın 1900 yılına kadar çoktan Karadeniz sahillerindeki şehirlere yapılacak bütün demiryollarıyla ilgili olarak öncelik hakkına sahip olmasıdır. Ancak bu sorun ittifak devletlerinin sorunu olduğundan tabiî ki kendi aralarında danışarak ellerinden geldiğince büyük bir olay haline dönüşmez. Samsun-Erzincan hattını Erzurum'a kadar uzatmayıp, Erzincan'ın yaklaşık olarak 195 km kuzeydoğusunda bulunan Bekirce'ye kadar yapılması Rusya tarafının isteminden kaynaklanmaktadır. Yine de Trabzon-Bekirce arasında ki inşanın da uzatılabileceği bildirilmektedir."[105]

105 KOBAYASHI, a.g.e.,S. 97-98-99

Demiryollarıyla ilgili Büyük Güçlerin çekişmesi devam etmekteydi. Stratejik anlamda önemli bölgeleri kapsayan imtiyazlar olduğundan bu bölgelerde yapılacak hatlar olması önemini artırmaktaydı.

Ancak sorunlar demiryolu, ekonomi ile sınırlı değildir. Balkan sorununun iki savaşla halledildiği düşünülse de Osmanlı Devleti'ni bölgesel başka sorunlar beklemekteydi. Bunlar Ermeni ve Arap sorunlarıdır.

Rusya'nın 1910'lu yıllarda ki dış politikasına bakıldığında Balkan devletlerine karşı olan Pan-Slavist propagandasının yanısıra Ermeni Sorununa yönelik politikalarına ağırlık verdiği görülmektedir. Halihazırda Ermeni bölgesi için reform yapılması, otonomisinin tanınması istenmekteydi.

Rusya İstanul'a karşı baskı yapmak için en güçlü yolu Rusya koruması altında otonom bir Ermenistan'ı oluşturmayı düşünmüş, Osmanlı borç düzenleme kurumuna Rusya'nın üye olarak kabulü, Türk finansının kontrolü için önde gelen Türk bankalarında pay almak ve Rus sınırına yakın Küçük Asya bölgesinde ki tren yolu inşaasının yasaklayan anlaşmanın tekrarlanması gibi faaliyetlerde bulunmuştur.[106]

Ermeni meselesi ile ilgili olarak;

> "*Makedonya ve Arnavutluk bölgeleri çoktan Balkan Savaşı'nın sonucunda kararlaştırıldığından geriye Ermenistan ve Arap bölgesi sorunu kaldı. Bu problemler aslında oldukça eskiye dayanan problemlerdir. Ancak*

106 BESTUZHEV, I. V., Russian Foreign Policy February-June 1914, ***Journal of Contemporary History,*** Vol 1 No 3, Sage Publications, 1966, S.110

bunlar genel anlamda iç problemler olarak halledilmiştiyse de, diğer halkların bunu uluslararası bir sorun haline getirdi. Ermeni ayaklanması (1894),Ermeni soykırımı, Ermeni özel birliklerin Osmanlı Bankasını ele geçirmesi, (1894) Türklerin intikam olarak saldırısı, Kurashidoston'un Ermenileri kurtarmak için yaptığı konuşmayı hepimiz biliyoruz. Eskiden beri Ermeniler Yunanlarla aynı şekilde genelde tüccarlıkla uğraşmış, Türklerin egemenlik dönemlerinde genelde varlıkları fazla kabul edilmemiş olabilir ancak, anayasal düzene geçip, herkes eşit statüde olmasıyla ekonomik güçleri ve üretim alanındaki ağırlıklarına güvenerek aniden baş kaldırdılar. Böylece Balkanlarda ki küçük devletlerin teker teker bağımsızlığını kazandığını görerek onların izinden gidip isyan hareketini başlattılar. Ermeniler Türkiye'nin iç bölgelerine kadar dağılmış olup, ve yine bir bölümü Rusya'nın denetimi altında olan yerlerde yaşadıklarından bağımsızlıkları oldukça zor olmasının yanısıra ayrıca reform taslakları henüz 1895 yılında hazırlanmış içi dolu olmayan bir metindir. Fakat günümüzde Balkan Devletleri'nin Türk Devleti'ne karşı kazanımlarını düşünerek reform taslağını yeniden sorun haline getirdiler. Burada Rusya 1895 yılının reform taslağının yeniden hayata geçirilmesini büyük devletlere önermişti. Türkiye tabii olarak Büyük devletlerle görüşmeyi istemeyip, Almanya ve Türkiye'nin dayanışmasıyla görüşmeler oldukça zor geçmişse de sonunda 8 Şubat 1914 yılında Anadolu

Reformuyla ilgili olarak Türk ve Rus taraflarının anlaşması yapıldı. Her anlaşma Anadolu'nun geneliyle ilgili olarak yapılmışsa da asıl olarak amaçlanan Ermenistan bölgesidir."[107]

Ermenistan bölgesi reformuyla ilgili olarak Türkiye-Rusya arasında imzalanan anlaşmanın arka planındaki olaylar ve anlaşmanın maddelerini içeren bu yazıda Kobayashi ağırlıklı olarak batılı kaynaklardan etkilendiği görülmektedir. Ermeni bölgesine yönelik reform paketini otorite, acil önlemler, toprak problemleri, yürütme, dil, eğitim, askerlik görevi, nüfus sayımı ve bölge meclisleri, memuriyet gibi konuları alt başlıklar halinde vererek ele almıştır.

Japonya'da Ermeni Sorunu ile ilgili ilk bilgiler Kobayashi'nin bu konuyla ilgili olarak yazdıklarıyla sağlanmıştır. Kobayashi'nin Ermeni sorununa eğilmesi ilgi çekicidir. Ermenilerin o dönemde ki reform isteklerini ve Rusya'nın teşvikinin oynadığı rolünün etkisine vurgusuyla olayların gelişimine etki eden faktörleri inceleyerek aktarması önemlidir.

Ekonomik darlık ve dış borçlanma bir diğer önemli meselelerden biridir. Yöneticilerin bu borçlara aldırmayarak hala dış borçlanmayı sürdürdüklerini belirtmektedir. Ekonomik meselelerle ilgili olarak dönemin Ekonomi bakanı Cavid Bey'in konuşmasının tam metninin bulunduğu göze çarpmaktadır. Bu konuşmada

107 KOBAYASHI, a.g.e., S. 112-113

yabancı ülkelere olan borçlardan ve verilen tavizlerden, kapitülasyonlara varana dek ekonomik alandaki handikaplardan bahsedilmektedir.

Kobayashi ekonomik darlığın sebebinin İttihat Terakki Partisi'nin suçu olduğu görüşüne sahiptir. Kobayashi'nin ekonomik durumla ilgili olarak aktarmış olduğu metnin bir kısmı aşağıdaki gibidir;

a) Fransa. Demiryolları yapımı, limanların yenilenmesi haklarının verilmesi böylece gümrük vergisi indirimi, tüketim ve tekel vergisi, pazara giriş vergisi ve yabancılara da gelir vergisinin uygulanması, özel ayrıcalıkların kaldırılması için görüşmelerin kabulünü elde etti.

b)İngiltere. Ayden Demiryollarıyla ilgili konu, Çıkrıs, Yukarı Fırat nehrinin gemi geçişine hazırlanması, Mezopotamya sulama konusu, Irak'taki kömür madeninin çıkarılması, Bağdat demiryollarının Basra Körfezine kadar ulaştırılması, Basra Kuveyt hattına izin.

c)Almanya. Bağdat Şirket tahvilini beşe bölerek düzenlenmesi, demir yoluna kilometre başı 22 bin beş yüz lira indirime gidilmesi, büyük miktarda borçlanma dilimini Bağdat Demiryollarının üçüncü şirket tahviliyle birlikte olması kabul edilmiştir.

d)Rusya. 1900 yılında anlaşılan Karadeniz kıyısı demiryolu yapımı anlaşması

"..Hükümet bundan sonra ki 10 yıl içerisinde ki bayındırlık hizmetlerinin tamamlanması ve askeriyenin güçlendirilmesi için, bir çok

ekonomik finansal hesaplar yapması gerekecektir. Anadolu ve Suriye deki yeni planlanan yollar ve Bağdat demiryoluna ödenecek altı milyon lira yedi milyonluk dış borç demektir. Limanların yeniden yapılması ve Mezopotamya sulama projesi her biri üç yüz binden olmak üzere yedi yüz bin liraya tekabül etmekte, nihai olarak sekiz yüz bin liradır. Bu borca karşılık olaraki dört yüz bin liranın yıllık ödenmesi bütçeye eklenmelidir. Ayrıca bunların dışında Deniz Kuvvetleri Bakanlığının büyük masrafına karşılık devlet tahvillerinin aylık ödemesi iyice düşünülmelidir. Bu büyük masrafın bir milyon lirayı geçmesi beklendiğinden bunun için yaklaşık beş yüz bin liranın aylık borç gözetleme komisyonunun bütçesine eklenmelidir. Böylece yeni ödemeler ve her bakanlığın idari iyileştirmeler için gerekli masrafların her yılın bütçe ödemelerinde elli bin lira eklenmelidir. Buna karşılık olarak yeni finansal kaynak olarak gümrük vergilerinin artırılmasıyla yüz kırk bin lira ve yabancılardan alınan vergi uygulamalarından gelir olursa yetersiz olan kısım bir miktar telafi edilebilir...

..Birazcık karmaşıklığından canım sıkılsa da, günümüz Türkiyesi'nin ekonomik durumunu karşılaştırmalı olarak açıklamaktadır. Türkiye'nin ekonomik durumu 1881 yılında düzenlenmiş olsa da o zamandan itibaren, büyük miktarda karışmış gibi ancak bunun sorumluluğunun büyük kısmını

Komite Partisinin yüklenmesi gerekmektedir ancak bundan böyle birazcık düzelecek mi yoksa daha mı kötüye gidecek.''[108]

2.5.d I. Dünya Savaşı Dönemindeki Faaliyetleri

108 KOBAYASHI, a.g.e.,

Berlin Antlaşmasından itibaren ortaya çıkan ve Balkan Savaşlarıyla daha da belirgin hale gelmeye başlayan Germen-Slav çatışması Kobayashi'nin de dikkatini çekmiştir. Slavların hamisi olarak Rusya, Bulgaristan ve Sırbistan'ı, Germenler olarak da başı çeken Alman İmparatorluğu Avusturya ve Macaristan'ı etkisi ve kontrolü altında tutuyordu.

Kobayashi Germen-Slav çatışmasını anlatırken şu tür ifadelerde bulunmaktadır. 1895 yılında Rus-Avusturya anlaşmasında açıkça karşılıklı nüfuz alanları belirlenmiştir. Ancak Avusturya'nın Bulgaristan'ı kullandığı gibi, Rusya da Sırbistan'ı asla unutmamıştır. Bulgarlar Slavlaştırılmış Asyalı olmalarına rağmen, tamamen aynı ırktan olan Sırpların birliği Rusya için en çok dikkat ettiği konu olmuştur.[109]

Almanya, Sırpların kendisini ilgilendirmesinden çok, Üçlü İtilaf Devletleri Fransa, Rusya ve Büyük Britanya tarafından kuşatılma tehdidine karşı dengenin kurulması yolunda yanında yer alacağına güvenebileceği tek müttefik Habsburg monarşisi olduğundan Sırplara karşı Avusturya'yı destekledi.[110]

Aralarında ittifaklar kurulmaya başlayan Avrupa, gittikçe ayrışmaktaydı kutuplaşmaktaydı. Germen-Slav çatışmasının yanısıra ekonomik nedenler nedeniyle ilk başta Avrupa devletlerinin kendi aralarında başlayan daha sonra ittifak anlaşmaları ve sömürgelerin de katılımıyla dünya geneline yayılacak savaş patlak

109 KOBAYASHI, a.g.e., S. 143

110 MCNEILL H. William, ***Dünya Tarihi***, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, S.691

verecektir. Bu zamana kadar gerçekleştirilen ilk topyekün savaş olan, o dönemin Japon basınında Avrupa Savaşı olarak ifade edilen daha sonra Dünya Savaşı olarak adlandırılan savaş başlamıştır.

Fransızlar Alman tehlikesine karşı Rusya ve İngiltere ile müttefikti. Buna karşın Almanya ise Avusturya-Macaristan, İtalya arasında üçlü ittifak bulunmaktaydı. Ama İtalya'nın dışındaki tüm büyük Avrupa devletleri, rakiplerinin diplomatik kışkırtmaları karşısında gerilemektense savaşmayı yeğlediler.[111]

Savaşın başlaması üzerine Kobayashi 1914 Aralık ayında İtalya'ya gitmek durumunda kalmıştır.[112] Japon-İngiliz ittifakı nedeniyle Japonya savaşa İtilaf devletlerinin yanında girecektir. Bu yüzden İstanbul'da bulunan Japon vatandaşları burayı terk etmek durumunda kalmıştır. O dönemde Nakamura Shoten'i işleten Nakamura Eichi de İstanbul'u terk ederek Japonya'ya Avrupa'dan gelen son posta gemisinden birisi olan Hiranomaru'ya gece yarısı gizlice binerek geri dönmüştür.[113]

Kobayashi Dış İşlerine bağlı bir memur olarak ülkesine dönmek yerine o dönemde tarafsızlığını koruyan İtalya'ya gönderilmiştir. Savaşın gidişatını buradan izleyecektir.

İlk izlenimlerini Avrupa'dan başlıklı makaleyle bildirmektedir. Savaştan Avrupa Savaşı olarak bahseden Kobayashi, Almanya ve Fransa'nın genel durumuna

111 MCNEILL, A.g.e., S.691

112 KIYOTA Tamura, ***Echigo Taimusu***, 16.06.1931

113 SHINSHICHI, a.g.e.,S. 9

değinerek, Türkiye'nin oldukça dikkat çeken Süveyş Kanalı çıkarmasından bahsetmektedir. İstanbul'dan Suriye'ye olan demiryolu tamamlanmadığı için Ereğli-Adana arası ve Adana-Halep arasında ki bölgelerde mühimmatların deve ve at üzerinde taşındığından bahsetmekte ancak, Kıbrıs'ta üssü bulunan İngiltere'nin askeri mühimmat ya da askerin ilerleyişine rahatlıkla engel olabileceğine inandığını belirterek, Türkiye'nin bu girişimini utançla karşıladığını belirtmektedir.[114]

Süveyş Kanalına olan bu çıkarmayı Almanya'nın çok önemsediği, buraya olan demiryollarının tamamlanmasının çok da uzun sürmeyebileceğine değinerek, Süveyş Kanalı, Japonlar açısından Avrupa'ya olan gemi rotaları nedeniyle çok önemli olduğunu belirterek bundan sonra ki gelişmelerin nasıl bir rotada gelişim göstereceği konusunda biraz endişelidir.

Japonya'nın Süveyş kanalı çıkarmasına savaşın başladığı zamandan itibaren büyük önem verdiği görülmektedir. Bağdat Demiryolu bağlamında düşünüldüğünde bu meseleyi Amerika da yakından takip etmektedir. Bu, Amerikalı bir teğmen ve kaptanın 1914 Aralık ayındaki Bağdat Demiryolu'nun Toros Dağları'ndaki tamamlanmamış kısımı üzerine ayrıntılı ve resimli rapordan anlaşılmakta, onlara göre demiryolunun tamamlanması 2-3 yılı bulacağını tahmin edilmektedir.[115]

114 KOBAYASHI, a.g.e., S.159-160

115 GREIGH J.P.S., NEWCOMBE S.F.i The Baghdat Railway, ***The Geographical Journal***, Vol. 44, No.6, 1914 Aralık

Dünya Savaşı'nın başlangıcından itibaren en önemli konulardan birisi de tarafsız devletlerin tutumu olmuştur. Bunlardan en önemli ve dikkat çekenleri Üçlü İttifaktan birisi olan İtalya, Balkanlardaki Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'ın tavırları olmuştur. Kobayashi tarafsız devletlerin tutumlarının nedenlerini her ülkeyi ayrı ayrı ele alarak anlatmaktadır. Kobayashi'nin yazdıklarından savaşın başlangıç döneminde tarafsız olan devletlerin amaçlarına ve hangi safta savaşa girme ihtimallerinin daha fazla ya da az olduğunu kavramaktayız. Bizde bu kısımdan itibaren Kobayashi'nin gözünden bu devletler hakkında ki fikirlerini ve bunun paralelinde savaşın gelişimini maddeler halinde incelemeye çalışacağız.

İtalya:

İtalya Meclisi Almanya, Avusturya bir tarafta, Fransa, İngiltere ikilisiyle de görüşmeye devam ederek savaştan en karlı şekilde nasıl çıkabileceğinin sağlamaya çalışmıştır. Ülkede huzursuzluk baş göstermiş, durum meclisin feshine kadar varan gelişmeleri beraberinde getirmiştir.

İncelediğimiz eserde İtalya'nın İtilaf devletlerine katılana kadarki süreçte her iki tarafla olan görüşmelerin ayrıntılarına rastlamak mümkündür. Genel olarak baktığımızda İtalya'nın çıkarları Balkan yarımadasında Avusturya ile çelişmektedir.

İtalya'nın savaşın ilk başlarında ki tutumu ile ilgili olarak; İtalya'nın diplomasi savaşının ne doğrultuda verildiğini anlamanın zor olduğunu Almanya-Avusturya

ikilisiyle görüşmelerin içeriğinin açık olduğunu ancak Fransa, İngiltere ve Rusya ile olan görüşmelerin içeriğini görüşmeleri yapan kişilerden başka kimsenin bilmediği belirtilmektedir. Sırbistan ile çıkar ilişkisi bulunan İtalya'ya rağmen Avusturya'nın Sırbistan'a saldırması nedeniyle dengeler altüst olmuştur.

Avusturya'nın doğuya ilerleme politikasının her zaman devam ettirmesinin İtalya'nın işine gelmediğini ancak Berlin Konferansında Arnavutluk devletinin oluşturulmasının bunun bir uzantısı olduğu düşünülebileceği irdelenmekte, Avusturya'nın İtalya'ya danışmaksızın (ittifak anlaşmasına rağmen) Sırbistan sınırına saldırması hem İtalya hem de Rusya'ya karşı husumeti güçlendirdiği vurgulanmaktadır.

İtalya ve Avusturya doğu bölgesindeki durumum muhafaza edilmesi için karşılıklı görüşme ve dayanışmanın gerekliliğiyle ilgili olan anlaşmaya göre bu anlaşmaya imza atmayan başka bir ülkeyle savaşa girilmesi durumunda tarafsız kalınmasının kararlaştırıldığı bildirilmektedir. Avusturya ile İtalya'nın arası Varna'nın işgali ile daha da kötüye gitmiş, Avusturya ileri gelenlerinin bu problemle ilgili aralarında ki anlaşmaya aykırı olması bakımından "İtalya'nın istediği yerin Avusturya'nın Balkanlardaki çıkarlarına ters düşen bir konumda olduğundan bu konunun çözümü ve iyi ilişkilerin sürdürülebilmesi için görüşmelerin devam etmesi gerektiği" İtalyan dış işlerine bildirilmiştir. İtalya'ya işgalin nedeni sorulmasına

karşılık İtalya'nın cevabı ise Varna ve Dedekanez[116] adalarını işgalinin anlaşmaya aykırı olmadığı eğer öyle ise Avusturya'nın Sırbistan, Karadağ ve diğer Balkan bölgelerine yönelik askeri hareketlerinin hepsinin bu anlaşmaya aykırı olduğu belirtilmiştir.[117]

Almanya ve Avusturya İtalya'yı böylesine çabuk bir şekilde aralarından çıkarmayı düşünmemektelerdi. Buna karşı Almanya diplomatik girişimlerde bulunarak İtalya ile aralarında olan anlaşmanın geçerliliğini koruduğunu açıklamıştır.

Buna göre yeni anlaşma koşulları hazırlanarak 1911 yılında İtalya ülke sınırları içerisinde olan bölgelerin verilmesi, Trieste ve çevresinin özerk bir yer olduğunu belirterek bunu Avusturya'nın tanıması, Varna'nın İtalya'ya ait olduğunu Avusturya'nın kabul etmesi kararlaştırılmış buna karşılık olarak İtalya'nın Avusturya'ya iki milyar lira ödemesi, Avusturya ve Almanya'ya karşı tarafsızlığını devam ettirmesi, İtalya'nın On iki adayla ilgili girişimini yedinci maddeye göre ele alınması üzerinde anlaşılmıştır. Ancak Avusturya savaşın sonunu beklercesine olan davranışları ve tekliflere cevap vermemesine karşılık olarak İtalya hükümeti savaş sonrasında yapılması teklif edilen görüşmeleri kabul etmemiştir.

116 Dedekanez, On iki adayı işaret etmektedir.

117 KOBAYASHI, a.g.e.,

Buna karşılık olarak Avusturya toprak paylaşımı ile ilgili konular da dahil olmak üzere İtalya'nın önerisinin hepsini reddetmiştir. Gelişmeler karşısında İtalya hükümeti 3 Mayıs'ta Üçlü İttifak Anlaşmasını iptal ettiğini açıklamıştır.[118]

Kobayashi Üçlü İttifakın bozulmasını hakkında ki görüşünü şu şekilde dile getirmektedir;

> *"Üçlü İttifak bozuldu. İttifaka girerek sanayisini geliştirip, ülke gücünü üst seviyelere taşıyarak büyük ülkelerden biri haline gelen İtalya, şimdi daha da güçlenerek Büyük İtalya olmamış mıdır? Bunun sonucunda Avrupa Savaşı'na büyük bir değişim gelecek, Avrupa dış ilişkilerinde renkler değişecektir."*[119]

İtalyan Hükümeti Üçlü İttifak'ı bozmasının en büyük nedenini Avusturya'nın Balkan Yarımadasındaki kendisine danışılmadan girişilen askeri faaliyetleri olarak göstermiştir. Üzerinde anlaştıkları Balkanlardaki dengeyi koruma anlaşmasına rağmen yapılan bu hatalar ilişkilerin bozulmasına yol açmıştır. Böylece anlaşmada yer alan tarafsızlıkla ilgili hüküm geçersiz sayılmıştır.

Kobayashi, İtalya'nın İttifak devletlerinin arasından çıkmasını sağlayan bu tavrını olumlu karşılamıştır. Bu raporda İtalyan hükümetinin Avusturya'ya anlaşmanın iptalini ve nedenlerini açıklayan bildiri bütün maddeleriyle yer almaktadır.

---

118 KOBAYASHI, a.g.e.

119 KOBAYASHI, a.g.e.

Kobayashi ileriki raporlarında İtalya'nın İttifak anlaşmasını iptaline karşı Almanya ve Avusturya'nın birçok girişimini bulunduğunu belirtmektedir. Bu girişimlerden bazıları savaş kazanımlarının paylaşılması hususunda İtalya'ya verilen bazı ödünleri içermektedir. Ayrıca Avusturya aralarındaki anlaşmanın 1912-1920 yılları arasında geçerli olduğundan tek taraflı olarak iptal edilemeyeceğini, Trablusgarp savaşı, Adriyatik ve Ege denizindeki faaliyetlerinde ittifakın büyük desteğine rağmen İtalya'nın tutumunun doğru olmadığına değinilmektedir.

İtilaf devletleri de İtalya'ya bazı önerilerde bulunmaktadır. Bunlar Galata Kulesi'nden eserinde şu şekilde yer almaktadır;

Rusya; Adriyatik denizinde İtalya'nın çıkarlarının kabul edeceği, İngiltere; Carrabutto sınır bölgesiyle ilgi problemin çözümüne katkıda bulunacağı, Fransa ise Tunus Trablusgarp sınırının düzeltilmesi ve bunun haricinde Akdeniz, özellikle Boğazlar problemi ile ilgili olan meselelerde İtalya'nın çıkarları korunacağı vaadinde bulunmuşlardır.[120] Sonuç olarak İtalya Avusturya-Macaristan'a savaş ilan edip ve 40'km'lik bir hat boyunca saldırıya geçerek yeni bir savaş cephesi yaratmıştır.[121]

Kobayashi'nin İtalya'nın saf değiştirme olayının ardından Japon yöneticilere tavsiyeler de bulunmaktadır. Bunlardan göze çarpanları aşağıdaki gibidir;

120 KOBAYASHI, a.g.e.,

121 HOOK Alex, ***Day by Day World War 1***, (Çev. Nermin Bayçın), Boyut Yayın Grubu, 2005, S. 64

"İttifak mevzuuna gelince birçok ittifak çeşidi vardır. Saldırı durumunda ittifak, korunmaya yönelik ittifak ve diğerleri. İttifaklar çıkar ilişkisine bağlıdır. Bunun Japonya'da da baştan sonra iyice düşünülmesi gerektiği kanaatindeyim. Japon-İngiliz ittifakının gerekliliği ile ona duyulan mutlak saygıdan ve kutsallaştırılmasından vazgeçilmesini istiyorum... Girift yapısıyla Uluslar arası ilişkiler sürekli değişmektedir...

...Yabancılar Asyalıları kendilerinden bir sınıf aşağıda görmektedirler, Japonların dünyanın geleceğinin belirlendiği bu dönemde eskisinden daha çok gayret etmesi gerekmektedir."[122]

Bulgaristan:

Savaşta İtalya'nın tarafını kararlaştırmasının ardından meraklar Balkan ülkelerinin tavrında yoğunlaşmıştır. Bu ülkeler Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya 'dır. Bulgaristan Kobayashi'nin değimiyle Macarlar ve Türkler gibi Asyalı bir ırk olup, Ural-Fin ailesinden olduğunu, zamanla Slavlaştırıldıklarını belirtmektedir.

İtalya'nın şaşırtıcı kararının ardından İttifak devletleri Balkan devletlerinin kendileriyle birlikte savaşa girmelerini ya da tarafsız kalmaları için yoğun diplomatik girişimlerde bulunmuştur. Almanya Bulgaristan'a Makedonya'yı vaadetmektedir.

122 KOBAYASHI, a.g.e., S. 234

İstanbul'a doğru başlık altında Kobayashi Balkanlar ve Osmanlı devleti hakkında savaşın gidişatını irdelemektedir. Burada ilk başta ortaya çıkan konulardan birisi Bulgaristan'ın savaştaki tutumu olduğu görülmektedir. Kobayashi Bulgaristan'ın İttifak devletleriyle birlikte savaşa girmesinin pek akıllıca durmadığını savunmaktadır. Ülkesini İtilaf devletlerinden olmasının bu görüşü savunmasında paydası olsa da Kobayashi fikirleri mantıklı temeller üzerine kurgulamaktaydı. Bulgaristan ile ilgili olan düşünceleri şu şekildedir;

> "*Almanya Bulgaristan'a Makedonya'yı vaat etse de bu vaadi savaşı kazanmaları durumunda gerçekleşecekti, aksi halde burada herhangi bir hak savunamaz. Ben savaşın nasıl sonuçlanacağını kesin olarak tahmin edemesem de en önemli etkenden birisi olan ekonomik açıdan bakıldığında büyük bir yokluğun bulunduğu İttfak devletlerinin durumu kötüye ya da iyiye gidecek gibi durmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında İttifak devletlerinin zafer kazanmasını bekleyen Bulgar halkının umutları gerçekleşmeyeceğini düşünüyorum. Bulgarlar yıllardır Ruslardan aldıkları yardıma karşın İttifak devletlerinden yana bir tutumundan dolayı pişman olacağı kanaatindeyim.*"[123]

İtilaf devletleri de Bulgaristan'ı İttifak devletlerine kaptırmak istemiyordu. Bunu önlemek amacıyla savaşa İtilaf devletleriyle katılmaları karşılığında bazı

123 KOBAYASHI, a.g.e., S. 237

bölgelerin Bulgaristan'a verileceği ve ekonomik yardım yapılacağı bildirilmiştir. Bu maddeleri Kobayashi aşağıda ki gibi aktarmaktadır;

- *Bulgaristan'a Enez-Midye hattına kadar olan Trakya bölgesinin hemen ilhak edilmesi onaylanacak.*
- *Savaş sonrasında hemen Eğripalanka, Köprülü, Oflidağ, Manastır gibi şehirleri kapsayan, Eğripalanka-Soboto-Oflidağ hattına(Not: Bu ana demiryolu hattı 13 Mart 1912'de Sırp-Bulgar gizli antlaşmasıyla, Rus Çar'ının izni ile iki ülke arasında kararlaştırılan sınır hattıdır.) sınırı olan Makedonya bölgesinin bir bölümünün Bulgaristan'a verilmesi.*
- *Bulgaristan'a ekonomik yardım yapılacaktır.*[124]

Rus yönetimi bu bölgelerin Bulgaristan'a verileceğini İttifak devletlerinin elçilerinden duyduğu için kırılmıştır. Ayrıca Sırbistan ve Yunanistan, Bulgaristan'a bazı bölgeleri vermeyi kabul etmemiştir.

Bulgaristan bu toprakları hemen talep etmesine karşın, savaşın sonunu beklemesinin gerektiğini belirten İtilaf devletlerine Bulgaristan pek ılımlı bakmamaktaydı. Kobayashi'ye göre I. Balkan Savaşı Rusya'nın Bulgaristan açısından başarıyla ayrılmıştır ancak II. Balkan Savaşı'nda Avusturya ve Almanya'nın

124 KOBAYASHI, a.g.e., S. 247

başarısının gölgesinde kalmaktadır. Balkan savaşları sonrasında Almanya ve Avusturya'nın Bulgaristan üzerindeki etkisi oldukça artmıştır.[125]

Kobayashi'nin notlarında diplomatik girişimlerin Temmuz ayına doğru daha da yoğunlaştığını bildirmektedir;

> "*Bulgaristan'a yönelik politik hamleler Temmuz ayında itibaren daha da ağırlık kazanmaya başlamıştır. Buna paralel olarak Türkiye'deki Alman büyükelçisi değiştirilmiş, Wenghaim yerine Hoheroe Rangenburg getirilerek Bulgaristan'a yaklaşması emredilmiştir. Buna karşılık Sırp yanlısı İngiliz büyükelçinin yerine ise Hobern getirilmiştir. Kuzey bölgelerde Rus ordusunun kayıpları karşısında İttifak devletleri güç kazanmıştır.*"[126]

Yunanistan Bulgaristan'a toprak vermeyi kabul etmiyordu. Bu mevzu İtilaf devletlerinin elini zayıflatmıştır. Kobayashi'ye Paris'ten gelen bir telgrafta ise şunlar yazılıdır;

Paris'ten (13 Ağustos'ta)gelen telgrafa göre İttifak devletleri Sofya'daki elçileri Radoslov'un görüşmesiyle yakındaki Sırbistan'a saldırması gerektiğini böylece Bulgaristan'a daha fazla toprak vereceğinin tekrarlandığı bildirilmektedir. Bulgar kralı Kayzer'in samimi tavırları nedeniyle harakete geçirilmiştir.[127]

---

125 KOBAYASHI, a.g.e., S. 251

126 KOBAYASHI, a.g.e.,

127 KOBAYASHI, a.g.e., S. 259

Almanya Bulgarlarla empati yaptığını, Bükreş Antlaşmasına karşı üzüntülerini buna karşın Bulgaristan'a Makedonya'nın verilmesini vaadederek İttifak devletlerinin savaşı kazanacağını ve Bulgaristan'ın Almanya ve Avusturya ile birlikte hareket etmesini talep etmektedir. Kobayashi bu hamleyi İtilaf devletlerinin Balkanlardaki diplomatik yenilgisinin nedeni olarak görmektedir.[128]

Balkanlarda jeopolitik bakımdan ele alındığında Romanya da çok önemli yere sahip olduğu düşünülebilir. Bu nedenle İttifak devletleri Romanya'yı savaşa sokmak istemeyerek tarafsız kalmasını talep etmiş, buna karşılık şu önerilerde bulunulmuştur;

8 Temmuz Avusturya hükümeti Romanya'ya yönelik olarak;

- *Romanya'nın Avrupa Savaşı'nda tarafsızlığını koruması durumunda Avusturya Seret'e kadar olan Bukowanya'yı vereceği, yine Transilvanya'daki Romanyalılara karşı, birçok yeni iyileştirmelerin sağlanacağı, özellikle Kuranstat da üniversite kurulmasından Romence bilen halka da memur olabilme hakkı tanınacağını taahhüt etmektedir.*
- *Askeri gücü ile Avusturya'ya yardım etmesi durumunda Çernobil dahil olmak üzere Puruta varana kadar ki bütün Bukowanya'dan Danüb kıyılarına kadar olan bölgeyi vereceğini, ayrıca Avusturya Rusya'ya karşı*

128 KOBAYASHI, a.g.e., S. 259

Besaravya'ya saldıracağından Romanya'nın bu durumda Avusturya'ya yardım etmesi gerektiğini bildirmiştir.[129]

Bu tür gelişmeler devam ederken 22 Ağustos'da İtalya Türkiye'ye Lozan Antlaşması gereği Trablusgarp'taki askeri varlığını sonlandırmaması, Türkiye'deki İtalyanların ekonomik özgürlüğünü kısıtlamasını bahane ederek savaş ilan etmiştir.

"*Eylül ayına girildiğinde manzara yavaş yavaş belirginleşmeye başladı. Sırp Hükümeti 1 Eylül'de İtilaf devletlerine yönelik olarak, verdikleri kayıplar karşısında prensipte Büyük Güçlerin önerileriyle yapılan 1912 yılında sonuçlanan Sırp-Bulgar Antlaşmasının gerçekleştirilmesinde hemfikir olunduğundan, İtilaf Devletleri Yunanistan'la da anlaşmak için bir kez daha ekonomik baskı uygulama yoluna gitti. Ancak Yunanistan gelecekte savaş sırasında yasak olan maddeleri resmi bir şekilde söz vermesi gerekmesi, buna karşın İtilaf devletleri sigara gibi maddelerin ihraç miktarını düşürmeyi, yine İngiliz sömürgelerinden gelerek Yunanistan'da ülke içi kullanımda olan malların ihracını engellemeyi ve Yunan gemilerine olan kısıtlamaları gündeme getirmiştir.*

Diğer yandan Bulgaristan'da 3 Eylül'de İngiliz yeni büyükelçisi Obern'in Bulgar kralını ziyaret ettiği, 4 Eylül'de ise Alman imparatoru elçisi Mekremburg'un Bulgar başkentine girdiği söylenmekte, Sofya yavaş yavaş

129 KOBAYASHI, a.g.e., S. 262

dikkatleri tekrar üzerine çekmektedir. Ancak İttifak devletlerine karşı tavrı şaibeli olmaya başladı. 6 Eylül'de bir Alman siyasetçi Bulgaristan'ın ittifak devletleriyle birlikte hareket ettiğini, Yunanistan ve Romanya'nın tarafsızlığını koruyacağını bildirdiğini söylemiştir. Böylece Çanakkale boğazının geçilmesi, bu durumu değiştireceğinden aşağıda bahsedilen saldırı yöntemi ve bunun gerçekleşmesinin imkansız olduğuna karar veren gerçekten akıllı bir eleştiri getirmiştir. Gerçekten Bulgaristan artık büyük olasılıkla İttifak devletlerine yöneldiği düşünülebilir. Türkiye'yle olan görüşmede karara ulaşmış, 5 Eylül'de Halil Bey'in verilecek toprakları incelemesinden sonra 9'unda(10 diyenler de var) Türk-Bulgar birliği sağlanmış, Türkiye Bulgaristan'a Karaağaç istasyonunu (Edirne'nin girişinde olan istasyondur) da kapsayan demiryolları hatlarını ve Demoçika bölgesini vermiştir. Türkiye'nin devrettiği bölgelerdeki Müslümanlar öfkelerini bastırsalar da ilerde yeniden patlayacağı tahmin edilebilir...

...Enver Bey ise bu konuyla ilgili olarak "Bu toprak devri Türk Bulgar dostluğunun devamı için Bulgaristan'ın iyi komşuluğu için yapılmıştır. Böylece Balkanlarda yeni bir dönem başlayacaktır." gibi ahmakca sözler sarfediyor."[130]

130 KOBAYASHI, a.g.e., S.265-266

Kobayashi Eylül ayında ki Balkan devletlerinin tutumunu bu şekilde tanımlamaktadır. İtilaf Devletleri Yunanistan'a ekonomik baskı yaparak kendi taraflarına çekmeye çalışırken, Bulgaristan Türkiye'nin belli bölgeleri vermesi karşılığında Türk-Bulgar anlaşması sağlanmıştır. Kobayashi Bulgaristan'da sadece Alman taraftarlarının bulunmadığını eski başbakan Geshov'un Almanya ve Avusturya ile birlikte haraket edilmesi durumunda İstanbul ve Küçük Asya'ya yönelik planlarının suya düşeceğinden Sırbistan ve İtilaf devletleriyle birlikte hareket etmesinin yararlı olacağını belirttiğinden bahsetmektedir.

Ancak çok fazla geçmeden Türkiye'de olduğu gibi Alman subaylarının kara kuvvetlerinde gerekli görülen yerlere getirilmesi ile askeri talimlere başlamış ve seferberlik ilan etmiştir. Ancak bu talimler gerçekleşirken bunlardan haberdar olan Sırbistan ve Yunanistan taraflarını telkin etmek için İngiliz ve Rus büyükelçilerle görüşerek bu talimlerin bu ülkelere karşı olmadığı belirtilmiştir.[131]

8 Ekim günü Alman ve Avusturya birliklerinin Sırbistan'a doğru güneye ilerlemesiyle Sırbistan'a gerekli yardım gelmesi gerekiyordu. Sırbistana yardımı Fransa Selanik'e birlik çıkartıp Alsus'un kuzeyinden ve Shampen'den taaruza geçerek Almanları durdurmaya çalıştı.[132]

Bu birliklerle birlikte Bulgaristan'da savaşa katılarak Sırbistan'a saldıracaktır. Bu hususla ilgili Bulgar Başbakanı'nın açıklaması verilmektedir.

131 KOBAYASHI, a.g.e., S.271

132 KOBAYASHI, a.g.e.,

Balkanlardaki önceden beri sürdürdüğü tutum ve sonuçta İttifak devletlerinin yanında savaşa girmesiyle atalarının topraklarını geri alma hayalinin gerçekleşeceği ve savaşın yakında sona ereceği bu savaşın doğru ve kutsal olduğunu, cesur ittifak devleti orduları ve cesur Bulgar ordusuyla Sırbistan'la savaşıp oradaki yurttaşlarımıza da yardım etmeleri gerektiğini ifade ederek savaşa katılmıştır. Savaşın sona yaklaştığı düşüncesi Almanlar tarafından aşılanmış olsa gerek.[133]

Yunanistan:

Yunanistan konusunda Balkanlardaki plan 9 yüz bin kişiden oluşan İttifak ordusuyla gerçekleştirilecektir. Buna karşın İtilaf devletlerinin Yunanistan'ı yanına çekmekten başka çareleri kalmamıştır. Rusya'da gerekli askeri mühimmat olmadığı için Yunanistan'a Trakya, İzmir, On iki adaların verilmesi önerisinde bulunulmuşsa da Yunan askeri elitinin Alman hayranlığı ve İttifak devletlerinin üstünlüğünü kabulü nedeniyle Yunanistan bunu reddetmiştir.[134]

Yunanistan hükümetinin bir sonuca varması uzun zaman almıştır. Avrupa savaşı çıktığından beri sekiz kez hükümet değişikliği yaşayan Yunanistan, savaştaki konumunu belirleyememişti. Ancak Venizelos'un Ege adalarını gezmesi sonrasında ülkeye dönerek Yunan krallığını ilan etmesi ve Bulgaristan'ın işgallerine göz yuman Almanya'ya savaş açmasıyla sonuçlanmıştır.

133 KOBAYASHI, a.g.e., S.285-286

134 KOBAYASHI, a.g.e.,

Yakın Doğu Haberleri:

Yakın doğu haberleri bölümünde İskenderiye limanının öneminden bahsedilmekle birlikte Çanakkale boğazının ele geçirilebilmesi için iki taraflı saldırının gerekli olduğunu belirtilmektedir. Ayrıca Bağdat Demiryolu projesinin geleceği ve bu bölgenin nasıl değerleneceği dile getirilmektedir.

Rusya'nın planı Erzurum'u alıp, Ermenistan ve Kürdistan'ın yanısıra İran bölgesine varan yerleri elde etmek istemekteydi. Rusya'nın Uzak Doğudaki geçmişteki açılımları da Yakın Doğudaki durumun buna elvermemesi yüzünden yaptığı düşünüldüğünden, İmparator Peter'den itibaren ki siyasetleri boğazları elde ederek, Akdeniz'den çıkış almayı istemişlerdir... Ancak son zamanlarda Rusların gözünü diktiği yer İstanbul'dur. Rusya yakın doğunun yönetilmesine yönelik Japonya'nın yardımını hisetmemekte midirki. Uzak doğuda Japon-Rus kapışması kesinlikle Doğu'nun sonsuz barışına katkı yapmaz.(Bu satırları yazarken Japon-Rus anlaşması yapılmıştır) Ben bu konuda onları destekliyor, onların Japonya'yı tanımalarını böylece Japon-Rus ilişkilerinin gelişimini sağlamayı, Japon-İngiliz ittifakıyla da Uzak Doğu barışının tesis edilmesine çalışılmasını ümit etmekteyim. (Nisan 1916)[135]

135 A.g.e., S. 304

Kobayashi'nin Rusya'nın planını aktardıktan sonra Almanya'nın Bağdat Demiryollarını yapmasındaki amaçlarını ve tamamlanması gerçekleştirilirse elde edilecekleri Alman kralının kendi sözleriyle aktarmaktadır;

"*Güney Anadolu, Kuzey Suriye ve Mezopotamya'dan İran Körfezine kadar uzanan kuşakta toprak ve su dağılımına bakımından sadece iki çıkış vardır. Birincisi İran Körfezi, bir diğeri ise İskenderiye körfezidir. Mezopotamya bölgesinin iyileştirilmesiyle Türkiye'nin bereketli toprakları yüzbin metrekareye ulaşabilir. Ancak bunun çıkışı İskenderiye körfezi olup, buna rakip olabilecek bir alternatif de yoktur. Akdeniz'in kuzeydoğu kısmının geleceğini iyi çözümlemek gereklidir. Şirişa ovasından Anadolu'nun iç bölgelerindeki tarım, bunun yanısıra Kuzey Suriye'nin buğdaylarına dikkat edin. Ayrıca bu bölgedeki mineral kaynakları unutmamak gerek Harput ve Diyarbakır'da çok büyük bir çelik madeni bulunmakta yine Albistan Dağında Türk kurşununun parçalar halindeki bölümü ve demir kumu ihtiva eden bolluktan bahsediyorum.*"[136]

Buna karşılık olarak Kobayashi, İstanbul'dan sonra en önemli stratejik yer olarak gördüğü İskenderiye körfezinin konumuna ve gelecekte ki önemine karşın Kıbrıs'ın İngiliz yönetiminde olmasına sevindiğini ifade etmektedir.

Kobayashi'nin Rusya ve İngiltere ile artık müttefik olan Japonya'nın yakın doğudaki meselelere daha çok zaman ayırma fırsatı olduğunu belirtmektedir. I.

136 KOBAYASHI, a.g.e., S. 308-309

Dünya Savaşında halifelik kullanılarak Müslümanlar İtilaf devletlerine karşı harekete geçirilmeye çalışılmıştır. 11 Kasım 1914'de Sultan halifeliği kullanarak İtilaf devletlerine özellikle İngiliz ve Rus yönetimi altında olan Müslümanlara, kâfirlere karşı savaşa katılmasını isteyerek savaş ilan etmişti.[137]

Osmanlı sultanı halife ünvanı ile savaş ilan etmiş olsa bile halifeliğin etkisi eskisi kadar etkili değildir. Ayrıca İngiltere'nin Araplar üzerine yaptığı propaganda nedeniyle halifeliğe Arapların talip olduğunu görmekteyiz.

Halifelik kavramı ve içeriği geçmişten günümüze olan süreçteki el değişimi ve yararları Kobayashi tarafından ele alınmaktadır. Kobayshi halifeliğin gücünü Osmanlı'nın gücüne paralel olarak azaldığına işaret etmektedir.

> "*Türkler Halifelik (400 yıldır) kendilerinde olduğu için bunun gücüne güvenmektedirler. Türkler yok olsa da Müslümanların yok olmayacağından ötürü bu güce dayanmaktaydılar ancak, Halifeliğin gücü ve etkisi zamanla yitirilmekte olduğunu belirterek, bunun Türklerin gücünü kaybetmesiyle halifelik de gücünü yitirmekte, ayrıca başka müslüman bir devletin bu ünvanı ellerinden alma ihtimali vardır. Örneğin Japonya Müslümanları himaye ederek halifeliği ele geçireceğini Abdülhamid duysaydı, etekleri tutuşurdu.*

137 SHAW J. Stanford & SHAW Ezel Kural, ***History of the Ottoman Empire and Modern Turkey***, Vol 2: Reform, Revolution and Republic : The Rise of Modern Turkey, 1808-1975, Cambridge University Press, 2002, S. 312

Ancak, Japonlarda böyle bir istek bulunmamaktadır. Buna karşın Arap ülkelerinde halifeliği Türklerden almak isteyenler bulunmaktadır."[138]

1916 yılında İngilizlerin desteği ve kışkırtmasıyla meydana gelen Arap ayaklanması, Osmanlı birliklerinin, Şam'ın güneyinde T.E. Lawrence'ın komutasındaki Araplar tarafından Tafas kasabasında katledilmesine yol açmıştır.[139] İngilizler halifeliğin Araplara ait olduğu propagandasını yaparak bu değerli silahı Türklere kullandırtmamış, aksine Arapların Türklere karşı ayaklanmasını sağlamıştır.

Boğazlar Sorunu:

Rusya'nın güneye inme politikasının sonucunda ortaya çıktığını düşünebileceğimiz Boğazlar sorunu, I. Dünya Savaşı'nda da çok önemli bir yere sahiptir. Boğazlara sahip olarak Akdeniz'e inmeyi hedefleyen Rusya için bu savaşın çok iyi bir fırsat olduğu ifade edilmektedir.

Kobayashi I. Dünya Savaşı sırasında Boğazlar Sorunu ile ilgili meselelere eğilmesinin yanısıra 1922 yılında dış işleri bakanlığının Avrupa masasına gönderdiği raporda Yakındoğu Sorunu'nun önemli bir etmeni olarak Boğazlar sorununun tarihi

138 KOBAYASHI, a.g.e.,

139 HOOK Alex, ***Day by Day World War 1***, (Çev. Nermin Bayçın), Boyut Yayın Grubu, 2005, S.116

süreci Japonya açısından önemi ve Sevr Antlaşması ve Boğazlar Sorunu olarak ele aldığı görülmektedir.[140]

Birinci dünya savaşı dönemle ilgili olarak şu ifadelerde bulunmaktadır;

"*Boğazlar Sorunu Rusya'nın Karadeniz'e olan kıyısından kaynaklanan bir sorun olmakla beraber, Ruslar bu savaşla elde ettiği fırsatı kaçırmaması gerektiği fikri hakimdir. Böylece Akdeniz'e inmenin hesaplarını yapmaktadırlar. İtilaf devletleri arasında bundan en çok etkilenen İngiltere olmasına rağmen İngiltere'nin Mısır'ı elinde bulundurması nedeniyle eski endişeleri bulunmamaktadır. Aksine Almanya'nın yerine Rusya'nın boğazlarda söz sahibi olmasını yeğlemektedir.*

İtalya başbakanı da İtalya'nın Ege Denizi'nde serbest dolaşım, ticaret hakkının korunması koşuluyla Rusya'nın burayı elde etmesini kabul ettiklerini bildirmektedir. Yani İtilaf devletleri gemilerin serbest dolaşım hakkının korunması koşuluyla İstanbul'un Rusya'ya verilmesi konusunda hemfikirdir."[141]

Kobayashi'nin 1922 yılındaki raporunda ise Japonlar açısından Boğazların önemi ve burada gözetmenlik hakkının elde edilmesi için yapılan diplomatik girişim

140 Gaimusho Gaiko Shiryokan, ***Tai To Heiwa Joyaku to Kaikyo Mondai,*** Kinto Mondai Shiryo, Ref: B10070082800, 1922.

141 KOBAYASHI, a.g.e.,

ve hakkın elde edilmesi ile ilgili bilgiler ve Sevr Antlaşmasının Boğazlar Sorunu ile ilgili maddeleri ele alınmaktadır.

Japonya ile ilgili kısımlar kısaca şu şekildedir;

"*Türkiye'nin eski Sultanı II. Abdülhamid, Japon-Çin savaşı öncesinde, 'Ertuğrul' fırkateynini Japonya'ya yollamışsa da aynı gemi talihsizlikler sonucu Kioshima da batması nedeniyle Japonya sağ kurtulanları götürme amacıyla iki gemisini İstanbul'a göndermiş, Japon gemileri Çanakkale Boğazı' girişinde geçiş verilebilir mi verilemez mi diye Boğaz sözleşmesinden kaynaklanan problem nedeniyle Asya kıyısında ki Besika limanına demirlettirilip, Sultan'ın Büyük Güçlere danıştıktan sonra bu yerde kurtulanların verilmesini talep etmesi üzerine Japon kumandanın Türk askerlerini teslim etmeyerek Japonya'ya geri götüreceğini söyleyerek uyarıda bulunmasıyla Sultan boğazdan geçişe izin vermiş, iki gemi İstanbul'a giderek görevini yerine getirip ülkeye geri dönmüştür. Boğazlar sorunu ile ilgili olarak büyük bir problem olmamasına karşın Boğazlar Sorunu ile ilgili yazarlar arasında bu ayrıntılı olaydan bahseden olmadığından belirtilmiş olup, Japon-Rus Savaşı esnasında Rus Karadeniz Filosunun boğazları geçmesi olayı son zamanlarda Boğazlar sorunu ile ilgili olarak oldukça üzerinde durulan hususlardan birisidir bunun ayrıntıları aşağıdaki gibidir;*

1904 yılı Temmuz başlarında Rus Karadeniz Filosuna ait Petersburg ve Smolensk adlarında iki gemi ticari gemi bayrağıyla boğazı geçerek Süveyş Kanalını ardında bırakıp Kızıl Denize geçtiğinde orada bulunan İngiliz gemisi Malacca tarafından farkedilmesinin sonucunda bunun hem Rusya hem de Türkiye için büyük bir problem haline geldiğini belirtmektedir.''[142]

Romanya'nın Savaşa Katılması:

Romanya 1916 yılı Ağustos ayında İtilaf devletlerinin yanında savaşa katılmıştır. Bunun nedenleri şu şekilde aktarılmaktadır;

- *Savaş nedeniyle Avusturya-Macaristan sınırında yaşayan Rumen halkının huzursuzluğu.*
- *Romanya'nın savaşa katılmasıyla Dünya Savaşı'nın daha çabuk biteceği fikri.*
- *Romanya halkının isteklerinin yerine gelmesi için akla en yatkın devletlerle hareket etme gerekliliği*.[143]

Türkiye:

142 Gaimusho Gaiko Shiryokan, ***Tai To Heiwa Joyaku to Kaikyo Mondai***, Kinto Mondai Shiryo, Ref: B10070082800, 1922.

143 KOBAYASHI, a.g.e.,

Bu bölümde savaşta Türkiye'nin durumuyla ilgili olarak Kobayashi'nin aktardığı bilgileri incelemeye çalışacağız. Kobayashi Türklerin Almanlarla birlikte bu savaşa girmesinin pek akıllıca olmadığını, Türkiye'nin bütün kaderini Almanya'nın ellerine bıraktığını bildirmektedir. Savaşa girmenin bütün sorumluluğu ise Enver paşa'ya yıkmaktadır.

Enver Paşa ile ilgili olarak; "Günümüzde Türkiye'yi sırtlayan Enver Paşa'dır. O Naci Bey'le birlikte 1909 yılı devrimini gerçekleştirmiş, yine İtalyan-Türk savaşında Libya'daki Afrikalıları yönlendirerek karşı taarruza geçiren kişi olup, 23 Ocak 1913 askeri devriminin de lideridir."[144] ifadelerinde bulunmaktadır.

Berlin Antlaşmasıyla büyük oranda yıkıma uğrayan Türkiye, Balkan Savaşıyla Avrupa'daki topraklarının neredeyse tamamını kaybetmiş, bununla da kalmayıp Avrupa Savaşı'na katılarak yeniden kanlara bulanması Asyalı bir ırk olarak kendisini derinden etkilediğini belirtmektedir.

Çanakkale'nin İngiliz-Fransız ortak saldırısına uğraması yaklaşık altı yüzyıl sonra buraları kaybetme tehlikesiyle karşılaşılması bakımından ilginç olduğuna değinip, ancak bu saldırının başarılı olabilmesi için Donanma ile saldırının tek başına yetersiz olacağını, kara kuvvetlerinin de katılımıyla ancak başarılı sonuçların elde edilebileceğini düşünmektedir.

144 KOBAYASHI, a.g.e.,

Türk Alman yakınlaşmasının sebebini Almanya'nın Bağdat demiryolu projesinden geçtiğini belirterek, bu demiryollarının küçük asyadan, Mezapotomya'yı çaprazlamasına geçerek önceden de bahsettiğimiz stratejik bakımdan çok önemli olan İran körfezine ulaştırılmaya çalışıldığını ifade etmektedir.

Almanların sadece demiryollarıyla sınırlı kalmadığını, bankalardan, gemi şirketlerine, ağır sanayiye kadar giren Alman sermayesinin varlığını kabul etmek gerektiğini, Almanların örgütsel ekonomik gelişim modelinin iyice araştırılması gerektiğini belirtmektedir. Askeri malların ithalatından, Japon mallarına ithaline kadar her şeyde parmakları olan Almanların, Avusturya ile birlikte Türk ekonomi çevresini elinde tuttuğunu söylemektedir.

Kobayashi kitabın geri kalanında Türkiye'nin tarihi, coğrafi ve idari yapısını, anayasal süreci, ekonomik ve ticari yönlerini konu almıştır.

Türk tarihini kısa Türk tarihi olarak ele aldığı konuyu Oğuz Türklerinden Abdülhamid dönemine kadar olan süre zarfındaki tarihi gelişmelerin, anlaşmaların ve savaşların ayrıntılarını bulmak mümkündür. Aynı zamanda problem haline gelen Balkan sorununun kökenlerini deşifre etmesi ve Türk tarihini eski çağlardan itibaren -öz bir şekilde incelemiş olsa da- ele alması Japonya'da Türk tarihini konu alan ilk çalışmalardan birisi olması açısından önemlidir.

Türkiye'nin Coğrafi özelliklerinin ve idari yapısının ele alındığı diğer bölümde, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ve savaştaki kayıplar sonrası geriye kalan

bölgelerdeki vilayetlerin nüfusu, yüz ölçümü, iklimi hakkında gerekli bilgiler verilmektedir.

Bölgeler Avrupa ve Asya Türkiyesi olmak üzere iki bölümde ele almaktadır. Asya Türkiyesi beş alt bölümden oluşmaktadır. Bunlar Küçük Asya, Ermenistan ve Kürdistan Bölgesi, Mezopotamya Bölgesi, Suriye Bölgesi, Arabistan Bölgesi'dir.

Bunların yanısıra vilayet, köy, kasaba, nahiye sistemlerini bu sistemlerde görevlilerin isimlerinden görevlerine kadar açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Bölgelerin coğrafik yapısı ayrıntılarıyla verilmiş, yazarın Tigris ve Yukarı Fıratın eskiden dünyanın en verimli toprağının (altın kuşak) bulunduğu yer olarak ifade ettiği Kürdistan coğrafyasına İngiltere'nin günümüzde ilgisini bulunduğundan bahsedilmektedir.

1839 yılındaki Gülhane Hattı Hümayun'un kabul edilmesinin ardından Napolyon hukuk kuralları temel alınarak sivil, cezai ve ticari kanunlar belirlenmiştir. 1876 yılında II. Abdulhamit hayat, finansman güvenliğini sağlamaya yönelik girişimlerde bulunmuş, basın özgürlüğü, bütün Türk vatandaşlarının eşit olduğunu kabul etmiştir. Böylece İslam devlet dini oluyordu ancak, bütün dinlere özgürlük vardı. Türkiye bundan sonra anayasal hukuk devleti olmuştur.

Ekonomik bakımdan bakıldığında tarım ürünleri ve toprak ve alım satım vergileri ana kalemleri oluşturmakta, gider olarak ise dış borç faizleri ve askeri harcamalar en büyük oranları kaplamaktadır.[145]

Sanayinin fazla gelişmediği Türkiye'de ekonominin tarım üreünlerine bağlı olduğu, başlıca tarım ürünlerinin ise tahıl ürünleri, zeytinyağı, koyun yünü, hayvan derisi, meyveler, afyon ve tütün oluşturmaktadır. Afyon Konya bölgesinin en çok üretilen mamülü olsa da merkezi Afyon Karahisar'dır. Tütün Karadeniz kıyısı boyunca, İzmir gibi Asya Türkiye'sinde olduğu gibi Dram, Kavala, İskeç etrafındaki yerler olup şimdi yabancı ülkelerin bölgesindedir. Kobayashi Türk mamullerini sıraladıktan sonra Japon-Türk ticareti ile ilgili bildiler vermektedir.

Japonya ile olan ticaret yirmi yıldan fazladır burada olan Nakamura Shoten olsa da çok yüksek miktarda olduğu söylenemez. Ancak coğrafi uzaklıktan mı olduğu düşünülse de artık Bağdat Demiryolu yapılıyor olduğundan Anadolu bölgesi gelişerek Mezopotamya'ya hükmeder hale gelmesini temenni etmektedir.

Türkiye ile ticari hacmi en fazla olan iki ülke İngiltere ve Almanya’dır. Bunların istatistikleri verilmektedir. Türkiye'den Japonya'ya en çok ihraç edilen mamüller afyon ve tütündür, Türkiye'nin Japonya'dan ithal edilen mallar kumaş, kırtasiye ürünleri, çiçeklik vazo, örgü ürünleridir.

145 KOBAYASHI, a.g.e., S. 396

Kobayashi son olarak Türk demiryolları ve yabancı ülkelerin üzerindeki kulanım ve yapım hakkıyla ilgili bilgileri vermektedir. Demiryollarını dört grupta toplamıştır. Buna göre Almanya'nın; Haydarpaşa-Bağdat-Basra hattı, Eskişehir-Ankara hattı. Fransa'nın; Mudanya-Bursa hattı, İzmir-Bandırma hattı, İzmir-Afyon Karahisar hattı, Beyrut-Lakia-Halep hattı, Homs-Tripoli hattı, Lakia- Şam-Nezrip hattı, Cafa-Kudüs hattı. İngiltere ve bütün ülkelerin ortak kullanabileceği hatlar; İzmir-Burdur hattı, Mersin-Adana hattı. Türkiye'nin; Ağrı-Hayfa-Necip-Derea hattı, Şam-Medine hattı, Hodida-Saana hattı olmak üzere dört grupta toplanmıştır.[146]

I. Dünya Savaşı Sonrası Dönem:

Kobayashi'nin 1. Dünya Savaşı ile ilgili yazıları burada son bulmakla beraber, 1916 yılında 1914-15 yılları arasındaki başarıları nedeniyle 8. derece nişanla mükâfatlandırılmıştır. 1919 yılı Nisan ayında ise 1. Dünya Savaşı sonunda yapılacak antlaşmaların görüşüldüğü Paris Barış Konferansı'nda tam üyenin yanında katılmakla görevlendirilmiştir.[147]

1919 yılı Aralık ayında görevinden ayrılarak arada bir Tokyo'da yurtdışı muhabirliği yapmaya başlamıştır. 1920 yılı Eylül ayında Almanya ile barış

146 KOBAYASHI, a.g.e., S. 422-423

147 KIYOTA Tamura, ***Kobayashi Tetsunosuke kun no Shi wo Itamu***, Echigo Taimusu, 16.06.1931

antlaşmasının yapılmasının ardından, 1915-1920 yılları arasındaki olaylarda göstermiş olduğu başarılardan dolayı 7. derece nişanla ödüllendirilmiştir.[148]

1922 yılı Şubat ayında, dış işleri bakanlığı tarafından yeterli derecede Türkçe bilmesi nedeniyle Türkiye'ye geçici görevle atanan Kobayashi bu dönemde savaş sonrası Türkiye'nin durumunu gözlemlemek için görevlendirildiği düşünülebilir.

1922 Ekim ayında Japon başbakanın başbakan Hara Takashi'nin uygun görmesiyle Türkçe'nin yanısıra Avrupa dillerine hakimiyeti nedeniyle İtalya'ya 2. dereceden tercüman olarak atanmıştır.[149] Aynı yılın Kasım ayında Lozan ortadoğu barış görüşmeleri yapılacaktır, Kobayashi Lozan görüşmelerine tam yetkili üyenin yanında danışman olarak katılmıştır.

1923 yılında 6. derece nişana layık görülen Kobayashi, 1923 yılı Aralık ayında maslahatgüzar olarak 'Port Said'e atanmıştır.[150]

1926 yılında rahatsızlıklarından ötürü 'Port Said'deki görevini bırakarak[151] Japonya'ya geri dönmüştür. Balkanların karmaşası ve savaşlar, yolculuklar, belgeler içerisinde zorlu günler geçirmesi nedeniyle hastalığa yakalanan ve Niigata bölgesinde bulunan Kurohime dağının yakınında ki Mizukami köyünde son günlerini geçiren Kobayashi, 4 Haziran 1929'da hayata veda etmiştir.

148 KIYOTA,a.g.e.,

149 Gyosei Bunsho, ***Kobayashi Tetsunosuke Ninkan no Ken***, No: 029400

150 KIYOTA, a.g.e.,

151 Gyosei Bunsho, ***Fukuryoji Kobayashi Tetsunosuke Menkan***, No: 0269

Sonuç

Bu çalışmayla 20. yy. başlarında Japonya'nın Osmanlı devleti içinde yürüttüğü bilgi toplama faaliyetlerine bir örnek olarak Kobayashi Tetsunosuke'nin Balkan Savaşlarından I. Dünya Savaşı sonuna kadar olan faaliyetleri ele alınmıştır. Günümüze kadar araştırılmamış olan Kobayashi Tetsunosuke ve faaliyetleri, hiç araştırılmamış olması, Japonya'nın Osmanlı devletine yönelik yaklaşımını anlamamız ve Japon diplomatın gözünden Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu koşulları ele alınması açısından önem arzetmektedir.

Konuyu Japonya açısından değerlendirdiğimizde İngiltere tarafından I. Dünya Savaşı'na İtilaf devletlerinin yanında sınırlı destekle girmesi istenmiştir. Japonya'nın Akdeniz'e gönderdiği İngiliz ve Fransız gemilerini koruma amaçlı gönderdiği filo,

Almanya'nın Uzak Doğu'daki sömürgelerini ele geçirilmesi ve ilerde katılacağı Sibirya Müdahalesi biçilen rollerdir.

Japonya'yı bu savaşta ilgilendiren diğer bir husus da ticari gemilerinin rotası olması nedeniyle Süveyş Kanalı'nın durumu olduğu düşünülebilir. Ayrıca Boğazlar Sorunu'da Japonya'yı yakından ilgilendirmektedir. Bu iki konunun direk olarak Osmanlı Devletiyle bağlantılı olması, Avrupa Devletlerinin faaliyetlerinin yanısıra Osmanlı devletiyle ilgili bilgi toplanılmasını gerekli kıldığı anlaşılmaktadır.

Japonya, 20. yy. başlarında Türkiye'nin stratejik konumu nedeniyle askeri gözlemciler göndererek gerekli bilgi akışını sağlamaya çalışılmıştır. Diplomatik ilişkilerin iki ülke arasında başlamamasına rağmen askeri gözlemcilerin bulunmasının bu politikanın yansımaları olarak düşünebiliriz.

Bu bağlamda değerlendirebileceğimiz, Kobayashi Tetsunosuke, bu tür bir ortamda eğitim için gelmiş olduğu İstanbul'da Osmanlı devletinin durumunu ayrıntılı çalışmalarla ele almıştır. Kobayashi'nin Japonya'ya aktarmış olduğu bilgilerde devletin durumunu konu edinmesinin yanısıra, olayların nedenlerini ve arka planını kapsamlı bir şekilde analiz etmesi dikkat çekicidir. Osmanlı devletinin uluslar arası ilişkiler ağından diplomasisine, siyasi, ekonomik, askeri konularından tarihine, coğrafi ve idari yapısına varana kadar geniş yelpazedeki bilgileri inceleyerek doğru

bir şekilde aktardığı görülmektedir. Bu nedenle Kobayashi'nin yapmış olduğu faaliyetleri Temel Tanımsal İstihbaratın[152] içinde değerlendirebiliriz.

Kobayashi bu konuların yanısıra Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı boyunca savaşlardaki diplomatik girişimleri ve antlaşmaları aktardığı gözlemlenmektedir. Bu faaliyetler Japonya'nın bu dönemdeki politika üretim süreçlerine etki ettiği düşünülebilir. Aynı zamanda kendi tarihimizi döneme bizzat şahit olan bir Japon'un bakış açısından görebilmemiz açısından da büyük önem arzetmektedir.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar:

Gaimusho Gaiko Shiryokan, ***Tai To Heiwa Joyaku to Kaikyo Mondai,*** Kinto Mondai Shiryo, Ref. No: B10070082800, 1922.

Gyosei Bunsho, ***Kobayashi Tetsunosuke Ninkan no Ken***, Ref. No: 029400

Gyosei Bunsho, ***Fukuryoji Kobayashi Tetsunosuke Menkan***, Ref. No: 0269

KIYOTA Tamura, ***Kobayashi Tetsunosuke kun no Shi wo Itamu***, Echigo Taimusu, 16.06.1931

152 Ayrıntılı bilgi için bknz; ÖZDAĞ Ümit, ***İstihbarat Teorisi***, 2010, Kripto Kitaplar, Ankara S. 501-503

KOBAYASHI, Tetsunosuke, ***Garatato Yori***, Daitokaku Shuppansha, Tokyo, 1917

SHINSHICHI Nakamura, ***Haranbanjo***, S.1

İkincil Kaynaklar:

ARMAOĞLU, Fahir, ***19. Yüzyıl Siyasi Tarihi***, Nesil Matbaacılık, İstanbul

AKSOY A. Şerif, ***İttihat ve Terakki Cemiyeti Tarihi***, Nokta Kitap, İstanbul,2008

ADANIR Fikret, FAROQHI Suraiya, ***The Ottomans and The Balkans***, KomnklijkeBrillNV, 2002

BOOGERT Mauritis H. Van Den, ***The Capitulations and the Ottoman Legal System-*** *Qadis, Consuls and Beratlis in the 18th Century*, Koninklijke Brill NV, Leiden, 2005

BOBROFF Ronald, Russian Policy toward Bulgaria and the Turkish Straits 1912-1913, ***Russian Review***, Vol 59, 2000

BESTUZHEV, I. V., Russian Foreign Policy February-June 1914, ***Journal of Contemporary History,*** Vol 1 No 3, Sage Publications, 1966

DÜNDAR A. Merthan, MISAWA Nobuo, *Isutanburu no Nakamura Shoten o Meguru Ningen Kankei no Jirei Kenkyu: Soho Tokutomi ni Aterareta Yamada Torajiro no Shokan wo Chushin ni*, ***The Bulletin of Faculty of Sociology Toyo University***, Toyo, 2009

DÜNDAR, A. Merthan, ***Panislamizm'den Büyük Asyacılığa***, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2006

ERKİN, Hüseyin Can, ***Geçmişten Günümüze Japonya'dan Türkiye'ye Bakış***, Vadi Yayınları, Ankara, 2004

ERKİN, H. Can, ***Japon Gezgin İenaga Toyokichi'nin 1899-1900 Anıları***, OTAM, Sayı 13, Ankara 2002

ESENBEL, Selçuk, "*Alacakaranlık Diplomasisi: Japonların Osmanlı İmparatorluğu'na İlgisi*" ***Toplum ve Tarih***, No: 218, İstanbul, 2002

GREIGH J.P.S., NEWCOMBE S.F.i The Baghdat Railway, ***The Geographical Journal***, Vol. 44, No.6, 1914 Aralık

HALL C. Richard, ***The Balkan Wars*** 1912-1913, Routledge, London, 2000

HAMILTON Annie, ***Italy and the War***, TheLondon and Norwich Press Limited , Norwich, 1917

HANE, Mikiso & PEREZ, G. Lois, ***Modern Japan a Historical Survey***, Westview Press, Philadelphia 2009

HARRIS Dwight Norman, The Effect of the Balkan Wars on European Alliances and the Future of the Ottoman Empire, ***Proceedings of the American Political Science Association***, Vol 10, 1913

HAROLD, M. Vinacke, *Japanese Imperialism*, ***The Journal of Modern History***, Vol. 5, No. 3, The University of Chicago Press, 1933

HİDEKİ Fukukawa, ***Nihon Rikukagun no Shokan Jiten***, Fuyo Shobo Shuppansha, Tokyo, 2001

HOOK Alex, ***Day by Day World War I***, (Çev. Nermin Bayçın), Boyut Yayın Grubu, 2005

IWAI, Cho, ***Shinbun to Shinbunnin***, Gendai Janarizumu Shuppankai, 1974

JANSEN, B. Marius, ***The Cambridge History of Japan***, Vol 5, Cambridge University Press, Newyork 2007

JELAVICH Barbara, ***History of the Balkans***, Vol 2, Cambridge University Press, New York, 1999

JUKES, Geoffrey, ***The Russo-Japanese War 1904-1905***, Osprey Publishing, Osceola

LONE, Stewart, ***The Japanese Annexxation of Korea 1910: The Failure of East Asian Co-Prosperity***, Modern Asian Studies, Vol.25, No. 1, Cambridge University Press, 1991

MARSHALL, Byron K., *Professor and Politics: The Meiji Academic Elite*, **Journal of Japanese Studies**, Vol.3, No.1, 1977

MCNEILL H. William, ***Dünya Tarihi***, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara

MORINOSUKE, Kajima, ***Nihon Gaikoshi (Dai 10 Maki) Dai ichi ji Sekai Taisen Sanka Oyobi Kyoryoku Mondai***, Kajima Heiwa Kenkyusho, 1971

ÖZDAĞ Ümit, ***İstihbarat Teorisi***, 2010, Kripto Kitaplar, Ankara

QUATAERT Donald, ***The Ottoman Empire 1700-1922***, Cambridge University Press, 2005, New York

RENEE, Worringer, *"Sick Man of Europe" or "Japan of the near East"?: Constructing Ottoman Modernity in Hamidian and Young Turk Eras*, ***International Journal of Middle East Studies***, Vol. 36, No:2, 2004

SUZUKI, Jun, ***, Ishin no Kouzou to Tenkai***, University of Tokyo Press, Tokyo 2000,

WOODRUFF William, ***Modern Dünya Tarihi***, Pozitif Yayınları, İstanbul

SANDER Oral, ***Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e***, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara,2009

SADRIA, Modjtaba, Middle East Studies in Japan, ***Midle East Report***, No. 205,1997, S. 25

SCHURMAN Jacob Gould, ***The Balkan Wars***, The floating Press, 2008, S. 70

SHINICHI Kitaoka, ***Gaiko to Kenryoku Nihon Seijishi***, Yuhikaku Shuppansha, Tokyo, 2011

SHAW J. Stanford & SHAW Ezel Kural, ***History of the Ottoman Empire and Modern Turkey***, Vol 2: Reform, Revolution and Republic : The Rise of Modern Turkey, 1808-1975, Cambridge University Press, 2002

WRIGLEY W. David, Germany and the Turco-Italian War 1911-1912, ***International Journal of Middle East Studies***, Vol. 11, No. 3, Cambridge University Press, 1980 Mayıs ayı sayısı

Ansiklopediler:

Nippon Hyakka Zensho, Cilt No: 20, Fubyodo Joyaku Maddesi, Tokyo, 2001

Özet

Japonya 19. yy. ikinci yarısından itibaren, kapitalist topluma eklemlenme sürecinde yoğun bilgi toplama faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Bunlardan biri olarak Osmanlı Devleti'ne yönelik olan kayıtlar geride bırakılmıştır. Japonların o dönemde

yazdıkları kendi günlükleri, gezi notları ve mektuplarla olan alış verişleri şu anda bile muhafaza edilmektedir. Bunlar Japonya'daki Türkiye'yle ilgili bilgilerin temelini oluşturduğu düşünülebilir. Bu yüzden bu belgelerin Japon Türk ilişkilerinin tarihi gelişimini incelemek açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

1911 yılında İstanbul'a eğitim için gelen Kobayashi Tetsunosuke dış işleri görevlisi ve daha sonra tercüman, maslahatgüzar gibi görevleri esnasında gönderdiği rapor ve makalelerle Türkiye'nin siyasi, askeri ve diplomatik durumunu aktaran, Japonya'da Türkiye bilgisini oluşturan önder şahsiyetlerden biridir. Kobayashi'nin topladığı bilgiler, dönemin Türkiye'sinin durumunu hertürlü açıdan ele alması bakımından oldukça önemlidir.

Dışişleri Bakanlığına bağlı olarak çalışan Kobayashi, Japonya'dan aldığı bursla Türkiye'de eğitim görmüştür. Öğrenci olmasına rağmen Doğu Avrupa'daki Türkiye toprakları, Doğu Avrupa ülkeleri ve Balkan Ülkelerinin durumunu raporlayıp bu bilgileri Osaka Asahi Gazetesi'ndeki Torii Sosen aracılığıyla aktarmıştır. Torii Sosen'in desteğiyle bu bilgiler “Galata Kulesi'nden” adlı eserde toplanmıştır. Bunların içerisinde Kobayashi'nin Türkiye'de bulunduğu sırada patlak veren Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı ile ilgili içerikler ayrıntısıyla kayıt altına almış olup, dönemin Doğu Avrupası ve Balkan Devletleri'nin durumunu anlamak için de nadir belgeler olduğu söylenebilir.

Bu çalışmayla Kobayashi Tetsunosuke'nin geride bıraktığı belgelerin incelenmesinin yanısıra, belgelerin içerisindeki insan ilişkileri ağına değinilerek o dönemki Türk-Japon ilişkileriyle ilgili konular ele alınmıştır. Bu sayede Japonya'nın Türkiye'ye karşı yürütülen bilgi toplama faaliyetlerinin nasıl bir yapının içerisinde bulunduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Abstract

In the second half of 19th century in the process of being a capitalist society, Japan have performed intensive intelligence gathering activities. One of them was towards Ottoman Empire and lots of records have been left behind. As a method of transmitting informations, Japanese diaries, travel notes and letters are well protected even now. These can be thought that are constructing basic informations about Turkey in Japan. So these documents can be said they have extreme importance when researching of Turkish-Japanese relations.

In 1911 coming Turkey for having education Kobayashi Tetsunosuke undertakes tasks of officer of Ministry of Foreign Affairs, translator and charge d'affaires and in these period by sending lots of reports and articles and conveying Turkey's political, military, diplomatic situation, he became one of the pioneer figure. İnformations gathered by Kobayashi is so important in the means of mentioning Turkey's every aspect.

Kobayashi, as an officer of Ministry of Foreign Affairs, studied in Turkey with the scholarship of Japan. Although being a student, he reported Turkish territories in East Europe, East Europe countries and Balkan countries' situation to Torii Sosen who is worker of Osaka Asahi Newspaper. With the help of Torii Sosen, gathered information is published on book called “From the Galata Tower”. In this book records the wars broke out when Kobayashi is in Turkey, Tripolitian War, Balkan Wars and First World War and can be said rare documents for knowing East Europe and Balkan Nations situations of that time.

With this paper, in addition to analysing documents left behind by Kobayashi Tetsunosuke, with touching many points of Kobayashi's relation network topics of Turkish- Japanese relations are mentioned. So that what kind of characteristic structure of Japanese intelligence gathering activities towards Turkey are aimed to be cleared.

要約

日本は19

日本におけるトルコに関する知識の基盤となったと推測される。よって、これらの資料は　　重要になると考えられる。

1911

取り上

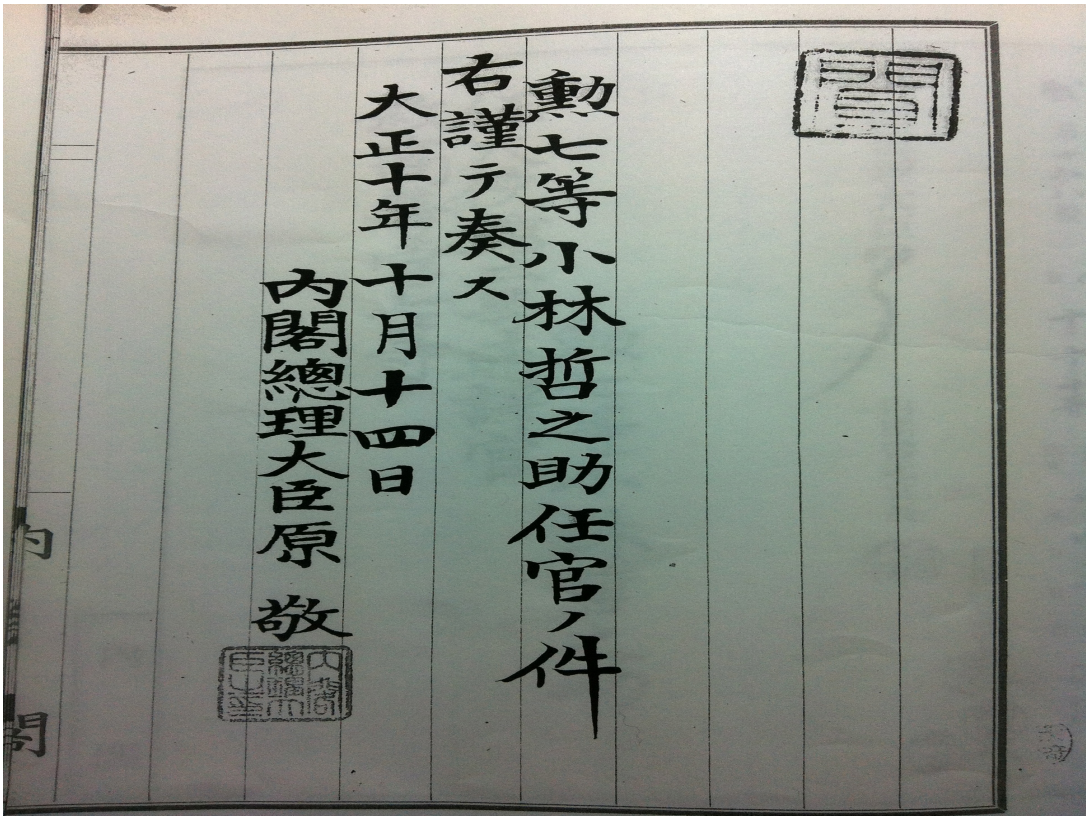
思われる。外務省職員であった小林哲之助は、本国より奨学金を得てトルコに留学した。彼は留学生という身分ながら、トルコ国内でその周辺諸国である東ヨーロッパやバルカン半島の事情をレポートし、これらの情報は大阪朝日新聞の鳥居素川と連絡を密にとりあった。鳥居素川の協力の下それらの情報を「ガラタ塔より」という書籍にてまとめている。その中には、小林哲之助がトルコに留学している間に勃発した伊土戦争、バルカン戦争や第一次世界大戦についての内容が詳細に記されており

、当時の東ヨーロッパやバルカン半島の様子を知る為にも貴重な資料だと言える。

行われた人々のやり取り等にも触れ、当時の日本トルコ関係について考察する

構造の中に位置するか明らかにすることを目的としている。

Ekler

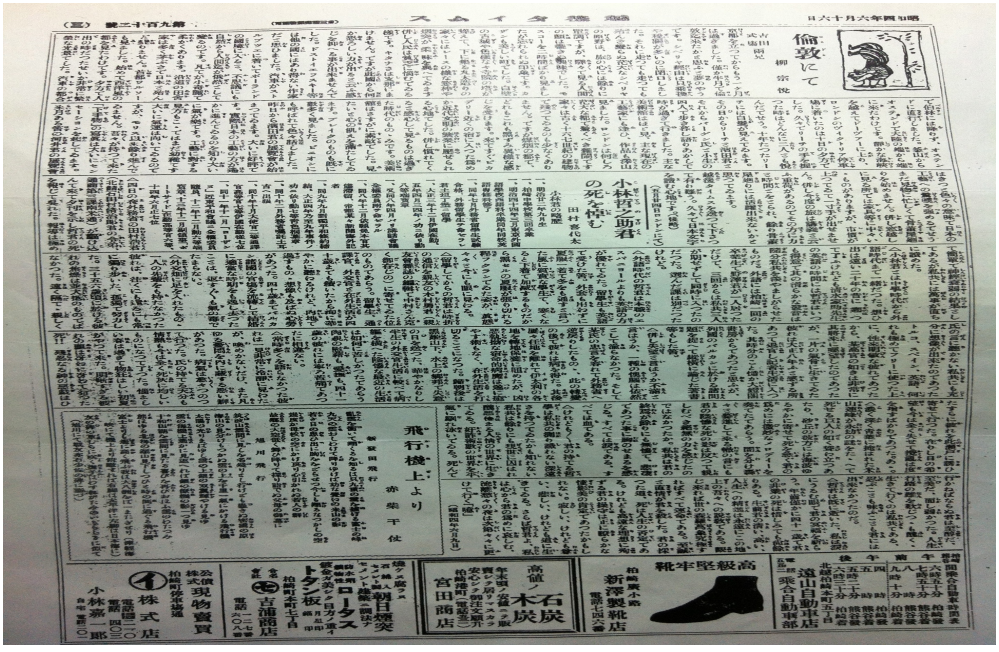

勲七等小林哲之助任官ノ件

右謹テ奏ス

大正十年十月十四日

内閣總理大臣原　敬

一九〇九年十二月即ち私が漸く一才となろうとしている頃イスタンブールにチフスが流行し、我が家の四人も次から次へと罹病入院した。医学が今日のように発達していない当時のことなので兄道助は一九〇九年十二月十日、母重子は同年十二月十六日死亡し、父と私は一命をとりとめた。母は六日前に死亡した長男道助の死を知らされず他界したのである。

母と兄の墓は左記の墓地にある。

墓地名：PROTESTAN MEZARLIĞI
所在地：*Abide－i Hurryet Caddesi No.5*
Sisili Istanbul
TURKEY

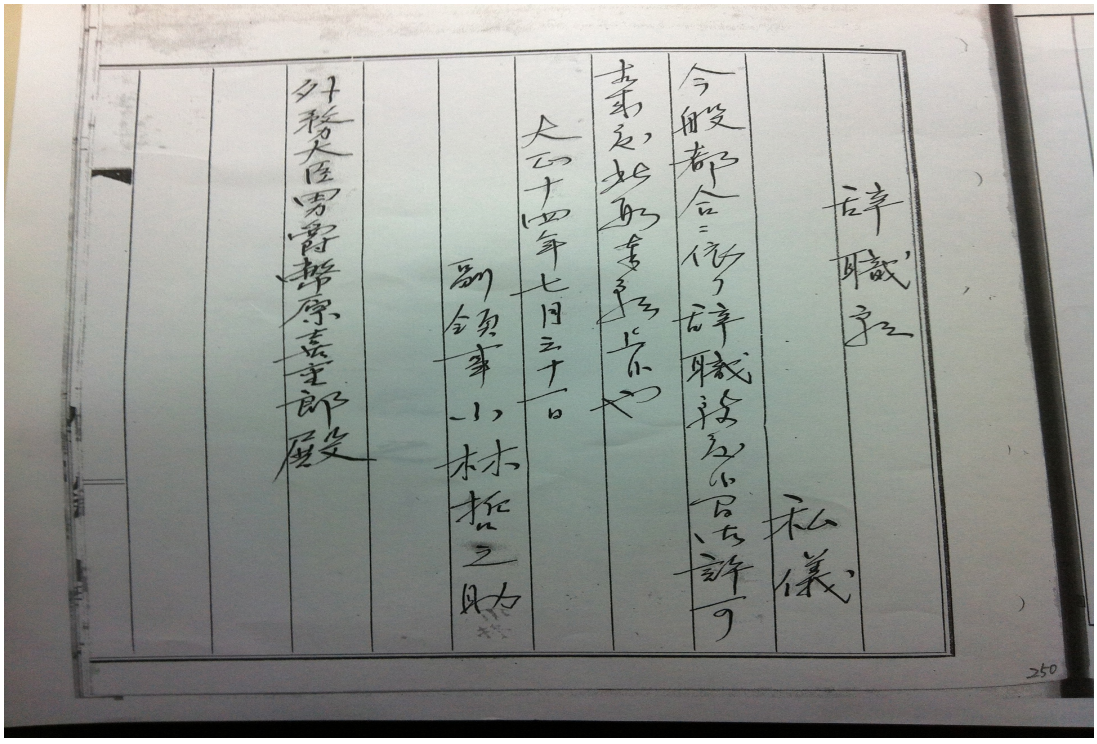
尚墓地の門標には次の通り記してある。

EVANGELICORUM
COMMUNE COEMETERIUM
MDCCCLIX

話は前後するが、一九六一年十二月私はブエノス、アイレスへの帰任時を利用して約五十年振りでイスタンブールに眠る母と兄の墓参りに行った。東京出発前外務省の磯村さん（在土耳古国日本大使館に勤務されていた人）をたずね、日本大使館イスタンブール駐在員のギリシア人GEORGE氏宛に連絡をとって頂いた。私は五十年も放置していた墓のことであるから或は影も形も無くなっているかも知れない、若し残っているとしても無惨な姿であるに相違ないと覚悟して墓地へ行った。墓地はイスタンブールの市内に在るに拘らず樹木に囲まれた静寂そのものと言える環境にあった。私は、はやる胸を抑えながら案内の墓守りの後について歩いた。やがて樹木の枝の間から我が家の紋章である三ッ

トルコ イスタンブール（預けられた宮家にて）

辞職之
私儀
今般都合ニ依リ辞職致度ニ付
御許可
素ヨリ私事ニ付
大正十四年七月三十日
副領事 小林掬之助
外務大臣男爵幣原喜重郎殿